

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1935:56
JUSTITIEDEPARTEMENTET

P R O M E M O R I A

ANGÅENDE

Ä N D R A D E B E S T Ä M M E L S E R
R Ö R A N D E V E R K S T Ä L L I G H E T
O C H F Ö R V A N D L I N G A V
B Ö T E S S T R A F F

S T O C K H O L M

1 9 3 5

Statens offentliga utredningar 1935

Kronologisk förteckning

1. Betänkande med förslag angående åtgärder för spannmålsodlingens stödande. Marcus. 134 s. **Jo.**
2. Betänkande med förslag rörande lån och årliga bidrag av statsmedel för främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade barnrika familjer jämte därtill hörande utredningar. Beckman. 86*, 265 s. **S.**
3. Kortfattad framställning av organisationsakkunnigns betänkande med utredning och förslag rörande den samhällliga hjälperksamhetens organisation m. m. Beckman. 23 s. **S.**
4. Promemoria angående tillsynen över fastighetsregistreringen och fastighetsbildningen. Marcus. 70 s. **Ju.**
5. Förslag till ändrade bestämmelser rörande allmänna handlingars offentlighet. Norstedt. 79 s. **Ju.**
6. Arbetslöshetsutredningens betänkande. 2. Åtgärder mot arbetslöshet. Norstedt. x, 338, 32* s. **S.**
7. Teknisk-ekonomiska utredningar rörande vägväsendet. Del 2. Broar. Heggström. 180 s. **K.**
8. Betänkande med förslag angående åtgärder mot statsfientlig verksamhet. Idun. 406 s. **Ju.**
9. Betänkande med förslag till omorganisation av den högre skogsundervisningen. Peréns. 163 s. **Jo.**
10. Utredning och förslag angående rundradion i Sverige. Norstedt. 202 s. 13 kartor. **K.**
11. Betänkande med utredning och förslag angående infattande av en statsvetenskaplig examen. Marcus. 80 s. **E.**
12. Betänkande med förslag till förordning angående allmän automobiltrafik. Heggström. 227 s. **K.**
13. Yttranden över preliminärt förslag till lagstiftning om avbrytande av havandeskap. Marcus. (4), 181, 68 s. **Ju.**
14. Lagberedningens förslag till lag om skuldebrev m. m. Norstedt. vj, 211 s. **Ju.**
15. Betänkande med förslag till lagstiftning om avbrytande av havandeskap. Marcus. 192 s. **Ju.**
16. Konjunkturuppsvingets förlopp och orsaker 1932—1934. Heggström. 106 s. **Fi.**
17. Yttrande och förslag rörande formulär för tjänstgöringsbetyg som av länsstyrelserna utfärdas. Beckman. 16 s. **S.**
18. Betänkande med förslag till lag om arbetsavtal. Idun. 220 s. **S.**
19. Kungl. medicinalstyrelsens utlåtande och förslag angående förebyggande mödra- och barnvård. Heggström. 100 s. **S.**
20. Grunder för kollektiv och individuell pensionsförsäkring. Beckman. (2), 24 s. **H.**
21. Utredning angående införande av ett dagordningsinstitut m. m. Av H. Tingsten. Norstedt. 98 s. **Ju.**
22. Utredning och förslag rörande frågan om avgift för hemlån av böcker från bibliotek. Heggström. 59 s. **E.**
23. Betänkande med förslag till motorfordonsförordning och vägtrafikstadga m. m. Idun. 202 s. **K.**
24. Betänkande med förslag till ändrad organisation av den statliga verksamheten för bekämpande av olovlig införsel av spritdrycker m. m. Marcus. 193 s. **Fi.**
25. Förslag till nya avlösningsbestämmelser för icke-ordinarie befattningshavare inom den allmänna civilförvaltningen. Marcus. 42 s. **Fi.**
26. Betänkande med förslag rörande det svenska naturskyddets organisation och statliga förvaltning. Av R. Sernander. Uppsala, Almqvist & Wiksell. 200 s. **E.**
27. Betänkande med förslag till ändring i vissa delar av upphandlingsförordningen. Marcus. 55 s. **Fi.**
28. Utredning med förslag om örnghemskonsulenter hos hushållningssällskapen. Lindström. 88 s. **Jo.**
29. Betänkande angående hudsjukförsöksverksamhetens organisation. Marcus. 75 s. **Jo.**
30. Berättelse över statens spannmålsnämnds verksamhet m. m. under år 1934. Marcus. 62 s. **Jo.**
31. Betänkande med förslag till lag om domkapitel m. m. Heggström. 151 s. **E.**
32. Jordbrukskreditutredningen. Betänkande med förslag till förordning om jordbrukets kreditkassor m. m. Marcus. 182 s. **Jo.**
33. Kungl. medicinalstyrelsens utlåtande och förslag angående statsunderstödd dispensärverksamhet. Marcus. 5 s. **S.**
34. Betänkande med vissa synpunkter och förslag i fråga om den primära fastighetskrediten. Marcus. 92 s. **Jo.**
35. Betänkande och förslag rörande verksamheten vid skyddshemmen m. m. Förre delen. Skyddshemmens organisation m. m. Norstedt. 93 s. **S.**
36. Betänkande angående råvaruförsörjning, produktion och arbetarantal m. m. vid skogsindustrierna. Idun. 276 s. **S.**
37. 1934 års nämnd för städtingsutredning. Förslag rörande allmänna grunder för ordnandet av städtings- och rengöringsarbetet inom vissa statliga ämbetslokaler i Stockholm samt beräkandet av ersättning för nämnda arbete. Marcus. 89 s. **Fi.**
38. Betänkande med förslag till ordnande av Sveriges försvarsväsende. Del 1. Inledande avdelning m. m. Beckman. vj, 301 s. **Fö.**
39. Betänkande med förslag till ordnande av Sveriges försvarsväsende. Del 2. Arméorganisationen. Beckman. vj, 651 s. **Fö.**
40. Betänkande med förslag till ordnande av Sveriges försvarsväsende. Del 3. Marinorganisationen. Beckman. iv, 203 s. **Fö.**
41. Betänkande med förslag till ordnande av Sveriges försvarsväsende. Del 4. Flygvapnets organisation. Beckman. iv, 229 s. **Fö.**
42. Betänkande med förslag till ordnande av Sveriges försvarsväsende. Del 5. Värnplikten m. m. Bilagor. Beckman. iv, 262 s. **Fö.**
43. Betänkande med förslag till ordnande av Sveriges försvarsväsende. Del 6. Särskilda yttranden. Beckman. (3), 426 s. **Fö.**
44. Betänkande med utredning och förslag angående folk- och småskoleseminariernas organisation m. m. Marcus. 405 s. **E.**
45. Utredning och förslag rörande läroböcker vid allmänna läroverk och folkskolor m. f. undervisningsanstalter. Marcus. 162 s. 1 karta. **E.**
46. Betänkande angående folktandvård. Idun. 195 s. **S.**
47. Sociala jordutredningens betänkande med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 13 juni 1925 angående förbund i vissa fall för bolag, förening och stiftelse att förvärva fast egendom. Marcus. 113 s. **Jo.**
48. Betänkande med förslag till lag om arbetstiden i jordbruk och trädgårdsskötsel (lantarbetstidslag) m. m. Idun. 140 s. **S.**
49. Betänkande med förslag rörande ändringar i vissa delar av hälsovårdsstadgan samt anordnande av förbättrad bostadsinspektion i städer och stadsliknande samhällen m. m. jämte därtill hörande utredningar. Beckman. 109*, 132 s. **S.**
50. Promemoria angående avveckling av bestående fideikommiss. Marcus. iv, 60 s. **Ju.**
51. Den ekonomiska och sociala utvecklingen under år 1934. Av H. Butler. Beckman. 46 s. **S.**
52. Betänkande med undersökningar och förslag anledning av tillströmningen till de intellektuella yrkena. Lund, Ohlsson. xij, 415 s. **E.**
53. Betänkande angående behörighet att utföra elektriskt installationsarbete m. m. Heggström. 188 s. **H.**
54. Bostadsproduktionsakkunnigns betänkande med förslag till lag om sparförningar m. m. Beckman. 218 s. **S.**
55. Betänkande med förslag till mejeristadga samt vissa andra åtgärder till mejerihanteringsens befrämjande. Marcus. 88 s. **Jo.**
56. Promemoria angående ändrade bestämmelser rörande verkställighet och förvandling av bötesstraff. Marcus. 86 s. **Ju.**

Ann. Om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = eklelesiastikdepartementet, Jo. = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1935: 56

JUSTITIEDEPARTEMENTET

P R O M E M O R I A

ANGÅENDE

ÄNDRADE BESTÄMMELSER
RÖRANDE VERKSTÄLLIGHET
OCH FÖRVANDLING AV
BÖTESSTRAFF

STOCKHOLM 1935

ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

856066

STENOGRAFISKA INSTITUTIONEN
FÖR HÖRSVAKA OCH
SÄRSKILNINGSBARN

STENOGRAFI

ÄMBETS

ÄNDRADE BESTÄMMELSER
FÖR ÅR 1887
OCH FÖRÄNDRING AV
BÖCKERNA

STENOGRAFI
FÖR HÖRSVAKA OCH
SÄRSKILNINGSBARN

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Justitiedepartementet.

Med stöd av nådigt bemyndigande den 20 april 1934 har Herr Statsrådet samma dag tillkallat professorn Olof Kinberg och direktören Hardy Göransson att såsom sakkunniga inom justitiedepartementet biträda med verkställande av utredning angående reformer på straffsystemets, straffverkställighetens och fängsvårdens områden, däribland även frågan om en revision av

bestämmelserna om förvandlingsstraff för böter, varefter Herr Statsrådet enligt nådigt bemyndigande den 18 juli 1935 tillkallat jämväl professorn Folke Wetter att såsom sakkunnig deltaga i behandlingen av de lagstiftningsfrågor som fölle under berörda utredning. Jämlikt nådigt bemyndigande sistnämnda dag tillkallade Herr Statsrådet vidare sekreteraren i överståthållarämbetet K. G. A. Sandström att jämte förutnämnda sakkunniga inom departementet biträda med utredning beträffande frågan om en revision av bestämmelserna om förvandlingsstraff för böter, varjämte Herr Statsrådet förordnade att statssekreteraren Gunnar Dahlman skulle medverka i och såsom ordförande leda sistnämnda utredning. Till sekreterare vid denna utredning har Herr Statsrådet förordnat assessorn i hovrätten över Skåne och Blekinge Nils Regner.

Sedan utredningen om revision av bestämmelserna om förvandlingsstraff för böter nu slutförts få undertecknade härmed vördsamt överlämna en promemoria i ämnet.

Då särskild utredning pågår av frågan om behandling av förbrytare som äro hemfallna åt alkoholmissbruk, hava vi ansett oss icke böra utarbета förslag till mera definitiva åtgärder i fråga om bötesförvandling beträffande alkoholister utan hava vi i denna fråga endast framlagt förslag till sådana provisoriska åtgärder, som anknyta till gällande alkoholistlagstiftning.

Stockholm den 15 november 1935.

GUNNAR DAHLMAN

HARDY GÖRANSSON

OLOF KINBERG

K. G. A. SANDSTRÖM

FOLKE WETTER

Nils Regner.

Inledning.

Gällande rätt.

Böter ådömas antingen i dagsböter eller omedelbart i penningar.

Omedelbart i penningar ådömas böter dels vid brott för vilka straffet är beroende av värdet av viss egendom eller eljest är bestämt efter särskild beräkningsgrund (normerade böter), dels vid vissa i strafflagen upptagna ordningsförseelser, nämligen förseelser mot 7 kap. 3 §, 11 kap. 9 § andra stycket och 15 §, 12 kap. 19 §, 18 kap. 15 § samt 24 kap. 9—11 §§, dels ock vid brott mot andra lagar och författningar än strafflagen, varå ej kan följa svårare straff än böter till belopp av högst trehundra kronor.

I andra fall ådömas böter i dagsböter. Antalet dagsböter bestämmes efter brottets beskaffenhet till minst en och högst etthundratjugu. Dagsboten fastställs i penningar till belopp från och med en krona till och med trehundra kronor efter ty provas skäligt med hänsyn till den sakfälldes inkomst, förmögenhet, försörjningsskyldighet och ekonomiska förhållanden i övrigt. Är brottet ringa, kan dagsbotens belopp därefter jämkas. Minsta bötesstraff är fem kronor.

Dagsbotssystemet infördes genom lagen den 24 september 1931 (nr 327) om ändring i vissa delar av strafflagen samt lagen samma dag (nr 328) angående dagsböter utom strafflagens område (särskild böteslag). Dessa lagar trädde i kraft den 1 januari 1932; enligt övergångsbestämmelser till desamma skall dock äldre lag äga tillämpning vid bestämmande av straff för brott mot tryckfrihetsförordningen och jämväl för sådana brott ådömas på grund härav böter omedelbart i penningar.

Anstånd med böters gäldande så ock avbetalning av böter må enligt 2 kap. 9 § första stycket strafflagen äga rum i den ordning och under de villkor Konungen bestämmer. Närmare bestämmelser i detta ämne äro givna i kungl. kungörelsen den 24 september 1931 (nr 330) om anstånd med böters gäldande samt om avbetalning av böter ävensom i kungl. kungörelsen den 8 februari 1935 (nr 15) med särskild bestämmelse angående avbetalning av böter. Anstånd med böters gäldande må medgivas under högst fyra månader och avbetalning under högst ett år räknat från den dag bötesbeslutet vann laga kraft. Medgivande till anstånd eller avbetalning meddelas av indrivningsmyndigheten.

Gäldas böter ej godvilligt kunna de uttagas genom utmätning; erinras må emellertid att på grund av stadganden i 2 kap. 9 § andra stycket straff-

lagen och 65 § utsökningslagen egendom i viss utsträckning är undantagen från utmätning.

Saknar bötfälld tillgång till böternas fulla gäldande, skola böterna enligt 2 kap. 10 och 11 §§ strafflagen förvandlas till fängelse, därvid en dagsbot svarar mot tre dagars fängelse, två dagsböter mot fyra dagars fängelse och varje följande påbörjat antal av två dagsböter mot en dags fängelse, dock med iakttagande att fängelsestraffet ej må sättas över sextio dagar. Vid förvandling av böter som ådömts omedelbart i penningar skall varje påbörjat tiotal kronor anses svara mot en dagsbot.

I 2 kap. 12 § strafflagen givas stadganden om sammanträffande av flera bötesstraff. Förekomma sådana på en gång till förvandling, skall denna göras efter sammanräknade antalet dagsböter; har för något av straffen förvandling redan ägt rum, skall denna vara förfallen och förvandling av samtliga böterna verkställas. Detsamma gäller om till verkställighet på en gång förekomma särskilda förvandlingsstraff.

I 2 kap. 11 och 12 §§ strafflagen finnas därjämte särskilda regler om bestämmande av förvandlingsstraff för böter som delvis guldits.

Om förvandling av böter förordnar jämlikt 2 kap. 13 § strafflagen Konungens befallningshavande, där ej för särskilt fall finnes annorlunda stadgat. Enligt dylika särskilda stadganden kan förordnande om förvandling meddelas av tillsyningsman vid kronohäkte (kungl. förordningen den 30 december 1876 angående förvandling av böter i särskilt fall) och av befälhavare vid krigsmakten (21 § strafflagen för krigsmakten).

Före dagsbotssystemets införande ådömdes alla böter omedelbart i penningar; anstånd med böters gäldande kunde ej medgivas och ej heller var avbetalning tillåten. Efter lagändring under år 1922 skedde förvandling av böter till fängelse så, att tre dagars fängelse svarade mot böter icke överstigande tio kronor, fyra dagars fängelse mot böter utöver tio till och med tjugu kronor, samt varje följande dags fängelse mot tjugu kronor, dock med iakttagande att förvandlingsstraffet ej fick sättas över sextio dagar.

Jämlikt lagen den 28 juni 1918 angående villkorlig straffdom kan i fråga om bötesstraff villkorlig dom beviljas under samma förutsättningar som beträffande frihetsstraff, dock med tillägg av den särskilda förutsättningen att anledning skall vara till antagande att den dömde till följd av fattigdom och bristande förvärvsförmåga skulle nödgas avtjäna böterna med frihetsstraff. Prövotiden är vid bötesstraff ett år.

Enligt lagen den 12 juni 1931 om behandling av alkoholister (alkoholistlag) — vars innehåll torde böra i korthet beröras med hänsyn till den särskilda uppmärksamhet som måste ägnas frågan om förvandling av böter då fråga är om alkoholister — gäller i huvudsak följande. Underkastad behandling enligt lagen är den som är hemfallen åt alkoholmissbruk och i följd därav antingen är farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv, eller utsätter någon, som han jämlikt stadgande i lag är skyldig att försörja, för nöd eller uppenbar vanvård eller eljest grovt brister i sina plikter mot sådan person, eller ligger det allmänna, sin familj eller annan till last, eller är ur stånd att

taga vård om sig själv, eller för ett för närboende eller andra grovt störande levnadssätt, eller blivit under de två senast förflutna åren tre eller flera gånger dömd till ansvar för fylleri. De åtgärder som kunna vidtagas äro dels vissa hjälpåtgärder, bland vilka särskilt bör framhållas övervakning, dels ock intagning å allmän alkoholistanstalt. Beslut om intagning å alkoholistanstalt ankommer å länsstyrelse, medan beslut om hjälpåtgärder kan meddelas även av nykterhetsnämnd. Initiativ till behandling kan tagas av nykterhetsnämnd, av polis- eller åklagarmyndighet i vissa fall genom anmälan till sådan nämnd eller länsstyrelse, samt av förmyndare eller anhöriga genom hemställan hos nämnden. Utan därom gjord ansökan äger länsstyrelse besluta om hjälpåtgärd eller om intagning å allmän alkoholistanstalt, därest någon som är hemfallen åt alkoholmissbruk begått brottslig gärning men i anseende till sin sinnesbeskaffenhet icke fällts till ansvar och funnits ej vara i behov av vård å sinnessjukhus. Därjämte må den som är hemfallen åt alkoholmissbruk på egen ansökan intagas å anstalt, därest han förbinder sig kvarstanna under viss tid, ej över ett år. Den som enligt myndighets beslut intagits å allmän alkoholistanstalt må i allmänhet kvarhållas under en tid av ett år eller, därest han förut varit intagen å sådan anstalt och beslutet meddelats inom fem år från senaste utskrivningen, under en tid av två år. Utskrivningen från anstalten skall dock ske tidigare än nu sagts, där grundad anledning föreligger till antagande att den intagne efter utskrivningen skall föra ett nyktert och ordentligt liv. I vissa fall av särskilt kvalificerat alkoholmissbruk må den som intagits kvarhållas i två år utöver nyss nämnda tid. Allmän alkoholistanstalt enligt alkoholistlagen är dels anstalt eller avdelning därav som av staten inrättats för sådant ändamål, dels ock av landsting, kommun, förening, stiftelse eller annan anordnad anstalt eller avdelning därav, vilken av Konungen erkänts såsom allmän alkoholistanstalt. De allmänna alkoholistanstalterna stå under uppsikt av socialstyrelsen.

Statistiska uppgifter.

Till belysning av förvandlingsstraffens förekomst må meddelas den uppställning som intagits å nästföljande sida.

Under år 1934 utgjorde antalet förvandlingsstraff 9 398; uppgift om antalet under detta år till böter dömda personer är ännu ej tillgänglig.

Av förvandlingsstraffen avse åtskilliga mycket låga bötesstraff. Under åren 1922—1931 utgjorde sålunda förvandlingsstraffen för böter å högst tjugu kronor i förhållande till hela antalet förvandlingsstraff 18·05 % 1922, 17·45 % 1923, 17·34 % 1924, 17·76 % 1925, 15·62 % 1926, 14·80 % 1927, 13·11 % 1928, 11·14 % 1929, 11·41 % 1930 och 11·44 % 1931. På grund av dagsbotssystemet kunna några fullt motsvarande procenttal ej angivas för 1932—1934 men i stället må nämnas att antalet förvandlingsstraff å högst fyra dagar, varemot svarar bötesstraff å två dagsböter eller tjugu kronor omedelbart i penningar eller lägre straff, utgjorde 14·99 % 1932, 21·09 % 1933 och 21·44 % år 1934.

Å r	Antal personer som dömts till böter	Verkställda förvandlingsstraff		Å r	Antal personer som dömts till böter	Verkställda förvandlingsstraff	
		Absoluta antalet	I % av antalet bötfällda			Absoluta antalet	I % av antalet bötfällda
1914	89 714	13 142	14·6	1924	83 834	7 490	8·9
1915	87 748	11 621	13·2	1925	87 067	8 427	9·7
1916	86 330	8 426	9·8	1926	82 826	9 091	11·0
1917	62 405	4 726	7·6	1927	83 364	9 198	11·0
1918	69 083	2 173	3·1	1928.....	85 414	9 399	11·0
1919	86 081	3 004	3·5	1929	89 152	9 542	10·7
1920	104 203	3 796	3·6	1930	95 038	10 744	11·3
1921	81 322	6 144	7·6	1931	104 099	12 375	11·9
1922	75 106	6 846	9·1	1932	107 866	13 358	12·4
1923	81 676	7 465	9·1	1933	¹ 115 593	11 490	9·9

Ytterligare kan nämnas att under de tio åren 1925—1934 i medeltal avtjänades 10 302 förvandlingsstraff varje år och att årliga antalet fångdagar var 101 800 i medeltal. Förvandlingsstraffens längd var alltså i medeltal mellan 9 och 10 dagar samt medeltalet bötesfångar per dag 279. Två tredjedelar av dessa straff varade i högst åtta dagar.

För åren 1931 samt 1933 och 1934 eller året närmast före och de två åren efter det, då dagsbotssystemet började tillämpas, har genom fångvårdsstyrelsens försorg utförts å nästa sida sammanfattade beräkningar av antalet förvandlingsstraff fördelade efter bland annat brottens beskaffenhet och straffens varaktighet.

Vad särskilt angår varaktigheten av de under 1931, 1933 och 1934 verkställda förvandlingsstraff för böter, ådömda för fylleri och förargelseväckande beteende, varade 45·32, 58·68 resp. 56·86 % i 3—5 dagar, 44·17, 32·66 resp. 33·81 % i 6—10 dagar och blott 10·51, 8·66 resp. 9·33 % i 11—60 dagar. Den relativt längsta varaktigheten hade under ifrågavarande år förvandlingsstraffen för de brott som ovan upptagits såsom brott mot rusdrycks- och tullförfattningar m. m. Av dessa förvandlingsstraff varade nämligen 43·42, 49·08 resp. 48·06 % i 3—10 dagar, 26·75, 19·36 resp. 16·04 % i 11—20 dagar, 14·67, 14·57 resp. 17·29 % i 21—30 dagar och 15·16, 16·99 resp. 18·61 % i 31—60 dagar.

Vid en sammanställning för år 1931 av här lämnade uppgifter om förvandlingsstraffen fördelade efter brottens beskaffenhet med brottslighetsstatistiken erhållas följande siffror å dels antalet till böter dömda personer och dels antalet verkställda förvandlingsstraff, nämligen beträffande fylleri och förargelseväckande beteende 29 822 bötfällda och 5 329 förvandlingsstraff (17·87 %), brott mot strafflagen i övrigt 8 578 resp. 1 899 (22·14 %), brott mot vägtrafikstadgan och motorfordonsförordningen 33 740 resp. 2 428

¹ Denna siffra är dock endast preliminär.

Förvandlingsstraff fördelade efter brottens beskaffenhet.

	1 9 3 1		1 9 3 3		1 9 3 4	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Egendomsbrott (snatteri, olovligt begagnande, skadegörelse, åverkan m. m.)	305	2·46	228	1·98	183	1·95
Brott mot 11 kap. 15 § och 18 kap. 15 § strafflagen (förargelseväckande beteende och fylleri)	5 329	43·06	5 760	50·13	4 889	52·02
Brott mot strafflagen i övrigt	1 594	12·88	1 189	10·35	794	8·45
Brott mot strafflagen för krigsmakten (ävensom underlåtenhet att fullgöra mönstring)	164	1·33	226	1·97	202	2·15
Brott mot vägtrafikstadgan och motorfordonsförordningen	2 428	19·62	1 476	12·85	1 059	11·27
Brott mot rusdrycks- och tullförfattningar m. m. ¹	1 847	14·93	1 901	16·54	1 677	17·84
Brott mot övriga lagar och förordningar	708	5·72	710	6·18	594	6·32
	12 375	100·00	11 490	100·00	9 398	100·00

Förvandlingsstraff fördelade efter strafftidens längd.

	1 9 3 1		1 9 3 3		1 9 3 4	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
3 dagar	283	2·29	675	5·88	572	6·07
4 »	1 133	9·16	1 748	15·21	1 443	15·36
5 »	2 140	17·29	2 403	20·91	2 054	21·86
6 »	1 864	15·06	1 616	14·06	1 290	13·73
7—10 »	3 260	26·34	1 874	16·31	1 475	15·70
11—20 »	2 554	20·64	1 851	16·11	1 348	14·34
21—30 »	664	5·37	694	6·04	652	6·94
31—60 »	477	3·85	629	5·48	564	6·00
	12 375	100·00	11 490	100·00	9 398	100·00

(7·20 %) samt brott mot rusdrycks- och tullförfattningar m. m. 6 575 resp. 1 847 (28·09 %).

Vid bedömning av meddelade uppgifter angående relation mellan antal bötfällda och antal bötesfångar bör uppmärksammas, att den som vid skilda tillfällen bötfällts men på en gång avtjänat förvandlingsstraff för de olika böterna, förekommer flera gånger bland antalet bötfällda men blott en gång

¹ Härunder hava redovisats brott och förseelser mot lagar och författningar rörande rusdrycksförsäljning, försäljning av pilsnerdricka, försäljning av alkoholfria drycker, brännvinstillverkning, olovlig befattning med spritdrycker och vin samt andra åtgärder med alkoholtunga drycker och preparat ävensom mot tullstadgan och lagen om olovlig varuinförsel.

bland antalet bötesfångar. På grund härav är antalet bötesstraff som avtjänats sannolikt något högre än som framgår av de meddelade uppgifterna.

Beträffande användningen av villkorlig straffdom må nämnas att under de fem åren 1926—1930 villkorlig dom i fråga om bötesstraff beviljats i sammanlagt 760 fall, motsvarande mindre än 0·2 % av under samma tid bötfällda personer. Av dem som under samma tidsperiod dömts till straffarbete i högst sex månader och fängelse i högst ett år erhöles 48·7 resp. 34·4 % villkorlig dom. Åren 1931 och 1932 beviljades villkorlig dom åt bötfällda i 329 resp. 201 fall, motsvarande 0·3 resp. 0·2 % av hela antalet; av dem som sagda år dömdes till straffarbete i högst sex månader och fängelse i högst ett år erhöles 1931 50·2 resp. 32·1 % och 1932 50·7 resp. 33·7 % villkorlig dom. Enligt approximativ beräkning har antalet fall då villkorlig dom förklarats förverkad under åren 1926—1930 något understigit 4 % av de villkorliga domar som under dessa år varit gällande, d. v. s. beträffande vilka prövotiden icke tidigare utlupit.

Rörande fylleriförseelserna under senare år hava vidare sammanställts vissa uppgifter, till största delen hämtade ur den av kontrollstyrelsen utarbetade statistiken rörande rusdrycksförsäljningen m. m. för 1933, kompletterad för 1934 med upplysningar från styrelsens statistiska avdelning.¹

År då förseelserna begåtts	Antal förseelser	Antal sakfälda personer	
		män	kvinnor
1929.....	29 594	23 472	379
1930.....	30 930	24 138	424
1931.....	29 757	23 152	428
1932.....	29 565	23 201	434
1933.....	29 468	23 260	458
1934.....	30 989	24 653	477

De i ovanstående tablå redovisade personer, vilka sakfällts för fylleriförseelser begångna under åren 1929—1934, fördela sig med hänsyn till antalet förseelser under vardera av åren på följande sätt:

Antal förseelser under året	1 9 2 9		1 9 3 0		1 9 3 1		1 9 3 2		1 9 3 3		1 9 3 4	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
1	20 231	84·82	20 692	84·24	19 859	84·22	20 098	85·04	20 198	85·16	21 484	85·49
2	2 491	10·45	2 626	10·69	2 485	10·54	2 410	10·19	2 422	10·21	2 513	10·00
3	656	2·75	717	2·92	701	2·97	610	2·58	598	2·52	631	2·51
4	249	1·04	246	1·00	272	1·15	238	1·01	255	1·08	262	1·04
5	100	0·42	132	0·54	119	0·51	118	0·50	98	0·41	118	0·47
6—10	113	0·47	134	0·55	128	0·54	140	0·59	129	0·54	109	0·44
11 eller flera	11	0·05	15	0·06	16	0·07	21	0·09	18	0·08	13	0·05
	23 851	100·00	24 562	100·00	23 580	100·00	23 635	100·00	23 718	100·00	25 130	100·00

¹ Dessa upplysningar äro dock endast preliminära.

För att utröna återfallsfrekvensen under en tidsperiod av två år har å statistiska avdelningen vid kontrollstyrelsen verkställt beräkning i detta hänseende för åren 1933 och 1934. Beräkningen har, i olikhet med ovan intagna tablåer, avsett antal fylleriförseelser för vilka personer sakfällts under dessa år. Denna beräkning visar att under dessa två år avdömts 60 565 fylleriförseelser, att antalet sakfälda personer varit 43 643 samt att av dessa följande antal sakfällts för nedan angivet antal förseelser, nämligen 34 773 för 1, 5 467 för 2, 1 705 för 3, 729 för 4, 356 för 5, 236 för 6, 130 för 7, 68 för 8, 46 för 9, 40 för 10, 25 för 11, 13 för 12, 13 för 13, 10 för 14, 5 för 15, 4 för 16, 8 för 17, 2 för 18, 1 för 19, 3 för 20, 4 för 21, 1 för 25, 1 för 26, 1 för 29, 1 för 31 och 1 för 38 förseelser. En granskning av det i kontrollstyrelsen från och med 1929 förda kortregister över dem som fällas för fylleri har beträffande sist här ovan upptagna fem sakfälda, vilka under 1933 och 1934 dömts för sammanlagt 149 fylleriförseelser, givit vid handen att de fylleriförseelser för vilka ifrågavarande personer från och med 1929 sakfällts uppgingo till 39, 58, 60, 89 resp. 74.

Av den först här ovan intagna uppställningen över antalet bötfälda personer och verkställda förvandlingsstraff torde den slutsatsen kunna dragas, att den starka ökning av förvandlingsstraffens antal som efter 1920 ägt rum mindre beror på ökad brottslighet än på andra orsaker. Härvid synes särskilt starkt hava gjort sig gällande den försämring som inträtt i den allmänna ekonomiska ställningen med bland annat ökad arbetslöshet. Detta framträder till exempel vid en jämförelse mellan förhållandena år 1920, då högkonjunktur rådde, och år 1932, som utmärktes av lågkonjunktur med omfattande arbetslöshet. Antalet bötfälda var under båda dessa år ungefär lika stort men antalet förvandlingsstraff under år 1932 mer än tre gånger så stort. Vid denna jämförelse bör dock beaktas att förvandlingsskalan ändrades år 1922 för att motverka den förskjutning som inträtt i penningvärdet; i stort sett innebar denna ändring att en dags fängelse sattes att motsvara tjugi i stället för tio kronor.

Av den lämnade statistiken framgår vidare att en mycket stor del av förvandlingsstraffen avser böter för fylleri och förargelseväckande beteende. Den under 1917 och 1918 inträdda nedgången i de bötfäldas och bötesfångarnas antal var måhända till viss del beroende av minskad alkoholkonsumtion till följd av knapphet på rusdrycker; alkoholkonsumtionen per invånare i riket var i vart fall avsevärt mycket mindre under dessa år än under närmast föregående och efterföljande år. Beträffande den nyss gjorda jämförelsen mellan förhållandena under 1920 och 1932 kan också erinras om den skärpning som genom lagändring under år 1925 vidtagits av straffet för fylleriförseelse.

Den nedgång i förvandlingsstraffens antal som inträtt under åren 1933 och 1934 i förhållande särskilt till åren 1931 och 1932 torde sannolikt vara att tillskriva införandet av dagsbotssystemet och rätten till anstånd och av-

betalning. Detta antagande vinner stöd därav att antalet förvandlingsstraff avseende fyleri och förargelseväckande beteende under år 1933 steg både absolut och relativt, medan antalet samtidigt sjönk beträffande såväl andra brott mot strafflagen som trafikförseelser. Böter för fyleri och förargelseväckande beteende ådömas, såsom förut nämnts, omedelbart i penningar och anstånd eller avbetalning torde i fråga om dylika böter mera sällan förekomma; övriga nu nämnda brott och förseelser torde däremot i allmänhet hava belagts med dagsböter. Dagsbotssystemets införande torde också utgöra förklaringen till att de kortvariga förvandlingsstraffen varit relativt sett talrikare under 1933 och 1934 än under 1931. Under de förstnämnda två åren hava nämligen de högre bötesstraffen i regel ådömts i dagsböter och dessa böter torde hava guldits i större utsträckning än motsvarande högre bötesstraff under 1931. Emellertid hava de kortaste förvandlingsstraffen under 1933 och 1934 icke blott relativt utan även absolut tilltagit i antal jämfört med 1931. En förklaring härtill torde vara att dessa straff avsett böter omedelbart i penningar och att vid förvandling därav en dags fängelse motsvarar så högt belopp att bötfällda ofta funnit det fördelaktigt att få avtjäna böterna. Att införande av dagsbotssystemet och rätten till anstånd och avbetalning icke föranlett än större sänkning av förvandlingsstraffens antal torde förklaras av bland annat den omfattande arbetslöshet som hittills rått.

För att erhålla en uppfattning angående bötesfångarnas personliga förhållanden hava upplysningar införskaffats från statens fängvårdsanstalter och Stockholms stads rannsakningsfängelse rörande de bötesfångar, som funnos intagna två särskilda dagar, nämligen den 1 och den 6 februari 1935. Upplysningarna hava för varje fånge för sig givits i form av svar av denne å uppställda frågor. Av denna utredning, som rörde 259 resp. 218 bötesfångar, framgår, att av dem 7 resp. 2 tidigare undergått tvångsuppfostran, 8 resp. 5 behandling å alkoholistanstalt, 21 resp. 23 tvångsarbete och 63 resp. 63 urbota straff samt att 180 resp. 157 tidigare varit dömda till böter och 121 resp. 109 förut undergått förvandlingsstraff. Rörande bötesfångarnas ekonomiska förhållanden upplystes att 65 resp. 44 åtnjutit arbetslöshetsunderstöd och 69 resp. 60 fattigvård. Avbetalning å de böter som avtjänades hade erlagts av 9 resp. 8. Av ifrågavarande bötesfångar förklarade 232 resp. 199 att de verkligen varit ur stånd att gälda böterna.

I detta sammanhang må nämnas att kostnaden för kost och beklädnad åt bötesfångarna under de senaste tio åren torde hava uppgått till omkring 70 000 kronor per år. Vilken kostnad som förorsakats därav att förvandlingsstraffens verkställande föranlett behov av större fängelseutrymme och mer personal än eljest erfordrats låter sig icke beräkna men uppenbart är att denna kostnad uppgår till ett icke obetydligt belopp. Förekomsten av de många kortvariga förvandlingsstraffen försvårar också i hög grad lösningen av den aktuella frågan om åstadkommande av en ur såväl ekonomisk som penitentiär synpunkt önskvärd koncentration av fängvårdsanstalterna. Vidare torde införpassningskostnaderna säkerligen belöpa sig

till minst 100 000 kronor varje år. Beträffande sistnämnda kostnader bör här erinras om att riksdagens revisorer i sin år 1934 avgivna berättelse uppmärksammat de höga kostnader införförpassandet av till förhållandevis obetydliga böter dömda personer i en mängd fall dragit samt till belysande härav meddelat en sammanställning. Enligt denna hade tjuguförpassningar, huvudsakligen inom de norrländska länen, gällande tjugutvå bötesfångar med en sammanlagd bötessumma av 242 kronor, tillhoppa dragit en kostnad av 1 519 kronor 55 öre. Dessa förpassningar torde dock vara att anse som ytterlighetsfall.

Tidigare reformförslag.

Tid efter annan hava förslag väckts om reformering av bötesförvandlingsstraffet.

Sålunda hemställde 1898 års riksdag, bland annat, att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande, huruvida ej i stället för enkelt fängelse andra mera affliktiva frihetsstraff borde komma till användning såsom förvandlingsstraff. Sedan en kommitté år 1900 blivit tillsatt för utredning av denna fråga ävensom frågan om införande av varning eller villkorlig dom, avgav kommittén år 1902 ett betänkande med förslag i dessa ämnen. Kommittén föreslog att såsom förvandlingsstraff för böter skulle användas fängelse vid inskränkt kost från och med tre till och med trettio dagar alltefter de oguldna böternas belopp. I vissa undantagsfall, där sådant fängelse kunde innebära våda för den bötfälldes hälsa, skulle användas vanligt fängelse under två gånger så lång tid. I vad förslaget avsåg bötesförvandlingsstraffet avstyrktes detsamma av högsta domstolen och ledde ej till någon lagstiftning. Däremot lades kommitténs förslag rörande villkorlig straffdom till grund för lagen den 22 juni 1906 angående villkorlig straffdom. Denna lag begränsade, liksom nu gällande lag i ämnet, användningen av villkorlig dom beträffande bötesstraff till fall, där anledning var att antaga att den dömdes till följd av fattigdom och bristande förvärvsförmåga skulle nödgas avtjäna böterna med frihetsstraff. Kommittén anförde att syftet med införande av villkorlig dom vore att göra tillämpning av korta frihetsstraff umbärlig i sådana lindrigare fall, där goda skäl funnes för förskoning från fängelse och där rättelse på annat sätt syntes stå att vinna. De olägenheter som följde av att bötfällds tillgångar till det yttersta toges i anspråk till böternas gäldande vore i allmänhet ingalunda jämförliga med påföljderna av hans inspärrande i fängelse. Som skäl till att även i de fall, då villkorlig dom finge beviljas, den villkorliga domen skulle avse själva böterna och icke enbart förvandlingsstraffet, anförde kommittén att vid motsatt ordning den villkorliga domen skulle verka därhän att den dömdes sökte på otillbörligt sätt undandraga sig böternas gäldande eller att han åtminstone icke bemödade sig att betala desamma.

År 1908 hemställde riksdagen att Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande,

huruvida icke gällande stadganden rörande såväl själva bötesstraffet som bötesförvandlingsstraffet borde ändras i vissa närmare angivna avseenden samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill detta övervägande kunde giva anledning. I skrivelsen uttalades att olägenheter skarpast framträtt i fråga om förvandlingsstraffet.

Vid anmälan av sistnämnda riksdagsskrivelse framhöll dåvarande chefen för justitiedepartementet att densamma snarast syntes böra föranleda en fullständig revision av bestämmelserna rörande bötes- och förvandlingsstraffen, då det icke vore tillrådligt att begränsa uppgiften till allenast de av riksdagen anvisade frågorna. Kungl. Maj:t uppdrog därpå år 1909 åt professorn Johan C. W. Thyrén att dels verkställa en utredning rörande de ändringar i gällande lagstiftning, vilka i nämnda avseende kunde befinnas lämpliga, dels på grundvalen av denna utredning framlägga utkast till sådana ändringsförslag. Den av Thyrén verkställda utredningen framlades i hans arbete »Principerna för en strafflagsreform», utgivet under åren 1910—1914. På grundval av denna utredning framlade Thyrén år 1916 ett förberedande utkast till strafflag, allmänna delen.

I detta utkast föreslogs införande av dagsbotssystem samt frister för betalning av böterna. Hade frist gått till ända utan att böterna guldits och kunde bötesdomen icke heller verkställas genom utmätning och försäljning av den bötfälldes egendom, skulle enligt utkastet den bötfällda ånyo ställas inför domstol och ådömas fängelse såsom förvandlingsstraff. Straffet skulle bestämmas av domstolen inom en latitud som för vanliga fall sträckte sig från och med en till och med tre månader. Vid straffmätningen skulle tagas hänsyn till icke blott brottets beskaffenhet utan även den större eller mindre villighet att betala som den bötfällda ådagalagt. Utgjorde det felande bötesbeloppet mindre än trettio dagsböter och kunde det skäligen antagas att den sakfälde gjort vad han förmått för att betala böterna, kunde förvandlingsstraffet nedsättas till åtta dagar. Dessa regler kompletterades av stadgandet att, därest det icke varit den bötfälde möjligt att gälda böterna, villkorlig dom beträffande förvandlingsstraffet kunde meddelas; möjligheten härtill var sålunda ej bunden vid förutsättning att den dömde skulle låta sig rättas utan undergående av straffet. Prövotiden skulle utgöra ett år.

Emellertid hade Kungl. Maj:t år 1913 förordnat särskilda sakkunniga att verkställa utredning och avgiva förslag i fråga om bland annat utsträckt tillämpning av villkorlig straffdom. I anledning av en vid 1909 års riksdag väckt motion hade nämligen riksdagen anhållit att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, huruvida och under vilka förutsättningar villkorlig dom kunde komma till användning jämväl beträffande personer som för fylleri och därmed sammanhängande förseelser dömts till böter, utan avseende å den omständigheten huruvida vid domens avkunnande kunde antagas att den tilltalade skulle nödgas avtjäna böterna med frihetsstraff, samt därefter för riksdagen framlägga de förslag vartill utredningen kunde föranleda. I skrivelsen hade påpekats att den för villkorlig doms användande vid bötesstraff uppställda förutsättning, att anledning funnes antaga att

den tilltalade till följd av fattigdom och bristande förvärvsförmåga skulle nödgas avtjäna böterna med frihetsstraff, naturligen endast sällan ansetts konstaterad, varför ock villkorlig dom endast i sällsynta fall kommit till användning. Att i motionen särskilt beaktats fylleri och därmed sammanhängande förseelser framför andra fall där bötesstraff ådömdes, hade enligt riksdagens mening berott dels på dessa förseelsers övervägande stora antal i förhållande till övriga fall där böter ådömdes, dels ock på den ringa effektiviteten av ett bötesstraff eller ett kortvarigt förvandlingsstraff å särskilt de personer som beginge fylleriförseelser. Förnämligast ur sistnämnda synpunkt syntes det riksdagen önskvärt att möjlighet bereddes att i större utsträckning inverka på den felande genom den återhållande varning, som en villkorlig dom kunde för honom innebära. Å andra sidan vore det enligt riksdagens mening nödvändigt beakta att en utsträckning av användningen av villkorlig dom endast i fråga om bötesstraff för fylleriförseelser skulle kunna skapa den föreställningen, att särskilt detta slags förseelser vore mindre svåra och från samhällets synpunkt mera ursäktliga än andra förseelser för vilka bötesstraff ådömdes. Ur denna synpunkt syntes det riksdagen med skäl kunna ifrågasättas, om ej med en tillämnad utsträckning av den villkorliga domens användbarhet lämpligen borde följa enahanda möjlighet för dess tillämpning även vid fråga om bötesstraff för andra förseelser. — Ifrågavarande sakkunniga avgåvo 1917 ett betänkande som ligger till grund för gällande lag angående villkorlig straffdom. I fråga om utvidgning av den villkorliga domens tillämplighet anfördes i detta betänkande att även om tanken på sådan doms mera positiva sida, d. v. s. dess uppfostrande betydelse, syntes böra mera beaktas än som dittills skett, borde dock de i 1902 års betänkande framhållna synpunkter alltjämt i stort sett förbli grundläggande för institutet och följaktligen även för den omfattning, i vilken detsamma borde tillämpas. Det skulle enligt de sakkunnigas mening innebära ett alltför långt avsteg från denna tanke att utvidga den villkorliga domens tillämplighet till böter även i de fall, då anledning ej förelåge att antaga att den dömde skulle nödgas avtjäna böterna med frihetsstraff.

Sedan Kungl. Maj:t uppdragit åt en strafflagskommission att med föranledande av det av Thyrén år 1916 avgivna förberedande utkastet ävensom övriga av Thyrén verkställda förarbeten till en ny strafflagstiftning avgiva förslag till lagtext jämte motiv rörande de ämnen, som falla inom strafflagens allmänna del, avgav kommissionen år 1923 förslag till strafflag, allmänna delen. Enligt kommissionens förslag skulle böter ådömas i dagsböter samt den bötfällda få åtnjuta betalningsfrist. Därest fristen tilländagått utan att böterna till fullo guldits, skulle förvandling av oguldet bötesbelopp till fängelse verkställas av administrativ myndighet och skulle därvid en till och med tjugu dagsböter övergå till tjugu dagars fängelse samt varje följande dagsbot till en dags fängelse, dock med iakttagande att förvandlingsfängelse ej finge sättas över nittio dagar. Emellertid skulle domstol kunna dels på yrkande av allmän åklagare höja förvandlingsstraffet för bötfälld som genom synnerlig tredska eller uppenbar vårdslöshet vållat att böterna icke guldits, dels

ock på yrkande av den dömde sänka förvandlingsstraffet, därest skäligen kunde antagas att han gjort vad han förmått för att betala böterna. Enligt kommissionens förslag kunde villkorlig dom ej beviljas vare sig beträffande bötesstraff eller förvandlingsstraff. Som motiv härtill anförde kommissionen att, därest dagsbotssystemet och betalningsfrister infördes, man borde kunna förutsätta att den bötfälde i regel också komme att kunna betala böterna samt att förvandlingsstraff således endast undantagsvis skulle ifrågakomma om den bötfälde verkligen gjort vad i hans makt stått för att fullgöra bötesbetalningen; bristande betalning med därav följande förvandlingsstraff komme i de allra flesta fall att bero på den bötfälldes tredska att fullgöra bötesdomen.

Kommissionens förslag till ordnande av bötesförvandlingen och därmed sammanhängande frågor var dock icke enhälligt. Sålunda reserverade sig fyra av dess ledamöter mot förslaget att utesluta villkorlig dom i fråga om bötesstraff och två andra ledamöter ansågo att den bestämmelse i förslaget borde utgå, enligt vilken förvandlingsstraff skulle kunna av domstol höjas eller sänkas. Vidare uttalades inom kommissionen en från dess förslag i denna del helt avvikande mening. Efter mönster av ett under år 1918 i Schweiz framlagt lagförslag föreslog nämligen hovrättsrådet Gustav Olin att förvandlingsstraffet skulle avskaffas och i dess ställe såsom särskilt brott upptagas, att bötfälld genom tredska eller genom uppenbar lättja eller vårdslöshet vållat att bötesstraffet icke kunnat verkställas. Straffet härför föreslogs till fängelse i högst sex månader.

Beträffande såväl Thyréns utkast som kommissionens förslag är att märka att de ej avsågo bötesstraff som ådömdes för ordningsföreseelser.

Införande av dagsbotssystem och betalningsansånd föreslogs sedermera i proposition till 1927 års riksdag. Förslaget blev dock icke antaget av riksdagen. I fråga om bötesförvandlingen innebar förslaget ej annan ändring än den som betingades av att bötesstraff skulle ådömas i dagsböter. I det förslag till lag om dagsböter, som före propositionens framläggande remitterades till lagrådet, hade däremot föreslagits att vid förvandling av dagsböter till fängelse skulle stadgas ett minimum för förvandlingsstraffet av åtta dagar, men beträffande förvandling av andra böter hade ej föreslagits någon ändring i detta avseende. Därest på en gång till verkställighet förekomme såväl fängelsestraff, vartill dagsböter förvandlats, som fängelsestraff, vartill andra böter förvandlats, skulle enligt det remitterade förslaget straffen sammanläggas och därvid iakttagas att sammanlagda fängelsetiden ej finge sättas över sextio dagar. I anledning av anmärkningar som inom lagrådet framställdes mot stadgande av särskilt minimum för förvandlingsstraff för dagsböter blev förslaget härom uteslutet ur propositionen.

Efter proposition till 1931 års riksdag som oförändrad bifölls av riksdagen utfärdades de förutnämnda lagarna den 24 september 1931 varigenom dagsbotssystemet infördes. I propositionen uttalade dåvarande chefen för justitiedepartementet att han ansågo att förvandlingsstraffets minimum icke borde

understiga tre dagar men att en i och för sig önskvärd höjning därav icke borde för det dåvarande genomföras.

Vid behandling av frågan om en reformering av bötesförvandlingsstraffet har även vid flera tillfällen berörts spörsmålet om införande av möjlighet för bötfällda som ej kunna betala böterna att gälda dessa genom arbete för det allmännas räkning. Emellertid har en dylik anordning icke ansetts böra införas. Denna fråga skall i det följande närmare beröras.

Redogörelse för vissa utländska lagar och lagförslag.

Enligt den *danska* strafflagen av år 1930 skall domstol vid ådömande av böter fästa synnerligt avseende vid den dömdes betalningsförmåga. Anstånd och avbetalning kunna medgivas. Inflyter ej betalning skall utmätning ske, för så vitt ej indrivning är omöjlig eller skulle utgöra ett alltför kännbart ingrepp. Som förvandlingsstraff användes hæfte eller i vissa särskilda fall fängelse från och med två dagar till och med nio månader. I fråga om böter ålagda av domstol bestämmes förvandlingsstraffets art och varaktighet i samband med bötesbeslutet, medan övriga böter, för vilka förvandlingsstraffet alltid utgöres av hæfte, förvandlas enligt en skala. Villkorlig dom kan beviljas i fråga om bötesstraff; prøvotiden är då liksom eljest minst två och högst fem år.

Enligt vad som uppgivits förekommer ej sällan att bötfällda av nåd befrias från förvandlingsstraff.

Antalet personer, som i Danmark avtjänade förvandlingsstraff, uppgick under år 1932 till 7 594, motsvarande 7·7 % av antalet personer som under samma år ålagts böter. Då hela antalet bestraffningsdagar under år 1932 var 49 449, utgjorde medeltalet bötesfångar per dag 135 och förvandlingsstraffens längd i medeltal mellan 6 och 7 dagar.

I *Finland* infördes dagsbotssystemet år 1921; om anstånd eller avbetalning finnas ännu ej några stadganden. I samband med böters åläggande skall domstolen utsätta förvandlingsstraff, som skall gå i verkställighet därest böterna ej erläggas och ej kunna indrivnas. Förvandlingsstraffet utgöres av fängelse i tio dagar för högst tio dagsböter och därutöver en dags fängelse för varje ytterligare dagsbot, dock högst fängelse i etthundraåttio dagar. Enligt en under år 1930 utfärdad lag, vilken tillkom i syfte att avhjälpa den då rådande överbeläggningen i fängelserna, skall fängelse såsom förvandlingsstraff verkställas med skärpning genom inskränkt kost och strafftiden med hänsyn härtill reduceras till en femtedel. Bötesstraff kunna ådömas villkorligt.

Enligt ett av justitierådet A. Serlachius år 1921 avgivet förslag till strafflag, allmänna delen, vilket i huvudsakliga delar överensstämde med Thyréns förutnämnda utkast, skulle domstolen, sedan sig visat att böterna ej kunde utfås, såsom förvandlingsstraff ådöma fängelse mellan två och sex månader; dock kunde straffet bestämmas till lägst åtta dagar, där bötesbeloppet vore

mindre än tjugu dagsböter och den bötfälldes funnes hava gjort vad han förmått för att betala böterna. Under sistnämnda förutsättning skulle vidsträckt möjlighet finnas att göra förvandlingsstraffet villkorligt.

I ett år 1931 av en särskild kommitté framlagt lagförslag rörande bötesstraffet upptogos jämte bestämmelser om avbetalning av böter stadganden om bötesförvandlingen. Om böterna ej erlades och ej heller kunde uttagas genom utmätning, skulle den bötfälldes i stället, då böterna vore högre än sextio dagsböter eller, om böterna vore lägre, ifall de inom fem år ådömda böternas totalbelopp vore högre än sextio dagsböter, hållas i fängelse. Vid förvandling av böter skulle tio dagars fängelse svara mot högst tio dagsböter och varje följande dagsbot mot en dags fängelse; dock att fängelse-tiden ej finge sättas längre än etthundraåttio dagar. Viten vilka ådömts som tvångsmedel skulle utan avseende å beloppet förvandlas. Utan hänsyn till böternas belopp skulle vidare förvandling ske, då bötfälld icke hade fast boningsort i Finland eller vore förfallen till frihetsstraff eller lämnade sin boningsort utan att göra anmälan därom till vederbörande myndighet. För omhänderhavande av bötesstraffs verkställighet skulle inrättas en bötescentral som skulle föra förteckning över alla till böter dömda personer. Detta förslag har dock ej lett till lagstiftning i ämnet.

Antalet bötesfångar under år 1932 uppgick i Finland till 24 049; antalet bestraffningsdagar var 259 808, varför medeltalet bötesfångar per dag var 710 och strafftiden i medeltal mellan 10 och 11 dagar.

Enligt den *norska* strafflagen av år 1902, som föreskriver att vid bötesbeloppets bestämmande hänsyn skall tagas till betalningsförmågan, har domstolen att i bötesbeslutet fastställa ett fängelsestraff vilket skall tillämpas därest böterna icke erläggas. Fängelsestraffet kan bestämmas till lägst en dag och högst tre månader; enligt motiven till lagen skall tidslängden avpassas efter det ekonomiska värde tiden har för den dömdes, efter hans lust eller olust till arbete och hans fruktan för frihetsstraff. Fängelsestraffet kan på begäran av den bötfälldes skäpas genom kostens inskränkande till vatten och bröd och i dylikt fall inträder reduktion av fängelsetiden. Den bötfälldes kan få tillstånd att erlagga böterna avbetalningsvis. Genom lagändring år 1930 har därjämte öppnats möjlighet att uttaga böter genom införsel i den bötfälldes avlöning; böter hava därvid sämre förmånsrätt än skatter och underhållsbidrag. Bestämmelser äro även givna därom att en bötfälld på begäran skall kunna få avtjäna böter genom arbete för det allmänna, därvid viss del av arbetslönen skall innehållas till böternas gäldande. Dylikt avtjänande är emellertid gjort beroende av att stat eller kommun vill bereda tillfälle till arbete och i praktiken lär anordningen ej hava fått väntad betydelse. Villkorlig dom kan meddelas beträffande bötesstraff.

I ett år 1930 avgivet kommittéförslag rörande reformering av fängelseväsendet föreslogs att vissa med bötesstraffet sammanhängande frågor borde övervägas, nämligen avskaffande av förvandlingsstraffet och vidtagande av åtgärder mot fylleriförseelser. En av kommitténs ledamöter, vilkens utredning av kommittén åberopades, föreslog att fängelsestraff avskaffades såsom

subsidiärt straff för böter och att i stället infördes ett effektivare indrivnings-system, förlängning av preskriptionstiden för böter och särskild behandling av alkoholister och lösdrivare. Efter verkställd utredning framlades för 1930 års storting proposition med förslag till vissa lagändringar i syfte att minska användningen av subsidiärstraffet. För att nedbringa antalet förvandlingar av böter för fylleri, vilka uppgingo till cirka 75 % av alla bötesförvandlingar, föreslogs sålunda att, därest den som dömdes för fylleri under de senaste två åren ej dömts för sådan eller liknande förseelse, det subsidiära frihetsstraffet skulle bli villkorligt och bortfalla därest han ej inom två år ånyo dömdes för enahanda förseelse. Vidare skulle ådömt bötesstraff bortfalla när den bötfällda dömdes till tvångsarbete eller till internering å kuranstalt för alkoholister. Dessa förslag blevo även genomförda. Däremot antogs ej ett förslag att den som dömts till böter bland annat för fylleri skulle, om böterna ej betalades, kunna sättas till att utföra arbete för stat eller kommun i syfte att betalningen för arbetet skulle användas till gäldande av böterna. I propositionen anmäldes att vederbörande myndigheter erinrats om att i större utsträckning bötesstraff borde göras villkorligt och tillstånd till böternas erläggande avbetalningsvis medgivnas. Anmärkas bör att det ej ansågs erforderligt att anordna särskilt centralt register över dem som dömas för fylleri och liknande förseelser.

Antalet bötesfångar uppgick till 10 024 under tiden den 1 juli 1931—den 30 juni 1932, vilket kan beräknas motsvara omkring 22 % av under samma tid bötfällda. Antalet bestraffningsdagar var under nämnda tid 74 540; medeltalet bötesfångar per dag var alltså 204 och förvandlingsstraffens längd i medeltal mellan 7 och 8 dagar.

I *England* användes fängelsestraff såsom förvandlingsstraff. Det utan jämförelse största antalet bötesstraff ålägges av vissa lägre domstolar (Courts of Summary Jurisdiction). Vid förvandling av sådana böter gäller att domstolen får bestämma förvandlingsstraffets storlek efter vad den finner skäligt med hänsyn till sakens beskaffenhet. Vissa gränser äro dock angivna, sålunda får förvandlingsstraffet icke överstiga sju dagar vid böter å högst tio shilling, fjorton dagar vid böter däröver upp till ett pund, en månad vid böter upp till fem pund, två månader vid böter upp till tjugu pund och tre månader vid högre böter. Vid mindre bötesstraff kan i stället för fängelse såsom förvandlingspåföljd även inträda att den bötfällda insättes i polisarrest under några dagar eller kvarhålls vid domstolen under en dag. Anstånd och avbetalning kunna förekomma; föreskrifter därom meddelas av domstolen som även kan ställa den bötfällda under övervakning under den tid han åtnjuter anstånd.

Tidigare meddelades i allmänhet redan i bötesbeslutet bestämmelser om förvandlingen men enligt en under år 1935 utfärdad lag gäller att i regel frågan om förvandling skall upptagas till särskild prövning av domstol vid senare tillfälle. Undantag härifrån är emellertid medgivet om det prövas lämpligt med hänsyn till den bötfälldes vandel eller brottets beskaffenhet att förvandlingsstraff genast verkställs. Enligt förarbetena till lagen har

avsikten med densamma varit att förvandlingsfrågan skulle bliva föremål för mera ingående prövning, vid vilken i synnerhet uppmärksamhet borde riktas på de bötfälldas betalningsförmåga, så att bötfällda ej underkastades förvandlingsstraff oaktat de kunde gälda böterna om de erhöle tillräcklig frist.

Enligt den *franska* strafflagen tillgripes vid bristande bötesbetalning bysättning såsom tvångsmedel mot den dömd. Bysättningens egenskap att vara huvudsakligen tvångsmedel framgår därav att skyldigheten att erlægga böterna kvarstår jämväl efter bysättningens upphörande. Tiden för bysättningen bestämmes redan i domen inom vissa gränser som växla efter böternas storlek; tiden är minst en dag och högst sex månader.

Den *italienska* strafflagen av år 1930 stadgar att böter som ej gäldas skola förvandlas till frihetsstraff. Förvandlingsstraffet utgöres vid svårare förseelser av fängelse i högst tre år och vid lindrigare förseelser av arrest i högst två år. En enligt äldre lagstiftning förefintlig möjlighet att utbyta frihetsstraff mot arbete åt stat och kommun har icke bibehållits i den nya lagen.

Jämväl i *Holland* användes fängelse såsom förvandlingsstraff för böter. Tiden härför bestämmes i bötesdomen efter i huvudsak fri prövning; förvandlingsstraffets minimum är en dag, dess maximum växlar efter brottets beskaffenhet och böternas storlek men är högst åtta månader.

I *Ryssland* lärers numera bötesstraff mindre ofta ådömas; i stället användas tvångsarbetsstraff av olika slag.

Enligt den *spanska* strafflagen av år 1928 ålåg det bötfälld som icke kunde gälda böterna att avarbeta desamma, vilket i vissa fall skulle ske i arbetsinrättning. I händelse bötfälld undandrog sig betalning eller vägrade att arbeta kunde han dömas till fängelse i högst åtta månader. Enligt uppgift äro dessa bestämmelser numera upphävida och i stället gäller enligt strafflag av år 1932 att oguldna böter förvandlas till fängelse i högst sex månader.

I *Tyskland* gäller för närvarande att bötfälld som ej förmår gälda böterna av domstol efter fri prövning ådömes arrest i högst sex veckor eller fängelse i högst ett år. Dock äger domstolen förordna att förvandlingsstraff icke skall verkställas därest den bötfällda är utan skuld till att böterna ej gäldats. I Tyskland gäller vidare i princip att bötfälld kan tillåtas att med arbete sona böter som han ej kan betala, men detta institut lärers hittills icke hava fått någon praktisk betydelse. Denna ordning förordas i ett år 1934 utgivet strafflagsbetänkande, däri jämväl uttalas att rätten att medgiva befrielse från förvandlingsstraff borde överflyttas från domstol till verkställighetsmyndighet.

Enligt i *Polen* gällande strafflag av år 1932 skall, i stället för böter som ej gäldas, den bötfällda enligt domstolens förordnande utföra arbete antingen på fri fot eller i tvångsarbetsanstalt. Kan den bötfällda ej utföra arbetet eller vägrar han att göra det, förvandlas böterna till arrest från och med en dag till och med tre år eller ibland till fängelse från och med en dag till och med två år; är han arbetsoförmögen kan dock domstolen befria

honom från förvandlingsstraffet. I fråga om böter för mindre förseelser gäller dock enligt särskild lag att de vid bristande tillgång till deras gäldande förvandlas till arrest i högst tre månader. Avarbetande av dylika böter är alltså ej föreskrivet, och enligt vunnen upplysning har ej heller beträffande övriga böter någon tillämpning kunnat givas åt bestämmelsen om avarbetande.

Vad angår *Schweiz* gälla delvis skilda bestämmelser i olika kantoner. Några lagar medgiva bötfälld att avarbeta böterna genom fritt arbete för stat eller kommun. Bliva böterna ej guldna eller avarbetade, inträder i allmänhet frihetsstraff såsom förvandlingsstraff; strafftiden utsättes vanligen i bötesdomen. Undantag bildar lagen i kantonen Genève, enligt vilken i vissa fall om böterna ej kunna gäldas reaktionen mot den bötfällda avstannar; någon förvandling sker alltså ej. Avskaffande av förvandlingsstraff föreslogs också i ett år 1918 framlagt schweiziskt strafflagsförslag, som medgav avbetalning och avarbetande av böter genom fritt arbete för stat eller kommun. I stället för förvandlingsstraff stadgades i förslaget att bötfälld som av tredska, arbetsskygghet, liderlighet eller vårdslöshet underlåte betala honom ådömda böter skulle straffas med frihetsstraff; underlåtenheten att betala böterna kriminaliserades alltså som särskilt brott. Anmärkas bör härvid att i Schweiz i stort antal förekomma mycket korta, omedelbart ådömda frihetsstraff. År 1932 dömdes sålunda 5 277 personer till fängelse i högst femton dagar och 2 408 personer till fängelse mellan femton dagar och tre månader; antalet intagna bötesfångar uppgick under samma år till 5 131.

I *Tjeckoslovakien* framlades år 1926 ett strafflagsförslag vilket i fråga om böter för mindre grova förseelser överensstämmer med det schweiziska förslaget av 1918 medan för egentliga brott ålagda böter som ej gäldades skulle sonas med arbete. Detta förslag är ännu ej antaget. Enligt gällande stadganden användes i regel alltjämt såsom förvandlingsstraff för böter frihetsstraff, vilket bestämmes av domstol inom vissa gränser. I fråga om en del motorfordonsförseelser gäller, att om den bötfällda ej kan gälda böterna, innehavaren av fordonet är skyldig svara för deras erläggande.

Förslag till ändrad lagstiftning.

Allmän motivering.

Den svenska rättens bestämmelser angående förvandling av böter hava tid efter annan varit föremål för allvarlig kritik. Det lär ej heller kunna förnekas att bestämmelserna i fråga icke äro tillfredsställande, ett förhållande som visserligen gör sig gällande även flerstädes i utländsk rätt. Frågan om en reformering av sättet för bötesförvandlingen har nu upptagits i samband med den utredning angående reformer på straffsystemets, straffverkställighetens och fångvårdens områden, som enligt Kungl. Maj:ts beslut den 20 april 1934 igångsatts. Anmärkningarna mot det nuvarande förvandlings-systemet sammanfattades av chefen för justitiedepartementet, statsrådet Schlyter, i ett anförande till statsrådsprotokollet sagda dag på följande sätt:

»Det nuvarande bötesförvandlingsstraffets brister ligga i öppen dag. Mot detta straff har bland annat anmärkts att det är principiellt oriktigt att låta en person undergå frihetsstraff för ett brott som domstolen funnit böra sonas med böter; anledningen till frihetsstraffets avtjänande är icke det begångna brottets beskaffenhet utan den, att brottslingen antingen icke kunnat eller ock icke velat erlægga böterna. Om den dömde på grund av arbetslöshet eller dylikt icke kunnat betala böterna, är det för rättsmedvetandet stötande att straffet skärpes från bötesstraff till frihetsstraff. Beträffande det fall då den dömde på grund av tredska underlåter att betala böterna, må erinras att risken att enligt nuvarande regler få böterna förvandlade till frihetsstraff icke innebär ett tillräckligt verksamt tvångsmedel mot den tredska. Fortfarande intagas årligen i fängelserna för avtjänande av böter mer än 10 000 personer. Ett stort antal människor vänjes sålunda vid fängelselivet under kortvariga uppehåll i straffanstalterna, varigenom det avskräckande momentet hos frihetsstraffen försvagas.»

Vid utredningen rörande sålunda påtalade missförhållanden samt möjligheterna till desammas avhjälpande har uppmärksamhet ansetts böra till en början ägnas frågan huruvida genom särskilda åtgärder en ökad bötesbetalning kan ernås och därigenom minskning vinnas av antalet förvandlingsfall.

Om frivillig betalning samt indrivning av böter.

Med bötesstraff avses i regel att tillfoga den bötfällde ett ekonomiskt lidande men i de fall, då betalning av böter icke kan ernås, tillgripes enligt gällande rätt fängelse såsom förvandlingsstraff för böterna. På sätt departementschefen erinrat i ovan återgivna anförande till statsrådsprotokollet

kan häremot anmärkas, att det är principiellt oriktigt att låta en person undergå frihetsstraff för ett brott som domstolen funnit böra sonas med böter. Ett minimikrav synes i varje fall vara att, innan en sådan åtgärd får vidtagas, relativ visshet vunnits om att den bötfälde verkligen saknar förmåga att erlägga böterna. Det bör också tillses att böter icke ådömas till sådant belopp att det redan från början kan sägas vara uppenbart att böterna ej kunna gäldas; iakttages ej detta bliva böterna rent fiktiva och i verkligheten ådömes frihetsstraff. Ett viktigt steg i sist angiven riktning togs genom 1931 års lagstiftning, då dagsbotssystemet samt möjligheten till betalningsanstånd och avbetalning av böter infördes.

Att den anpassning av bötesbeloppens storlek efter den dömdes betalningsförmåga som *dagsbotssystemet* innebär är ägnad att leda till ökad bötesbetalning bestyrkes av de förut återgivna statistiska uppgifterna, vilka synas utvisa att införandet av detta system bidragit till den nedgång av antalet förvandlingsstraff som under senare år framträtt. Dagsbotssystemet har emellertid, såsom tidigare erinrats, begränsats så, att detsamma ingalunda avser alla fall då böter ådömas. Fastmera torde kunna sägas, att de böter, som talrikast förekomma till förvandling, icke ådömas i dagsböter. Såsom motiv för att mindre förseelser undantogos från systemets tillämpning åberopades i propositionen till 1931 års riksdag om införande av dagsbotssystemet, att bötesstraffets uppgift vid ordningsförseelser i motsats till vid egentliga brott icke vore att tillfoga den dömde ett lidande utan mera att inskräpa vikten av ordningsföreskrifterna och att det därför vid ådömandet av böter för ordningsförseelser icke erfordrades samma hänsyn till den dömdes förmögenhetsställning som vid böters ådömande i andra fall för att straffet skulle fylla sitt syfte. Härjämte åberopades emellertid även, att det med hänsyn till domstolarnas arbetsbörda vore av betydelse att icke dylika förseelser indroges inom dagsbotsområdet.

Väl torde kunna antagas att domstolarna numera hunnit så vänja sig vid tillämpningen av dagsbotssystemet, att en utvidgning av detsammans tillämpningsområde ej nu skulle bliva så betungande som tidigare. De skäl häremot, som ovan återgivits, torde dock alltjämt i viss utsträckning böra förtjäna beaktande, vartill kommer att det såvitt möjligt synes böra undvikas att redan nu rubba en så nyinförd lagstiftning. Hittills kunna erfarenheter av dagsbotssystemet torde ock få anses giva vid handen att bötesförvandlingsproblemet ej kan lösas endast genom utvidgning av dagsbotsområdet. Med hänsyn till vad sålunda anförts har någon ändring icke ansetts böra i detta sammanhang föreslås i fråga om dagsbotssystemets tillämpning.

De regler som meddelats angående möjlighet till *anstånd och avbetalning* av böter äro otvivelaktigt också ägnade att leda till ökad betalning av böter; även härvidlag torde de meddelade statistiska uppgifterna giva vid handen att gynnsamma verkningar i detta hänseende framträtt. Det sätt, varpå tiden för anståndet respektive den tid, varunder avbetalning må äga rum, blivit i lagen bestämd, har emellertid stundom kunnat medföra att de fördelar som med omförmälda regler varit avsedda att ernås icke kunnat

till fullo utvinnas. Tempus a quo är ju bestämd till den dag, då bötesbeslutet vunnit laga kraft. Emellertid lärer framställning om anstånd eller avbetalning ofta icke göras förrän vid den, kanske ej oväsentligt senare tidpunkt då indrivningsmyndigheten vidtager åtgärder för att erhålla betalning för böterna. Även om anstånd eller rätt till avbetalning då medgives, måste tiden för anstånd och avbetalning — med hänsyn till att denna tid skall räknas från det bötesbeslutet vann laga kraft — kanske i icke obetydlig grad bestämmas kortare än de i lagen tänkta tidrymderna av fyra månader respektive ett år. Möjligt är att anstånd stundom icke kan beviljas, enär nyssberörda tid av fyra månader är tilländalupen innan åtgärder för betalning av böterna blivit av myndigheten vidtagna.

Även ur en annan synpunkt har, enligt vad som uppgivits, ibland visat sig att de för anstånd och avbetalning medgivna fristerna varit för knappt tillmätta. Sådana situationer kunna ej sällan inträffa, då en bötfälld på grund av sjukdom, arbetslöshet eller dylika förhållanden ej kan inom den nu medgivna tiden fullgöra betalning men däremot skulle kunnat gälda böterna, därest möjlighet till längre anstånd eller längre tid för avbetalning förelegat. Då böter ådömts omedelbart i penningar till högt belopp, kunna även förhållandena vara sådana att den bötfälldes, för att kunna fullgöra betalningen, är i behov av längre tid för anstånd eller avbetalning än vad nu enligt lag kan medgivas.

De först gjorda erinringarna borde måhända närmast föranleda att till övervägande upptoges, huruvida icke tiden för anstånd och avbetalning borde beräknas, icke från dagen då bötesbeslutet vann laga kraft, utan i stället från den dag, då beslut om anstånd eller avbetalning meddelades. En sådan ändring skulle emellertid beträffande övriga berörda fall icke medföra tillräcklig utsträckning av den tid, som stode till den bötfälldes förfogande för betalningens fullgörande, utan borde i så fall kombineras med särskilda regler för dessa fall.

På sätt nyss i annat sammanhang uttalats kan icke anses lämpligt att föreslå mera genomgripande ändringar uti en så nytillkommen lagstiftning som den ifrågavarande. Å andra sidan lärer emellertid av tidigare anförda skäl vara motiverat att vidtaga mindre ingripande åtgärder i syfte att undanröja olägenheterna av nuvarande bestämmelser.

I sådant hänseende synes ligga närmast till hands att medgiva utsträckning av den tid, varunder anstånd eller avbetalning må äga rum, i de fall då särskilda omständigheter av den art som ovan berörts därtill föranleda. Spörsmålet, huru långt man lämpligen bör gå vid en dylik utsträckning av tidsfristerna, kan naturligen vara föremål för olika meningar. Härvidlag måste hänsyn tagas därtill att om alltför lång anstånds- eller avbetalningstid medgives, bötesstraffets verkningar försvagas samt indrivningsmyndigheternas arbete ökas. Med hänsyn härtill torde tiden för avbetalning av böter icke böra utsträckas till mer än två år, vilket innebär en fördubbling av nuvarande tid. Därest den för närvarande gällande relationen mellan tiden för anstånd och tiden för avbetalning bibehålles — och någon an-

ledning att härutinnan göra ändring läser icke föreligga — skulle då tiden för anstånd, när omständigheterna därtill föranleda, utsträckas till åtta månader.

Därest bestämmelserna om anstånd och avbetalning av böter skola giva avsett resultat, är naturligen av största vikt att desamma bliva av vederbörande myndigheter tillämpade på sätt som varit avsett. Av den utredning som införskaffats synes emellertid framgå att så icke städse varit förhållandet utan att det stundom inträffat att bötfälld fått undergå förvandlingsstraff oaktat han, om någon tids anstånd erhållits, kunnat betala böterna. Någon kontroll över indrivningsmyndigheternas förfaranden härutinnan kan knappast sägas för närvarande förefinnas. Väl äger den bötfälde möjlighet att påkalla prövning av beslut om anstånd och avbetalning i samband med fråga om utmätning för böterna eller förvandling av dem, men möjligheten att påkalla sådan prövning synes vara illusorisk; vad särskilt angår beslut om bötesförvandling så har den bötfälde i regel icke kännedom om när sådant beslut meddelas, och intet hindrar ju att förvandling kommer till stånd omedelbart efter första indrivningsförsöket eller t. o. m. tidigare innan fråga om anstånd eller avbetalning uppkommit.

De vunna erfarenheterna synas giva vid handen att åtgärder äro erforderliga för vinnande i görlig mån av kontroll å och därmed ökad enhetlighet i det sätt, varå indrivningsmyndigheterna tillämpa gällande bestämmelser om anstånd och avbetalning. Frågan om huru en sådan kontroll skall kunna erhållas sammanhänger emellertid nära med spørsmålet om själva förvandlingsproceduren och kommer därför att nedan närmare behandlas i samband med redogörelsen för förslagets innehåll med avseende å förvandling av bötesstraff.

De bestämmelser varom hittills varit tal avse att möjliggöra eller underlätta frivillig betalning av böter. Därest betalning icke frivilligt erlägges, ehuru möjlighet därtill förefinnes, böra uppenbarligen tvångsmedel komma till användning för indrivning av bötesbetalningen. I sådant hänseende står för närvarande endast utmätning till buds. Detta förfarande har tydligtvis sin egentliga betydelse gent emot personer som besitta egendom i något större omfattning, särskilt kanske mot självständiga företagare av olika slag. Enligt vad erfarenheten visat giver emellertid utmätning för böter även i dylika fall relativt sällan något resultat; anledningen härtill läser väl närmast vara att söka däri, att egendom i ganska stor omfattning är undantagen från utmätning. Någon ändring av bestämmelserna härom kan emellertid icke ifrågasättas. Den hänsyn till vederbörande gäldenärs och hans familjs förhållanden som föranlett nuvarande bestämmelser i ämnet synes alltfört och med oförminskad styrka påkalla beaktande.

Gentemot löntagare i allmän eller enskild tjänst av den ekonomiskt svaga kategori varom här vanligtvis är fråga torde utmätning förfarandet än mera sällan giva något resultat, särskilt därför att utmätning av lön är förknippad med högst betydande svårigheter. En effektiv bötesindrivning förutsätter att större möjlighet beredes att ur lönen uttaga böterna. Det tvångsmedel

som härvid kan komma i fråga är *införsel*. Det lär icke kunna vara föremål för tvivel, att ej medelst införselförfarandet i många fall skulle kunna uttagas böter som nu gå till förvandling. Några särskilda betänkligheter mot att medgiva införsel för böter torde icke heller kunna anses föreligga. Sålunda lär hänsyn till den bötfällda icke kunna anses utgöra hinder här emot, och beträffande bötfällds familj samt övriga personer mot vilka han är underhållsskyldig kan det väl i allmänhet icke antagas vara till större men att införsel sker, än att den bötfällda i stället undergår frihetsstraff och därigenom går miste om inkomst under strafftiden samt kanske förlorar sin anställning. Vad nu är sagt torde även gälla i fråga om den bötfälldes borgenärer i allmänhet.

Med hänsyn till betydelsen av en effektiv indrivning av böter, icke minst på grund av möjligheten att därigenom minska förvandlingsstraffens antal, har ansetts lämpligt att i detta sammanhang föreslå införandet av bestämmelser om uttagande av böter medelst införsel. Införsel för böter synes böra regleras i huvudsaklig överensstämmelse med vad som nu gäller om införsel för utskylder enligt 21 § lagen den 14 juni 1917 om införsel i avlöning, pension eller livränta. Därvid bör tillses att icke genom införselätgårdens bötfällandet i onödan kommer till arbetsgivarens kännedom.

Såsom framgår av redogörelsen för utländska lagar och lagförslag har man på sina håll för att minska användningen av förvandlingsstraff föreskrivit, att bötfälld, som ej kan betala honom ådömda böter, äger eller är pliktig att *avarbete böterna* genom arbete för det allmännas räkning. Dessa föreskrifter synas emellertid på sätt förut anmärkts icke kunnat givas någon vidsträcktare tillämpning. I motiven till ett år 1912 i Danmark framlagt förslag till strafflag uttalades att man övertvägt att bereda bötfälld möjlighet att avtjäna böterna genom arbete åt det allmänna, men att tanken härpå uppgivits såsom ogenomförbar. I ett senare danskt strafflagsutkast av år 1917 upptogs däremot en föreskrift att innan förvandlingsstraff verkställdes skulle, där så var möjligt, den bötfällda på begäran beredas tillfälle att genom frivilligt arbete för stat, kommun eller särskilt auktoriserad välgörenhetsinrättning avtjäna böterna. Liknande föreskrift återfanns även i det förslag, som år 1923 avgavs av en särskild kommission. I senare framlagda förslag upptogs däremot ej någon sådan bestämmelse enär den, såsom anfördes i ett av dessa förslag, ej ansågs kunna genomföras i praktiken. Den nya strafflagen av år 1930 innehåller ej heller sådan bestämmelse. I en i Svensk Juristtidning år 1930 intagen uppsats av rigsadvokaten Aug. Goll angående dagsbotssystemet i Danmark har uttalats att det näppeligen borde beklagas att bestämmelser ej upptagits i den nya lagen om möjlighet att genom frivilligt arbete för det allmänna avtjäna böter, enär svårigheterna i praktiskt hänseende av en dylik anordning helt visst skulle bliva oövervinneliga.

Även i Sverige har, såsom tidigare antytts, upprepade gånger ifrågasatts att bereda bötfällda möjlighet att *avarbete böterna*.

Frågan härom var föremål för behandling i det förut omnämnda år 1902 avgivna kommittébetänkandet. Kommittén kom därvid till det resultatet att

avtjänande av böter genom förrättande av arbete för det allmännas räkning, vare sig frivilligt eller tvångsvis, ej borde ifrågakomma. Mot förslaget om frivilligt avtjänande genom arbete framhölls sålunda att det skulle bli relativt få till böter dömda som komme att begagna sig av denna form för avtjänandet, och att det vore förenat med allt för stora vanskligheter och kostnader att, allenast med hänsyn till dessa fall, över hela riket organisera en vidlyftig apparat för anordnandet av sådana arbeten. Beträffande tvångsarbete, vilket måste medföra större eller mindre frihetsberövande, skulle redan i fråga om arbetets uppskattning i penningar möta svårigheter. Beräknades för varje dagsverke ett bestämt belopp skulle ganska litet arbete och av dålig beskaffenhet komma att utföras. Skulle uppskattningen åter ske efter det arbete som verkligen utfördes, kunde därigenom orättvisa vederfaras den som saknade vana vid arbetet i fråga och som måhända kunnat nå bättre resultat med annat arbete vilket ej stått till buds. I båda fallen skulle för böternas avtjänande åtgå längre tid än som med hänsyn till den försörjningsskyldighet, som kunde åligga den dömda, eller eljest lämpligen borde tillmätas åt förvandlingsstraff. Vidare skulle den ifrågasatta anordningen medföra stora kostnader. För undvikande av långa transporter av de bötfällda borde nämligen allmänna arbeten anordnas minst på ett ställe inom varje län. Den största olägenheten ansågs dock ligga däri att de bötfällda skulle sammanföras till arbete i gemensamhet.

I 1908 års riksdagsskrivelse om en reformering av bötesstraffet och förvandlingsstraffet berördes även frågan huruvida möjlighet borde införas för bötfälld att genom arbete umgälla sin skuld till det allmänna; men även nu ansågs en dylik ordning icke lämplig. I skrivelsen uttalades att riksdagen icke kunde godkänna en dylik rätt för den bötfällda, som skulle motsvaras av en plikt för det allmänna att för ifrågavarande ändamål bereda honom arbete. Därtill komme att stora svårigheter skulle möta mot medgivande av en dylik rättighet. Då det arbete staten kunde tillhandahålla i regel måste bli av mycket enkel beskaffenhet och följaktligen även arbetsförtjänsten bli relativt ringa, skulle det givetvis för den dömda, därest han verkligen ville genom arbete intjäna bötesbeloppet, vara vida fördelaktigare att göra detta genom fritt arbete i sitt yrke. Skulle han avtjäna sina böter genom arbete för det allmännas räkning borde detta antingen ske i särskilda av staten upprättade anstalter eller ock bestå i vissa lämpliga slag av friluftsarbeten. De bötfällda måste då sammanföras till gemensamt arbete, varvid den olägenheten kunde uppstå att de sämre elementen komme i tillfälle att utöva ett skadligt inflytande å arbetskamraterna. Under den tid den bötfällda utförde arbete för det allmännas räkning borde han tydligen själv bekosta sitt underhåll. Den tidrymd som skulle åtgå innan böterna blivit till fullo guldna bleve därigenom sannolikt betydligt längre, än som kunde anses vara lämpligt vid förvandlingsstraff. Den dömda skulle dessutom bli urståndsatt att sörja för dem, som möjligen vore beroende av hans arbete, varigenom dessa kunde komma att lida nöd eller falla fattigvården till last.

I Thyrens förberedande utkast till strafflagen upptogos ej några bestäm-

melser om avarbetande av böter. I sitt arbete »Principerna för en strafflagsreform» uttalade Thyrén att den förnämsta svårigheten härvid vore att sammanförandet av en mängd bötfällda till gemensamt arbete bestämt måste förkastas. Thyrén ansåg att i stället till undvikande av förvandlingsstraff den villkorliga domen borde användas i något större utsträckning än eljest.

Även strafflagskommissionen berörde frågan om avarbetande av böter. Kommissionen erinrade att denna fråga upprepade gånger varit föremål för prövning som dock alltid lett till det resultat att avarbetande av böter ansetts icke böra införas såsom en särskild form för verkställighet av bötesstraff, samt förklarade att kommissionen intoge samma ståndpunkt och sålunda saknade anledning att vidare ingå på frågan. Dock ville kommissionen framhålla önskvärdheten av att genom kommunernas försorg tillfälle bereddades bötfällda att gälda böterna medelst frivilligt arbete för det allmänna, därest så kunde ske utan mera omfattande och dyrbara anordningar från kommunernas sida.

Visserligen torde man kunna säga att det teoretiskt sett måste anses rättvist och tilltalande att de, mot vilka ett förmögenhetsstraff på grund av fattigdom ej kan verkställas, sättas i tillfälle att begagna sin arbetskraft till att avtjäna böterna genom arbete för stat eller kommun. Ett förnyat övervägande av möjligheterna därtill har emellertid bekräftat att mot en sådan lösning av förvandlingsspörsmålet möta starka betänkligheter av praktisk och ekonomisk art och tanken härpå har därför måst övergivas. Därvid har även inverkat svårigheten, att arbetstillfällen för böters avtjänande mest skulle behöva skapas vid tider då allmän arbetslöshet råder och då stat och kommuner äro starkt betungade av omsorgen om de arbetslösa. Anmärkas må, att det övervägts om ej avarbetande av böter kunde anordnas vid de s. k. arbetshemmen. Emellertid måste lämpligheten att sammanföra bötfällda med klientelet å arbetshemmen starkt ifrågasättas, vartill kommer att det med hänsyn till det ringa antal arbetshem som finnes icke låter sig göra att där anordna en dylik form för verkställighet av böter.

Slutligen må i korthet beröras en annan fråga som sammanhänger med frågan om indrivning av böter. I kungl. förordningen den 11 juni 1926 angående tillverkning och beskattning av brännvin finnes ett stadgande av innebörd att då tillverkningskatt ådömts jämte böter dessa icke må gäldas där tillgång saknas till skatten eller någon del därav. Liknande stadganden finnas i kungl. förordningen den 1 juni 1923 angående tillverkning och beskattning av maltdrycker och i kungl. kungörelsen den 31 december 1913 angående rätt för utlännings och i utlandet bosatt svensk undersåte att här i riket giva offentlig föreställning m. m. eller att därvid medverka. Enligt vad erfarenheten ådagalagt hava dessa särbestämmelser ofta föranlett att böter måst förvandlas. Såsom i annat sammanhang kommer att närmare utvecklas torde ifrågavarande särbestämmelser böra upphävas.

Om förvandling av bötesstraff.

Därest betalning för böter icke kan ernås, vare sig frivilligt eller genom tvångsindrivning, uppkommer frågan huruvida och på vad sätt förvandling av böterna bör äga rum.

Med hänsyn till det sätt varpå bötesförvandlingen för närvarande är anordnad i Sverige torde dess uppgift kunna angivas vara att med frihetsstraff ersätta ett förmögenhetsstraff som på grund av att den bötfälde saknar tillgångar ej kan verkställas mot honom; frihetsstraffet utgör med andra ord ett rent förvandlingsstraff. Ehuru redan möjligheten av ett sådant förvandlingsstraff i och för sig verkar såsom ett medel att förmå bötfällda att gälda böterna, har i svensk rätt särskild hänsyn icke tagits till denna uppgift hos förvandlingsstraffet. Samma ställning beträffande förvandlingsstraffet torde lagstiftningen få anses intaga i Danmark och ett flertal andra länder.

En helt annan inställning till dessa frågor intager däremot det i Schweiz framlagda lagförslaget, enligt vilket förvandling av böter ej äger rum men såsom särskilt brott upptages att bötfälld av tredska, arbetskygghet, lidelighet eller liknöjdhet icke betalar böter. Dylikt förhållande i fråga om bötesbetalning har alltså kriminaliserats såsom särskilt brott och genom dess bestraffande fullföljes ej annat syfte än att där tillgångar finnas framtvunga böternas gäldande.

En medlande ståndpunkt intages av andra länders lagstiftning, i det att det frihetsstraff som vid bötesförvandling träder i tillämpning får karaktär av såväl förvandlingsstraff som tvångsmedel. Härvid har dock än den ena, än den andra av dessa båda uppgifter starkare accentuerats. I Norge t. ex. får väl frihetsstraffet så till vida anses hava karaktär av rent förvandlingsstraff som det inträder även vid oförskyld oförmåga hos den bötfälde att gälda böterna, men i fråga om straffets storlek framträder starkt synpunkten att genom ett relativt strängt förvandlingsstraff framtvunga betalning.

Av de nu antydda systemen på detta område erbjuder det som ligger till grund för lagförslaget i Schweiz vissa fördelar; såsom förut nämnts har också en liknande ordning för Sveriges vidkommande på sin tid föreslagits av en ledamot av strafflagskommissionen. Med detta system undviker man den nackdelen med vårt nuvarande förvandlingsstraff som särskilt framhållits av departementschefen i det statsrådsanförande den 20 april 1934, för vilket ovan redogjorts, nämligen att frihetsstraff inträder även vid oförskyld oförmåga att gälda böterna. Emot systemet har emellertid med rätta anmärkts att den medellöse och förvärvsoduglige utan att drabbas av någon påföljd skulle kunna begå sådana förseelser som endast vore belagda med böter. Någon möjlighet att ingripa med straff skulle icke finnas ens vid upprepad brottslighet. Ett dylikt system skulle i Sverige, där antalet brott vara endast bötesstraff kan följa är betydande, bliva vådligare än vad förhållandet blir i Schweiz enligt det där framlagda

förslaget som i stor utsträckning medgiver ådömande av fängelsestraff ned till åtta dagar såsom alternativ till böter. Till följd av svårigheten att överbevisa bötfällda om lättja eller vårdslöshet skulle vidare den krets av personer mot vilka något ingripande ej kunde ske bli ganska stor. Under alla förhållanden synes en sådan anordning icke kunna införas utan att åtminstone tillfälle beredes till avarbetande av böterna. Då det emellertid ansetts icke görligt att här i landet medgiva dylikt avarbetande av böter, lärer därav även följa att det system varom nu är fråga icke kan förordas till införande i Sverige. Därmed är dock icke sagt att man med nödvändighet måste stanna för ett system, enligt vilket vid bristande betalning förvandling skall äga rum av alla böter. Beträffande vissa särskilt obetydliga förseelser synes sålunda undantag från regeln att förvandling skall ske kunna medgivas utan att så allvarliga konsekvenser därav behöva befaras som skulle inträda, därest nyss omförmälda system infördes. Denna fråga kommer nedan att i annat sammanhang bli föremål för behandling.

På grund av de betänkligheter som möta mot att i stället för förvandlingsstraff endast hava särskilt straff för avsiktig underlåtenhet eller uppenbar vårdslöshet i fråga om bötesbetalningen lär det vara nödvändigt att i princip bibehålla den nuvarande ordningen med förvandling av böter. Även om så sker synas emellertid åtgärder kunna vidtagas för att minska de olägenheter som äro förenade med bötesförvandlingen i dess nuvarande utformning. Därjämte bör uppenbarligen hinder icke möta att i viss utsträckning beakta även möjligheten av sådan gestaltning av förvandlingsstraffet att detsamma verkan såsom medel att framtvunga böternas betalning förstärkes.

En ofta påtalad olägenhet av den nuvarande förvandlingsordningen är, såsom förut framhållits, att bötfällda även vid oförskyld oförmåga att betala böterna måste undergå förvandlingsstraff, och detta även då fråga är om böter för obetydliga förseelser. Betydelsen av denna anmärkning bekräftas av den införskaffade utredningen angående de bötesfångar som vid två särskilda tidpunkter i februari år 1935 varit intagna å fångvårdsanstalterna. Denna utredning synes nämligen giva vid handen att en stor del av bötesfångarna på grund av arbetslöshet icke kunnat gälda böterna; att de likväl måst avtjäna förvandlingsstraff är så mycket mera otillfredsställande som av utredningen jämväl framgår att många av dessa bötesfångar icke förut undergått bestraffning i någon form. Med hänsyn till berörda förhållanden synes vara av vikt att vid genomförandet av en ny lagstiftning söka så utforma bestämmelserna, att så vitt möjligt ej den omständigheten att bötfälld på grund av fattigdom, arbetslöshet eller dylikt ej kunnat betala böterna skall medföra undergående av förvandlingsstraff.

En annan anmärkning mot det nuvarande förvandlingsstraffet är att detsamma, särskilt då det är mycket kort, icke utgör tillräckligt verkamt tvångsmedel mot sådana som skulle kunnat betala böterna. Den nyss berörda utredningen synes också hava givit belägg för riktigheten härav, i det att bötfällda i vissa fall själva förklarat att de funnit det fördelaktigare att avtjäna förvandlingsstraff i stället för att betala böterna;

någon anledning att ifrågasätta riktigheten av dessa uppgifter torde näppligen förefinnas. Mestadels har härvid varit fråga om personer som ådömts böter omedelbart i penningar; vid avtjänande av sådana böter motsvarar nämligen för närvarande en dags fängelse avsevärt större belopp än bötfällda i allmänhet kunna tänkas gå miste om till följd av frihetsförlusten. Då man i första hand vill ernå betalning av böter, bör uppenbarligen tillses att bötfällda icke frestas att undgå bötesbetalningen genom att i stället underkasta sig ett ur deras synpunkt sett förmånligare förvandlingsstraff.

Ett tillgodoseende av de nu angivna önskemålen synes icke kunna ske efter andra linjer än dem, som professor Thyrén anvisat i sitt förutnämnda arbete »Principerna för en strafflagsreform», nämligen dels utnyttjande i en eller annan form av institutet villkorlig straffdom beträffande förvandlingsstraff och dels höjning av förvandlingsstraffets minimum, eventuellt i förening med höjning även av dess maximum.

Villkorlig dom kan visserligen redan nu förekomma i fråga om bötesstraff och i den mån så sker kan ju även sägas att villkorlig dom jämväl äger rum beträffande förvandlingsstraffet. Emellertid torde av lämnade statistiska uppgifter framgå att domstolarna visat föga benägenhet att använda villkorlig dom vid bötesstraff; i vad rör dagsböter har måhända härtill bidragit ett uttalande i propositionen angående dagsbotssystemets införande att stor varsamhet borde iakttagas vid tillämpning av villkorlig dom inom dagsbotsområdet. Ur allmänpreventiv synpunkt kunna även starka skäl åberopas mot att i större omfattning göra själva bötesstraffen villkorliga. Härtill kommer att en bötfällds ekonomiska läge givetvis kan undergå avsevärd förändring mellan den tidpunkt, då utslag i ett mål meddelas, och den senare tidpunkt, då frågan om förvandling av ådömt bötesstraff blir aktuell.

Med hänsyn till vad sålunda anförts läres om det angivna syftet skall ernås den villkorliga domen böra gälla icke de ådömda böterna utan enbart förvandlingsstraffet. Tydligtvis måste därvid såsom förutsättning för beviljande av villkorlig dom med förvandlingsstraff uppställas det kravet, att bötfälld uppfyllt skäligen fordringar i fråga om beredvillighet att gälda böterna, var emot i övrigt förutsättningarna för villkorlig dom böra bli lindrigare än vad fallet är i fråga om omedelbart ådömt frihetsstraff. Då frågan huruvida skäl föreligga till villkorligt anstånd med förvandlingsstraff ej kan företagas till prövning förrän vid den tidpunkt, då det visat sig att böterna icke gäldas, synes beslut om förvandling av böter ej heller böra få meddelas förrän vid denna senare tidpunkt eller, med andra ord, beslut om förvandling och avgörande av frågan, huruvida villkorlig dom skall tillämpas, böra ske i ett sammanhang och vid en senare tidpunkt än bötesbeslutet. Enär vidare frågan huruvida villkorlig dom skall beviljas ej läres böra få avgöras av administrativ myndighet utan ankomma å domstols prövning, synes även beslutet om förvandling av böterna böra meddelas av domstolen.

Det har sålunda syntts erforderligt att vid reformering av bestämmelserna om förvandling av böter föreskriva att beslut om dylik förvandling skall

meddelas av domstol och att prövningen i regel skall äga rum i särskilt mål. Ändamålet med denna andra domstolsprövning skulle, såsom nyss erinrats, främst vara att utröna huruvida förutsättningar för beviljande av villkorlig dom föreligga. Emellertid kunna sådana fall inträffa, då det redan vid ådömandet av bötesstraff är uppenbart att villkorlig dom beträffande eventuellt förvandlingsstraff ej bör komma i fråga. Detta lärer alltid vara fallet, då någon jämte böter dömes till straffarbete eller fängelse utan att anstånd med verkställigheten därav beviljas ävensom då anstånd som tidigare beviljats med ådömt straff förklaras förverkat. I dylika fall synes onödigt att domstolen vid ett senare tillfälle skall upptaga frågan om förvandling av böterna om dessa ej bliva guldna utan torde domstolen böra äga att omedelbart förordna om förvandling av böterna för det fall att de ej gäldas. Vad sålunda föreslagits synes böra utsträckas att gälla även bötesbelopp, varför den dömde på grund av tidigare bötesbeslut häftar.

Än ytterligare kunna fall tänkas förekomma, då allenast bötesstraff ådömes men det med hänsyn till den bötfälldes vandel eller brottets beskaffenhet synes uppenbart att villkorligt anstånd med förvandlingsstraff ej bör beviljas. Därest i sådana fall också finnes skälig anledning antaga att böterna ej komma att gäldas, torde det vara onödigt att domstolen skall behöva låta anstå med förvandlingen för att eventuellt senare nödgas ånyo upptaga saken.

Beslut om förvandling i samband med böternas ådömande i enlighet med vad nu sagts bör naturligen få meddelas av alla domstolar som ådöma böter. Däremot kunde vissa skäl anses tala för att, då förvandling sker i särskilt mål, sådant mål i första instans endast finge upptagas av allmän underrätt, d. v. s. häradsrätt och rådhusrätt. Av praktiska skäl synes emellertid önskvärt att sådana mål om förvandling skola kunna upptagas även av polisdomstol och poliskammare med domsrätt. Härigenom vinnes nämligen att den ökning av arbetsbördan för domstolarna i de större städerna, vilken lärer bliva ofrånkomlig vid genomförande av den föreslagna förvandlingsordningen, kommer att mera jämnt fördelas och ej uteslutande läggas å rådhusrätterna. I fråga om landsbygden synes vidare erforderligt att göra undantag från regeln att endast domstol skall äga besluta om förvandling. Med hänsyn bland annat till att i vissa domsagor icke obetydlig tid kan förflyta mellan tingssammanträdena, synes sålunda böra medgivas att ifrågavarande mål få upptagas av domaren i rättens ställe. Talan i mål om förvandling av böter lärer böra föras av allmän åklagare, och även i övrigt synas, med vissa modifikation, de processuella bestämmelser som gälla angående brottmål vari talan om ansvar föres kunna tillämpas å nu ifrågavarande mål.

I det föregående har framhållits vikten av att vederbörande myndigheter verkligen medgiva anstånd med och avbetalning av böter när skäl därtill äro, och vidare har erinrats att för närvarande någon kontroll härå knappast kan sägas förefinnas. Med den föreslagna förvandlingsordningen synes däremot möjlighet till avsevärt bättre kontroll uppkomma, i det att domstolarna därigenom sättas i tillfälle att granska det sätt på vilket indrivnings-

myndigheterna förfara och att i det särskilda fallet åstadkomma rättelse av begångna felaktigheter. I detta sammanhang må erinras att, såsom i redogörelsen för utländska lagar och lagförslag omförmäles, i England under år 1935 införts en förvandlingsordning med dubbel domstolsprövning huvudsakligen i syfte att därigenom ernå garanti för att bötfällda ej underkastas förvandlingsstraff oaktat de skulle kunnat gälda böterna om tillräcklig frist medgäves.

Jämte det vidsträckt möjlighet införes till villkorlig befrielse från förvandlingsstraff bör, såsom förut nämnts, en skärpning av förvandlingsstraffet äga rum för att därigenom giva detsamma starkare verkan som tvångsmedel. Därvid är uppenbarligen främst av vikt att förvandlingsstraffets minimum ej sättas för lågt. I sådant hänseende synes förvandlingsstraffet i regel icke böra få understiga tjugu dagar, såsom även strafflagskommissionen på sin tid föreslagit. Huru högt förvandlingsstraffets maximum bör sättas kan givetvis vara föremål för olika meningar, men det synes ej gärna böra bestämmas högre än nittio dagar, vilket maximum ej heller bör få överskridas vid sammanträffande av flera straff.

Tänkbart vore att inskränka sig till att fastställa minimum och maximum för förvandlingsstraffet samt lämna domstolarna fria händer att inom denna latitud bestämma förvandlingsstraffets storlek i olika fall. Härigenom skulle bland annat den fördelen ernås att domstolarna kunde vid förvandlingsstraffets bestämmande bättre taga hänsyn till den bötfälldes ådagalagda vilja att betala böterna än om en viss förvandlingsskala föreskrevs. Frånvaron av en fast skala skulle emellertid ofta medföra att domstolen funne sig nödsakad att i mål om förvandling pröva och bedöma samtliga omständigheter i det mål vari böterna ådömts, vilket vore ej blott praktiskt olämpligt utan även ur andra synpunkter otillfredsställande. En fast förvandlingsskala medför återigen den fördelen, att straffmätningen blir jämnare och att domstolarnas arbete med förvandlingen av böter i viss mån underlättas.

Önskemålet att bereda domstolarna tillfälle att vid bestämmande av förvandlingsstraffets storlek beakta den bötfälldes förhållande i avseende å böternas betalning torde också, även med bibehållande av en förvandlingsskala, kunna tillgodoses därigenom att domstolen erhåller möjlighet att skärpa eller mildra det förvandlingsstraff som enligt skalan motsvarar böterna. En dylik anordning, varom förslag jämväl framlades av strafflagskommissionen, kan därjämte tänkas ytterligare bidra till att förmå de bötfällda att betala böterna och därigenom medverka till minskning av förvandlingsstraffets antal. Denna möjlighet att höja eller sänka förvandlingsstraffet synes emellertid endast kunna medgivas i sådana fall då förvandling äger rum i särskilt mål. Däremot måste möjligheten till skärpning eller mildring tydligtvis vara utesluten då förvandling äger rum samtidigt med att böterna ådömas. Omfattar sådan förvandling också tidigare ådömda böter, vore väl teoretiskt tänkbart att i vad gäller sådana böter medgiva ifrågavarande möjlighet, men av praktiska skäl torde detta icke böra få äga rum. Det kan visserligen anmärkas att härigenom en viss inkonse-

kvens uppkommer i reglerna rörande skärpning och mildring av förvandlingsstraff. Då man emellertid ansett att möjligheten till dylika åtgärder innebär en praktisk och obestridlig fördel, har den omständigheten att i vissa fall principen ej kan vinna tillämpning icke ansetts böra medföra, att man skulle avstå från densammas utnyttjande jämväl i sådana fall där så kan ske.

Med anslutning i viss mån till strafflagskommissionens förslag synes sålunda böra fastställas en förvandlingsskala men tillika föreskrivas att i särskilt mål om förvandling må, därest den bötfällde av tredska eller uppenbar vårdslöshet underlåtit att gälda böterna, förvandlingsstraffet sättas högre än skalan angiver, dock ej över skalans maximum. Kan åter i sådant mål med skäl antagas att den bötfällde gjort vad han förmått för att betala böterna, bör förvandlingsstraffet kunna sänkas, förslagsvis dock ej under tio dagar. Då emellertid även ett förvandlingsstraff av denna längd kan synas obilligt i fall bötesstraffet eller den oguldna delen därav är ringa, synes jämväl böra stadgas rätt för domstol att i dylika fall helt befria från förvandlingsstraff.

I detta sammanhang torde böra beaktas att med nuvarande förvandlingsregler de s. k. normerade böterna intaga en föga tillfredsställande särställning. Dessa böter uppgå ofta till högst avsevärda belopp utan att för den skull den förseelse varför böterna ådömts kan anses hava varit av särskilt allvarlig karaktär. Med hänsyn till bötesbeloppets storlek komma som regel långvariga förvandlingsstraff att inträda, därest böterna såsom ofta är fallet ej gäldas. I samband med en omläggning av reglerna angående bötesförvandlingen synes därför böra stadgas en särskild ordning i fråga om förvandling av normerade böter, varigenom åt domstolen i viss mån inrymmes en rätt till fri straffmätning beträffande förvandlingsstraffet.

Ovan har föreslagits att som regel förvandling av böter skall verkställas av domstol i särskilt mål. Mot den likartade förvandlingsprocedur som förordades av professor Thyren i hans år 1916 avgivna utkast anmärkte på sin tid strafflagskommissionen att, därest varje bötesbeslut som icke kunnat verkställas skulle föranleda ny förhandling inför domstol, komme icke blott verkställandet av bötesstraff att bliva förenat med ännu större omgång och tidsutdräkt än tidigare varit förhållandet utan därjämte domstolarnas arbetsbörda att i hög grad ökas; ej heller finge förbises att ju omständligare och långsammare verkställighetsförfarandet gjordes, desto lättare bleve det för den dömde att undandraga sig straffets verkställighet.

Det kan väl ej förnekas att även förevarande förslag i viss mån blir behäftat med de anmärkta olägenheterna men dessa äro betydligt mindre framträdande än vid den tidigare förordade lösningen. Det må sålunda erinras om de föreslagna undantagen från regeln att förvandling skall äga rum i särskilt mål ävensom därom att sådana mål skola få upptagas även av polisdomstol och poliskammare i stad samt domare på landet. På sätt tidigare antytts har också tagits under överbägande, huruvida icke böter ådömda för vissa mindre förseelser borde kunna undantagas från bestäm-

melserna om förvandling. Vidare har, fastän ur andra synpunkter, jämväl upptagits frågan huruvida icke beträffande fylleriförseelser förvandling av böterna borde i större eller mindre utsträckning uteslutas, varjämte frågan om förvandling av böter som ådömts den som intagits å alkoholist- eller tvångsarbetsanstalt gjorts till föremål för särskild behandling. De förslag som härutinnan framläggas skulle medföra en betydande minskning av antalet fall, då domstol skulle nödgas meddela beslut om förvandling av böter. I samma riktning skulle även komma att verka införandet av möjlighet till införsel för böter och av kontroll från domstolarnas sida av bötesindrivningen, varjämte även genom skärpning av förvandlingsstraffets karaktär av tvångsmedel antalet bötesbetalningar torde komma att ökas. Beträffande domstolarnas arbetsbörda synas därför skäl föreligga till antagande, att antalet särskilda mål om förvandling av böter icke torde komma att överstiga antalet mål vari frihetsstraff omedelbart ådömas, och en avsevärdare arbetsökning för domstolarna lär näppeligen uppkomma annorstädes än i de större städerna varest domstolsorganisationen är sådan, att svårigheterna relativt lätt böra kunna övervinnas.

Vad angår risken att vid en förvandlingsordning av föreslagen art bötfällde skulle erhålla tillfälle att undandraga sig förvandlingsstraffet, torde denna risk vara ganska liten och möjligheterna till undanhållande i vart fall icke bliva större än de för närvarande äro.

Bestämmelser rörande vissa mindre böter.

Även om man anser sig i princip böra bibehålla systemet med förvandling av böter till frihetsstraff lär, såsom förut anmärkts, därav icke med nödvändighet följa att detta system skall tillämpas utan undantag. I sådana fall då det endast är fråga om mindre förseelser kan med fog anmärkas att det utgör en misshushållning med statens maktmedel och en alltför kraftig reaktion att förvandla böterna till frihetsstraff. Denna anmärkning, som kan framställas redan mot nuvarande förvandlingssystem med dess i dylika fall korta förvandlingsstraff, vinner tydligtvis i styrka därest vid förvandling längre frihetsstraff skall träda i stället för böter.

För att avgränsa området för de bagatellfall beträffande vilka undantag från böternas förvandlingsbarhet sålunda kan ifrågasättas äro olika möjligheter tänkbara. Sålunda kan gränsen för förvandlingsbarheten bestämmas med hänsyn antingen till själva förseelsens art eller till de ådömda böternas storlek. Då emellertid böternas storlek som regel tillika innebär en måttstock å förseelsens svårhetsgrad och praktiska svårigheter möta att utvälja de förseelser vid vilka förvandling ej skulle ske, torde företräde i princip böra givas åt ett system där böternas storlek är utslagsgivande.

Därvid kan tänkas att, på sätt bland annat föreslagits i Finland, förvandling icke verkställs av mindre böter, såvida ej den bötfälde under viss tid ådragit sig flera bötesstraff som sammanlagt uppgå till visst fastställt

belopp. Detta system skulle kunna genomföras på det sätt — vilket jämväl varit föremål för övervägande — att beträffande böter, ådömda till belopp ej överstigande 20 dagsböter eller 100 kronor omedelbart i penningar, förvandling icke finge omedelbart ske utan uppskov därmed äga rum. Därest den bötfälde sedermera ånyo fälldes till böter och summan av honom tillhoppa ådömda böter överstege 20 dagsböter respektive 100 kronor omedelbart i penningar, skulle uppskov icke längre få äga rum utan förvandling ske. Uppskov skulle, oavsett böternas storlek, ej få äga rum, om skälig anledning funnes till antagande att den bötfälde genom tredska eller uppenbar vårdslöshet vållat att böterna icke blivit guldna. Vidare skulle i vissa fall i bötesbeslutet få förordnas att uppskov ej finge äga rum, nämligen om den bötfälde förut blivit fälld till straff samt det med hänsyn till brottens sammanhang eller likartade beskaffenhet eller eljest ej funnes lämpligt att böternas förvandling uppsköttes. Uppskov med förvandling av böter skulle förfalla dels då andra böter förekomme till förvandling och dels om den bötfälde på grund av andra brott ändock skulle undergå frihetsstraff eller förvandlingsstraff. En förutsättning för möjligheten att tillämpa ett dylikt system vore emellertid att ett centralregister inrättades, vari skulle upptagas alla bötesstraff med vilkas förvandling uppskov ägde rum.

Ett dylikt system, vars innebörd skulle kunna sägas vara att i enkla former göra förvandling av smärre bötesstraff villkorlig, erbjuder obestriddligen åtskilliga fördelar. Vissa praktiska olägenheter torde emellertid vara förbundna därmed. Framför allt är detta förhållandet med den av systemet betingade särskilda bötesregistreringen och den därmed följande skyldigheten att införskaffa utdrag ur och insända uppgifter till registret; härav skulle förorsakas betydande arbete för vederbörande myndigheter, ökad omgång vid bötesförvandlingen samt självfallet även åtskillig kostnad för statsverket. Säkerligen skulle ett dylikt system även komma att i tillämpningen erbjuda ej ringa svårigheter för indrivningsmyndigheterna. Vid övervägande av dessa olika omständigheter har ansetts att nyssberörda metod för undantagande av vissa böter från förvandling icke bör föreslås till införande.

Annan utväg synes då icke stå till buds än att över huvud taget undantaga vissa mindre bötesbelopp från förvandling och låta detta undantag gälla även om personen i fråga bötfälles flera gånger; med andra ord att, sedan en gräns bestämts under vilken förvandling icke skall få äga rum, låta denna gräns äga tillämpning å varje särskilt straff för sig.

Då man med denna utgångspunkt överväger var gränsen för förvandlingsbarhet skall dragas, torde främst böra beaktas att det tydligtvis är förenat med fara ur allmänpreventiv synpunkt att undantaga från förvandlingsstraff andra förseelser än de utpräglat bagatellartade.

Vid en granskning av de bestämmelser som i gällande lagar och författningar meddelats om bötesmaxima lär det väl framgå att någon i allo tillfredsställande gräns icke står att finna. Dock synes gränsen lämpligen kunna

bestämmas så, att böter understigande 5 dagsböter icke må förvandlas. Av skäl, som nedan skola närmare angivas, föreslås att en dagsbot skall motsvara 5 kronor i penningböter, och följaktligen skulle gränsen för sistberörda slag av böter böra fastställas till ett belopp av 25 kronor; penningböter understigande sistsagda belopp skulle således ej få förvandlas. En på detta sätt bestämd gräns är å ena sidan ej så hög att andra än verkliga bagatellförseelser kunna tänkas belagda med därunder fallande böter, och å andra sidan ej så låg att icke i allmänhet högre straff kan ådömas. En del förseelser finnas dock för vilka böterna icke kunna sättas ens så högt som till 25 kronor. I sådant hänseende må hänvisas till följande lagrum: 7 kap. 3 § och 24 kap. 10 § strafflagen, 10 kap. 1 § jordabalken, 2 kap. 2 §, 11 kap. 2 §, 22 kap. 5 och 8 §§ samt 27 kap. 10 § byggningsbalken, 1 kap. 10 §, 11 kap. 3 § och 18 kap. 2 § handelsbalken, 12 kap. 2 §, 13 kap. 2 §, 14 kap. 2 §, 15 kap. 15 och 16 §§, 17 kap. 3 §, 19 kap. 1 §, 20 kap. 1 § och 29 kap. 1 § rättegångsbalken, 22 § kungl. förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet, 10 § lagen den 19 februari 1926 angående förbud i vissa fall mot arbetares användande till målningsarbete vid vilket nyttjas blyfärg, 3 § kungl. kungörelsen den 7 april 1916 angående förbud mot användande av kvinna under tjuuguett år till lastning, stuvning eller lossning av varor å vissa fartyg, 3 § kungl. kungörelsen den 26 september 1930 angående förbud mot minderårigs användande till vissa farliga arbeten, 56 och 58 §§ gruvestadgan den 16 maj 1884, kungl. förordningen den 13 maj 1846 om ansvar å den, som åt fånge eller kronoarbetareskarl olovligen anskaffar brännvin eller andra spirituösa drycker, 9 § kungl. förordningen den 17 maj 1923 angående skatt för hundar, 48 § kungl. förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften, 12 och 13 §§ kungl. förordningen den 6 november 1908 angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper, kungl. kungörelsen den 13 juni 1919 angående stämpelavgift för spelkort samt om kortstämplingens verkställande, 138 § och 141 § 3 mom. taxeringsförordningen den 28 september 1928, § 2 kungl. förordningen den 11 februari 1887 angående anmälningar om födda barn, § 14 kungl. förordningen den 6 augusti 1894 angående mantalsskrivning, 75 § lagen den 6 juni 1924 om samhällets barnavård och ungdomsskydd (barnavårdslag), 40 och 41 §§ värnpliktslagen den 12 juni 1925, kungl. kungörelsen den 13 mars 1863 angående tiden för avslutandet av auktioner på landet samt slutligen §§ 1, 3, 4, 5, 10, 11, 12 och 15 ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868. Härutöver må anmärkas att i en del fall, där normerade böter föreskrivits, något minimibelopp ej stadgas för böterna, vilka därför stundom måste sättas lägre än 25 kronor.

En granskning av de lagrum som sålunda ej medgiva ådömande av böter till belopp av 25 kronor giver till en början vid handen att ett flertal av dessa lagbud numera praktiskt taget aldrig tillämpas samt att i andra lagrum avsedda förseelser ofta äro av sådan natur eller belagda med så låga böter att förvandling i allmänhet icke kan tänkas komma i fråga. Beträffande dylika stadganden kan givetvis ingen erinran göras mot att en-

ligt desamma ådömda böter göras icke förvandlingsbara, men å andra sidan saknar en sådan bestämmelse praktisk innebörd. En del av övriga förseelser äro av sådan art att möjligheten till upprepande är utesluten eller begränsad, och i andra fall finnes utväg att, efter böter för viss underlåtenhet, ålägga viten till högre belopp än 25 kronor. I återstående fall äro förseelserna av så lindrig beskaffenhet att med den angivna utgångspunkten förvandlingsstraff icke bör få förekomma.

Vid bedömande av frågan huruvida i visst fall förvandling bör få ske eller icke synes antalet ådömda dagsböter eller beloppet av ådömda penningböter böra få vara ensamt avgörande. Bortsett från vissa förut omnämnda fall får alltså domstolen regelmässigt i sin hand att vid bötesstraffets utmätande bestämma huruvida böterna vid bristande betalning skola förvandlas eller ej genom att sätta bötesstraffet över eller under den fastställda gränsen. Huruvida böterna skola anses ligga över eller under gränsen i fråga skall sålunda icke bero på vad av böterna återstår oguldet, då förvandlingsfrågan aktualiseras. Läte man sistnämnda förhållande vara avgörande, skulle nämligen domstolens möjlighet att vid straffets utmätande tillika ange sin uppfattning i förvandlingsfrågan bliva utan verklig betydelse, varjämte sannolikt skulle inträffa att bötfälld som regel blott erlade så stor del av böterna som erfordrades för att återstående del skulle falla inom gränsen och därför ej få förvandlas. För att undanröja den eventuellt uppkommande obilligheten därav att alltför små restbelopp förvandlas, har, på sätt förut sagts, domstol ansetts böra äga rätt att i dylika fall helt befria från förvandlingsstraff.

De i det föregående föreslagna reglerna skola givetvis gälla även då fråga är om fylleriböter; i den mån ett sådant bötesstraff ej uppgår till 25 kronor skall förvandling således icke äga rum. Vidkommande böter för fylleri synes emellertid kunna ifrågasättas, huruvida icke, även om nyssberörda gräns för förvandlingsbarheten uppnås, förvandling av böterna i viss omfattning kan uteslutas. En sådan ståndpunkt har ju även intagits av den norska lagstiftning, för vilken tidigare redogjorts. Erinras må även att 1909 års riksdag understrukit den ringa effektiviteten av ett kortvarigt förvandlingsstraff å särskilt de personer som beginge fylleriförseelser. Vid bedömandet av nu förevarande spörsmål synes skillnad icke böra göras mellan böter ådömda enbart för fylleri och böter som på en gång ådömas såväl för fylleri som för förargelseväckande beteende. Den stora utsträckning i vilken personer samtidigt dömas för båda dessa förseelser gör det av praktiska skäl angeläget att båda bötesstraffen i sådana fall bliva föremål för likartad behandling.

I fråga om dem, som allenast vid enstaka tillfällen göra sig skyldiga till fylleri, kan lika väl som vid andra lägre grader av brottslighet fog föreligga för antagande att ett bötesstraff vilket uteslutande har karaktär av egendomsförlust är tillfyllest såsom straffmedel. Till en del sammanhänger detta med att numera, i olikhet mot vad som i allmänhet gäller vid andra förseelser,

vissa andra reaktioner från det allmännas sida följa å en begången fylleriförseelse. Enligt 34 § kungl. förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker må sålunda rusdrycker icke utminuteras till den som under de senaste två åren mer än en gång blivit sakfälld för fylleri och ej heller till den angående vilken nykterhetsnämnd förordnat att rusdrycker icke må till honom utminuteras. Sådant förordnande kan enligt 35 § av nykterhetsnämnd meddelas beträffande den som brukar alkoholhaltiga drycker till uppenbar skada för sig eller annan. Likaledes kan nykterhetsnämnd med stöd av 64 § i samma förordning genom upplysningar och råd till försäljare föranleda jämväl andra åtgärder mot den som missbrukar spritdrycker, såsom begränsning av inköpsrätten eller fastställande av särskilda inköpsbestämmelser; enligt av kontrollstyrelsen utfärdade anvisningar rörande motbokskontrollen kunna sådana åtgärder användas så snart det upplysts, att vederbörande icke handhar rusdrycker på anmärkningsfritt sätt. I samband härmed bör nämnas att i ett under år 1934 av särskilda sakkunniga avgivet betänkande med förslag till spritdrycksförordning m. m. även framlagts förslag till lag om nykterhetsvård, avsedd att ersätta gällande alkoholslag. Enligt förslaget skulle nykterhetsnämnds rätt att tillgripa hjälpåtgärder betydligt utvidgas och omfatta alla som gjort sig skyldiga till fylleri eller eljest använt alkoholhaltiga drycker till skada för sig eller annan.

Slutligen bör beaktas att den opinionsbildning i fråga om fylleriets förkastlighet som numera stadgat sig torde utöva en icke oväsentlig allmänprevenerande verkan mot fylleriförseelser.

Det synes icke vara erforderligt att såsom komplement till dessa olika faktorer åtminstone i fråga om enstaka fylleriförseelser tillgripa ett bötesstraff som går utöver ett rent egendomsstraff, i all synnerhet sedan straffet förlänats den effektivare verkställighet som nu föreslås. Skulle emellertid bötfälld genom återfall i fylleri visa att han ej låtit sig rättas, bortfalla de anförda skälen mot att låta böterna förvandlas.

På sålunda anförda skäl har ansetts böra föreslås att böter för fylleri och förargelseväckande beteende i samband med fylleri ej skola förvandlas med mindre viss iteration föreligger. Vilken gräns som i detta avseende bör uppställas kan vara föremål för delade meningar. Såsom förut omtalats gäller i Norge såsom förutsättning för förvandling av fylleriböter att den bötfälld under två år två gånger fälles för sådana förseelser. Med hänsyn till föreliggande förslags stränghet i fråga om indrivning av böterna och skärpning av förvandlingsstraffet synes kunna förordas, att förvandling av böter för fylleri och förargelseväckande beteende i samband med fylleri ej får ske med mindre samma person inom loppet av två år minst tre gånger fälles för sådana förseelser. I samband härmed böra emellertid åtgärder vidtagas för vinnande av ökad effektivitet vid alkoholslagets tillämpning. Denna fråga kommer nedan att upptagas till särskild behandling.

Bestämmelser rörande böter ådömda å alkoholist- eller tvångsarbetsanstalt intagna personer.

Särskild uppmärksamhet påkallar spörsmålet om förvandling av böter beträffande personer som intagits å alkoholist- eller tvångsarbetsanstalt. Beträffande dem som äro intagna å alkoholistanstalt påpekade redan Thyrén i sitt principbetänkande hurusom det vore meningslöst att inleda en lång internering med ett kort förvandlingsstraff. I utlåtande över fattigvårdslagstiftningskommitténs den 3 december 1910 avgivna förslag till lag om behandling av alkoholister uttalade lagrådet bland annat att det måste anses otillfredsställande att t. ex. en å alkoholistanstalt internerad uttoges därifrån för att undergå förvandlingsstraff för böter som ådömts honom för fylleri eller att sådant förvandlingsstraff skulle av honom avtjänas efter det han från anstalten utskrivits.

I en vid 1925 års riksdag väckt motion föreslogs att, därest någon blivit intagen å allmän alkoholistanstalt, böter för fylleri som han dittills icke vare sig erlagt eller avtjänat skulle vara förfallna. Riksdagen ansåg sig emellertid icke böra i då förevarande sammanhang taga ståndpunkt till de invecklade spörsmål som i motionen berördes.

I ett av särskilt tillkallade sakkunniga den 30 september 1926 avgivet betänkande med förslag till lag angående åtgärder mot dryckenskap och fylleri anfördes att det visat sig olägligt att förvandlingsstraff avtjänades omedelbart efter anstaltsvistelse, enär anstaltens ledning då ej kunde kontrollera att den frigivne kom till sin arbetsplats eller vidtaga någon åtgärd för garanterandet härav. Understundom inträffade också att anskaffad anställning äventyrades i det uppskov med tillträddandet icke beviljades. På grund av dessa olägenheter plögade man i stället låta bötfälld avtjäna böterna före utskrivningen, så att han vid utskrivningen från alkoholistanstalten kunde underkastas de kontrollåtgärder anstaltsledningen funne lämpliga och nödiga.

Sedan särskilt tillkallade sakkunniga för revision av lösdrivarlagstiftningen den 11 november 1929 överlämnat betänkande med förslag till lagstiftning om alkoholistvård, avgåvo de sakkunniga, på grund av erhållet uppdrag att i sammanhang med frågan om alkoholistvården taga under övervägande en framställning angående förhållandet mellan straff och alkoholistvård, den 31 december samma år förslag till lag om internering å allmän alkoholistanstalt av förbrytare, hemfallna åt dryckenskap. De sakkunniga framhöllo därvid att de förhållanden som gjort att man bragt frågan om alkoholistbrottsligheten på tal och sökt att åtminstone delvis få den fram till en snabbare lösning framför allt vore de olägenheter för en ändamålsenlig behandling av de å alkoholistanstalt internerade som framträtt genom uppkomna konflikter med därunder förekommande verkställighet av straff. Förnämligast vore det verkställigheten av förvandlingsstraff för böter, särskilt för fylleri, vartill klagomålen hänförde sig, men enahanda förhållanden gjorde sig ock gällande med avseende å kortare frihetsstraff. Från dem som hade hand

om alkoholistvården hade framkommit uttalanden om olägenheterna därav att behandlingen å anstalt skulle efterföljas av eller avbrytas för avtjänande av straff; det hände gång på gång att en person som intagits på dylik anstalt häftade för oguldna fylleriböter eller andra böter vilka måste avtjänas oberoende av att han vore under behandling å anstalt. Olägenheten av att alkoholistbehandlingen måste avbrytas låge i öppen dag. Än olämpligare hade det visat sig att verkställigheten av straffet följde efter vistelsen på anstalten, och man hade därför funnit det rent av bättre att avtjänandet av straffet förlades inom tiden för anstaltsvistelsen.

I syfte att undanröja de olägenheter som sålunda yppats vid sammanträffande av straff och anstaltsvård upptogs i 1929 års förslag ett stadgande av innehåll, att om på en gång till verkställighet förekomme av länsstyrelse meddelat förordnande om någons intagande å allmän alkoholistanstalt och av domstol meddelat utslag, varigenom samma person för brott blivit dömd allenast till böter, skulle, därest böterna skulle förvandlas till frihetsstraff, förordnandet träda i stället för sådant straff.

Uti de över förslaget avgivna yttrandena förordades allmänt ett stadgande av denna innebörd. Socialstyrelsen anmärkte emellertid att efterskänkandet av förvandlingsstraff ej erhöle någon betydelse såsom ett uppfostringsmoment i vården. Ett fakultativt förfarande skulle däremot medföra icke obetydliga vinster i sådant hänseende men vore svårt att åstadkomma, för så vitt man nämligen ville komma ifrån nådevägen. Ifrågasättas kunde att uppsiktsmyndigheten över alkoholistvården bemyndigades medgiva anstånd med straffverkställighet under en tid av intill fem år, efter vilken straffen vore preskriberade. Anstånd skulle efter anstaltsstyrelsens hörande beviljas, så framt icke vederbörande under anstaltsvistelsen ådagalagt dåligt uppförande. — I yttrandena av styrelserna för tvångsarbetsanstalterna anmärktes att till tvångsarbete dömda enligt förslaget skulle komma i sämre läge än de, som intoges å allmän alkoholistanstalt.

Under de senaste åren har i syfte att förekomma konflikt mellan straff och anstaltsvård föreståndarna för alkoholistanstalterna plägat tillse att där intagna alkoholisterna hos Kungl. Maj:t anhållit att dem ådömda bötesstraff måtte av nåd efterskännas. Sådana ansökningar hava så gott som alltid beviljats, och detta vare sig det brott för vilket böterna ådömts haft samband med alkoholmissbruket eller ej. Däremot har i regel ansökan om befrielse från frihetsstraff ej beviljats.

Av det anförda torde framgå att hänsyn till alkoholistvårdens effekt motiverar befrielse från förvandlingsstraff i vissa fall. Då det är önskvärt att ej behöva anlita nådevägen för detta ändamål, torde bestämmelse böra givas i huvudsaklig överensstämmelse med det förut nämnda stadgandet i 1929 års förslag. Ifrågasättas kunde väl att befrielsen inskränktes till att avse endast böter för fylleri och med alkoholmissbruket eljest sammanhängande förseelser. Emellertid torde mera sällan inträffa att de personer varom här är fråga häfta för andra böter än sådana som hava samband med alkoholism. Härtill kommer att en sådan inskränkning skulle förorsaka avsevärda

praktiska olägenheter. Betänkligheter torde ej heller böra möta mot att låta befrielsen från förvandlingsstraff gälla alla böter.

Bestämmelsen om befrielse bör emellertid, i anslutning till vad styrelserna för tvångsarbetsanstalterna på sin tid framhållit, gälla i fråga om icke blott alkoholistvård utan även tvångsarbete. Många av de å tvångsarbetsanstalt intagna äro vid intagandet dömda till böter som de varken erlagt eller avtjänat. I stadgan den 23 december 1920 för statens tvångsarbetsanstalter och i samband med dem anordnade alkoholistanstalter föreskrives i 36 § att tvångsarbetare ej må under den tid han enligt myndighets beslut skall kvarstanna å anstalt därifrån utlämnas för undergående av honom ådömt förvandlingsstraff för böter. På grund härav har det tidigare ofta förekommit att tvångsarbetarna vid anstaltsvistelsens slut omedelbart omhändertagits av polismyndighet och införpassats till fängelse för avtjänande av förvandlingsstraff. Efter hand har emellertid, på samma sätt som vid alkoholistanstalterna, vid tvångsarbetsanstalterna utbildat sig den praxis att genom anstaltsdirektörernas förmedling tvångsarbetarna anhålla att av nåd få förvandlingsstraffet efterskänkt. Sådana ansökningar hava bifallits i samma utsträckning som liknande ansökningar från de å allmän alkoholistanstalt intagna. Även vid tvångsarbete förorsakar förvandlingsstraffet liknande olägenheter som vid alkoholistvård och redan med hänsyn härtill böra enahanda regler gälla om befrielse från förvandlingsstraff. Härtill kommer emellertid även en annan omständighet. Vid vardera av de två tvångsarbetsanstalter som nu finnas har nämligen också inrättats en alkoholistanstalt och att göra åtskillnad mellan dem som intagits å den ena eller den andra anstalten skulle vara olämpligt och te sig som en orättvisa.

I fråga om dem som undergå alkoholistvård torde av principiella skäl befrielse från förvandlingsstraff blott böra medgivas då intagning skett på grund av länsstyrelses förordnande. Härav följer också att endast intagande å allmän anstalt föranleder befrielse. Med anslutning i huvudsak till 1929 års förslag torde befrielsen endast böra gälla i fråga om sådana böter som ådömas före utskrivningen från anstalterna. Beträffande dessa böter bör skiljas mellan böter, som ådömts före intagandet och därefter. Såsom socialstyrelsen icke utan fog anmärkt mot 1929 års förslag medförde den däri föreslagna ovillkorliga befrielsen att man avstod från möjligheten att använda straffet såsom disciplinmedel. Detta förhållande synes emellertid icke böra utgöra hinder mot ovillkorlig befrielse, om den förseelse varför böterna ådömts begåtts före intagandet å anstalt. Behov av att såsom disciplinmedel utnyttja förvandlingsstraff torde däremot kunna göra sig gällande i fråga om förseelser efter intagandet men före utskrivningen, t. ex. vid försökspermission från alkoholistanstalt. Som det emellertid skulle medföra vissa svårigheter i praktiken att göra särskilnaden beroende på tiden för förseelsernas begående, torde i stället tiden för böternas ådömande böra vara avgörande. Förvandling av böter ådömda efter intagandet synes böra göras beroende av att det påkallas av vederbörande anstaltsstyrelse, vilken bäst kan bedöma behovet av disciplinåtgärd. I en-

lighet med vad nu anförts synes bestämmelsen böra givas den lydelse, att där någon enligt meddelat förordnande intagits å allmän alkoholistanstalt eller tvångsarbetsanstalt skall förvandling av böter som dessförinnan skett vara förfallen samt förvandling av böter som ådömts före intagandet ej äga rum, varjämte böter som ådömts efter intagandet men före utskrivningen ej böra förvandlas med mindre anstaltens styrelse det påkallar.

Särskilda bestämmelser angående förvandling av böter då fråga är om alkoholister.

Beträffande sådana fall då förvandling av böter skall äga rum och den bötfällda är hemfallen åt alkoholmissbruk uppkommer frågan huruvida i nu förevarande sammanhang bör övervägas en särskild förvandlingsordning. Denna fråga sammanhänger med det större spörsmålet om behandlingen av alkoholistbrottsligheten över huvud. Härom anfördes i det departementschefsanförande den 20 april 1934 varom förut varit tal att den uppfattningen sedan länge varit rådande, att ett effektivt bekämpande av denna brottslighet icke kunde ske endast genom användande av straff. Särskilt de lindrigare straffen, böter och kortvariga frihetsstraff, vore enligt sin natur föga verksamma för att tillrättaföra en förbrytare, som vore hemfallen åt missbruk av alkohol.

Spörsmålet om alkoholistbrottsligheten har länge varit under övervägande i Sverige. Det upptogs sålunda till behandling av professor Thyrén i hans förut nämnda arbete »Principerna för en strafflagsreform». Thyrén uttalar däri att domstolarna borde äga rätt att i vissa fall förordna att straff skulle utbytas mot internering å alkoholistanstalt. Frågan har sedan såsom förut omnämnts gjorts till föremål för utredning av särskilda sakkunniga. I dessas år 1929 avgivna förslag till lag om internering å allmän alkoholistanstalt av förbrytare, hemfallna åt dryckenskap, föreslogs att domstol som dömde någon till böter eller till fängelse i högst ett år eller till straffarbete i högst sex månader skulle äga förordna att den dömde, i stället för att undergå straffet, skulle intagas å allmän alkoholistanstalt. I yttranden som avgåvos över förslaget gjordes från flera håll invändningar mot att frihetsstraff skulle få utbytas mot intagning å allmän alkoholistanstalt. Invändningarna grundades därå, att detta kunde medföra att även i administrativ ordning meddelade förordnanden om intagning å allmän alkoholistanstalt i den allmänna uppfattningen erhöles karaktären av straff. En dylik föreställning skulle i längden inverka hinderlig för alkoholistanstalternas arbete och borde därför förebyggas. Däremot framställdes ej någon anmärkning av betydelse mot förslaget att böter kunde få ersättas med intagning å allmän alkoholistanstalt.

Ehuru frågan om behandling av förbrytare, hemfallna åt alkoholmissbruk, numera upptagits till förnyad utredning inom justitiedepartementet torde likväl behandlingen av bötfällda som äro hemfallna åt alkoholmissbruk icke kunna i nu förevarande sammanhang lämnas helt åsido. För

närvarande är ju förhållandet, att ett stort antal personer som äro hemfallna åt alkoholmissbruk tid efter annan avtjäna förvandlingsstraff för böter, mestadels ålagda för fylleri. Den i det föregående föreslagna förvandlingsordningen skulle beträffande dem icke medföra någon avsevärd förbättring, då det sällan torde finnas utsikter att medelst villkorlig dom återföra dem till ett nyktert liv och förvandlingsstraff är lika otjänligt. Det har därför ansetts nödvändigt att i detta sammanhang också framlägga förslag om förvandling av böter, då fråga är om alkoholister. Med hänsyn till förutnämnda utredning synas dessa bestämmelser endast kunna få provisorisk karaktär och lära vid sådant förhållande böra ansluta sig till den nu gällande lagstiftningen om behandling av alkoholister.

I flera av de förut omnämnda yttranden som avgåvos öfver 1929 års förslag till lag om internering å allmän alkoholistanstalt av förbrytare, hemfallna åt dryckenskap, vitsordades behovet av åtgärder, syftande till att åstadkomma en effektivare tillämpning av alkoholistlagen. I yttrande av kontrollstyrelsen anfördes sålunda att en brist i den svenska alkohollagstiftningen vore att bestämmelser saknades som möjliggjorde ett mera regelmässigt och effektivt ingripande mot personer som begått upprepade fylleriförseelser. Bestämmelsen i 1 § sista stycket i 1913 års alkoholistlag hade icke på långt när vunnit tillämpning i den omfattning som erfordrades, en omständighet som sammanhänge bland annat med den på många håll förekommande betänksamheten hos nykterhetsnämnderna att belasta kommunen med utgifter för interneringskostnad. Ingripandet mot återfallsfyllerister från nykterhetsnämndernas sida hade i själva verket enligt styrelsens mening ägt rum mycket sporadiskt och icke haft den effekt som åsyftats.

Vad sålunda anförts om att alkoholistlagstiftningens möjligheter icke effektivt utnyttjades, torde även gälla för tiden efter det lagen den 12 juni 1931 om behandling av alkoholister trätt i kraft. Såsom kontrollstyrelsen med avseende å 1913 års lag påpekat torde detta delvis sammanhänga med betänksamhet hos nykterhetsnämnderna i anledning av de kostnader, som förorsakas kommunerna genom ingripande med anstaltsvård. Eftersom kommunernas kostnader för vård på allmän alkoholistanstalt under senare år betydligt reducerats, är denna förklaringsgrund emellertid icke tillräcklig. Man har också att räkna med den omständigheten att nykterhetsnämnderna särskilt på landsbygden och i mindre städer ägnat allt för liten uppmärksamhet åt de alkoholmissbrukare, hos vilka missbruket visar sig i ett upprepat begående av fylleriförseelser.

Ett sätt att utan större rubbning i bestående förhållanden vinna en bättre ordning i ifrågavarande hänseende har synts vara att åt domstolarna uppdraga viss befattning med åtgärder enligt alkoholistlagen i sådana fall då böter skola förvandlas. Då det icke i detta sammanhang läres kunna ifrågasättas att till domstol överflytta behörighet att besluta om åtgärder enligt alkoholistlagen, torde domstolarnas verksamhet på detta område böra begränsas till befogenhet att taga initiativ till sådana åtgärder, medan behörigheten att meddela beslut därom alltjämt bör tillkomma länsstyrelserna. Vidare

torde domstolens initiativrätt böra begränsas till sådana fall då alkoholmissbruket yttrat sig däri att den bötfälde upprepade gånger sakfällts för fylleri. Att de böter om vilkas förvandling är fråga ådömts för fylleriförseelse torde dock ej nödvändigtvis böra fordras. De nya bestämmelserna skulle alltså innebära, att där vid förvandling av böter upplyses att den bötfälde blivit under de två senast förflutna åren tre eller flera gånger dömd till ansvar för fylleri samt skäl föreligga till antagande att han är hemfallen åt alkoholmissbruk, skall domstolen göra anmälan hos länsstyrelsen, vilken skall hava att enligt bestämmelserna i alkoholistlagen pröva huruvida åtgärder enligt nämnda lag böra vidtagas mot den bötfälde. Sådan anmälan bör göras innan beslut i förvandlingsfrågan meddelas och med detta beslut bör anstå till dess laga kraftgående beslut i anledning av den gjorda anmälan föreligger.

Där länsstyrelsens beslut i anledning av anmälan från domstol innebär att någon åtgärd på grund av anmälan ej skall vidtagas eller att blott hjälpåtgärder skola tillgripas, synes domstolen därefter böra meddela beslut om böternas förvandling. Det torde ej böra ifrågakomma att om hjälpåtgärder beslutas låta förvandlingsstraff förfalla, men i sådant fall lär domstolen hava särskild anledning att bevilja villkorlig dom.

I det föregående har anförts att då någon intagits å allmän alkoholistanstalt förvandling ej skall ske av tidigare ådömda böter. Det synes böra ifrågasättas om man ej skulle kunna gå längre i sådana fall då länsstyrelse efter anmälan av domstol förordnat om bötfällds intagande å allmän alkoholistanstalt och låta redan den omständigheten att förordnande meddelats om intagning föranleda att frågan om förvandling förfaller. Emellertid måste en sådan anordning förutsätta vissa särbestämmelser. Enligt gällande bestämmelser i alkoholistlagen kan anstånd med verkställigheten av förordnande om intagande å alkoholistanstalt beviljas av sökanden, som i regel är nykterhetsnämnd, medan frågan härom endast i vissa fall ankommer på länsstyrelsen. För nu avsedda fall, då länsstyrelsens beslut tillkommit på initiativ av domstol i anledning av fråga om bötesförvandling, torde böra stadgas att frågan om anstånd med verkställigheten alltid skall ankomma på länsstyrelsen. Dessutom torde vissa andra särbestämmelser för nu avsedda fall böra meddelas bland annat rörande övervakning under anståndstiden och verkställighetspreskription så att ej stadgandena bliva för lindriga i förhållande till vad som gäller då domstol beviljat villkorlig dom.

Utöver de avvikelser från alkoholistlagens bestämmelser som för nu avsedda fall böra införas bör även stadgas att kostnaden för vård å allmän anstalt av den som intagits på grund av domstols initiativ skall gäldas av statsverket.

Sammanfattning.

Huvudpunkterna i de nu framlagda förslagen kunna angivas sålunda:
 Frivillig betalning av böter underlättas genom utsträckning av tiden för anstånd till åtta månader och för avbetalning till två år.

Möjlighet beredes till kontroll å indrivningsmyndigheternas tillämpning av bestämmelserna om anstånd och avbetalning.

Tvångsindrivningen skärpes genom medgivande av införsel för böter.

Bötesstraff understigande fem dagsböter eller tjugufem kronor omedelbart i penningar förvandlas icke.

Böter för fylleri eller förargelseväckande beteende i samband med fylleri förvandlas endast om den bötfälde inom loppet av två år tre eller flera gånger fälles till ansvar för sådan förseelse.

Frågan om förvandling prövas av domstol, å landet dock även av domare i rättens ställe.

Förvandlingsstraffet skärpes genom höjning av minimum till tjuju dagar och av maximum till nittio dagar.

Fast förvandlingskala införes men med rätt för domstolen att, om den bötfälde av treska eller uppenbar vårdslöshet underlåtit gälda böterna, höja straffet samt att, om den bötfälde gjort vad han förmått för att betala böterna, sänka straffet eller befria från förvandlingsstraff.

Särskilda föreskrifter givas angående förvandling av normerade böter.

Villkorlig dom må meddelas i fråga om förvandlingsstraff då den bötfälde icke av treska eller uppenbar vårdslöshet underlåtit att gälda böterna eller givit anledning till antagande att straffets verkställighet erfordras för hans tillrättaförande.

Förvandlingsstraff förfaller då den bötfälde intages å allmän alkoholistanstalt eller tvångsarbetsanstalt.

Domstol äger att i samband med förvandling taga initiativ till alkoholistbehandling beträffande bötfälld som upprepade gånger dömts till ansvar för fylleri.

Vad angår utformningen av en lagstiftning efter nu angivna grundlinjer har syntts lämpligast att i särskild lag sammanföra de allmänna bestämmelser som skola gälla om verkställighet och förvandling av bötesstraff. Till en särskild lag synas böra sammanföras de särskilda bestämmelserna angående förvandling av böter, då fråga är om alkoholister, vilka bestämmelser på sätt förut anmärkts kunna givas endast provisorisk karaktär. I övrigt erfordras ett flertal ändringar i olika författningar.

Följande författningsutkast, vilka bifogas denna promemoria, hava utarbetats, nämligen utkast till

lag om verkställighet och förvandling av bötesstraff;

lag om ändring i vissa delar av lagen den 28 juni 1918 (nr 531) angående villkorlig straffdom;

lag om ändring i vissa delar av strafflagen;

lag om ändring i lagen den 24 september 1931 (nr 328) angående dagsböter utom strafflagens område (särskild böteslag);

lag om ändring i vissa delar av lagen den 17 oktober 1900 (nr 82 s. 1) om straffregister;

lag om ändrad lydelse av 1 och 4 §§ lagen den 6 juni 1924 (nr 206) innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga;

lag om ändrad lydelse av 10 § lagen den 14 juni 1917 (nr 380) om införelse i avlöning, pension eller livränta;

förordning om upphävande av 46 § 3. i förordningen den 11 juni 1926 (nr 207) angående tillverkning och beskattning av brännvin;

förordning om upphävande av 58 § förordningen den 1 juni 1923 (nr 140) angående tillverkning och beskattning av maldrycker;

kungörelse om upphävande av 9 § fjärde stycket i kungörelsen den 31 december 1913 (nr 380) angående rätt för utlänning och i utlandet bosatt svensk undersåte att här i riket giva offentlig föreställning m. m. eller att därvid medverka;

lag om ändring i vissa delar av strafflagen för krigsmakten;

lag om ändrad lydelse av 9 kap. 39 och 46 §§ lagen den 23 oktober 1914 (nr 325) om krigsdomstolar och rättegången därstädes; samt

lag med särskilda bestämmelser angående förvandling av böter ådömda alkoholister.

Specialmotivering.

Lag om verkställighet och förvandling av bötesstraff.

1 §.

Förevarande paragraf motsvarar 1 § i kungl. kungörelsen den 24 september 1931 om anstånd med böters gäldande samt om avbetalning av böter. Vissa ändringar hava dock föreslagits. Sålunda har den nuvarande särbestämmelsen i fråga om böter överstigande tjugu dagsböter ansetts ej erforderlig. I paragrafens första stycke har intagits föreskrift att, då särskilda skäl därtill äro, tiden för anstånd må utsträckas till åtta månader och för avbetalning till två år. Beträffande skälen härför hänvisas till den allmänna motiveringen. Tredje stycket i gällande paragraf har uteslutits; bestämmelser motsvarande däri och i 5 § av nämnda kungörelse intagna torde i stället böra upptagas i de närmare föreskrifter som Konungen enligt 22 § skall äga meddela.

2 och 3 §§.

Dessa paragrafer äro likalydande med 2 och 3 §§ i nyssnämnda kungörelse.

4 §.

Med bestämmelsen i paragrafens första stycke har avsetts ej blott att ange de tvångsmedel vilka stå till buds för indrivning av böter och om vilka bestämmelser givas i andra och tredje styckena, utan även att utmär-

ka att dessa medel få tillgripas endast om den bötfälde ej gäldar böterna godvilligt.

Andra stycket är av samma innehåll som nuvarande stadgande i 2 kap. 9 § andra stycket strafflagen.

Tredje stycket avser införsel för böter. I den allmänna motiveringen har uttalats att sådan införsel borde regleras i huvudsaklig överensstämmelse med vad som nu gäller om införsel för utskylder enligt 21 § lagen den 14 juni 1917 om införsel i avlöning, pension eller livränta. Emellertid har det med hänsyn bland annat till att här är fråga om verkställighet av straff befunnits lämpligast att ej införa erforderliga nya stadganden i nämnda lag utan i stället, i analogi med vad som gäller om utmätning för böter, intaga stadgandena i förevarande paragraf. Beträffande den tid varunder införsel må äga rum kunde ifrågasättas att låta densamma motsvara den föreslagna preskriptionstiden för bötesstraff eller tre år. Emellertid torde införseltiden ej böra vara längre än tiden för frivillig avbetalning. Denna tid har på förut angivna skäl begränsats till två år och samma skäl motivera uppenbarligen även en liknande inskränkning av införseltiden.

Liksom för närvarande underhållsbidrag vid konkurrens om innehållet belopp har företräde till betalning framför utskylder bör sådant bidrag hava företräde jämväl framför böter. Däremot synas böter i detta hänseende böra tillerkännas samma rätt som utskylder. Särskild bestämmelse härom torde ej erfordras med hänsyn till avfattningen av 21 § 3) införsellagen. Förekomma till införsel både böter och utskylder läser det innehållna beloppet böra fördelas efter samma grunder som för närvarande tillämpas vid samtidig införsel för olika utskyldsbelopp.

5 §.

Jfr strafflagskommissionens förslag 7 kap. 19 § tredje stycket.

I fråga om grunden till stadgandet i förevarande paragraf må först framhållas att den vidsträcktta möjlighet till villkorlig dom i fråga om förvandlingsstraffet som ingår i den nya förvandlingsordningen utan ett sådant stadgande som det föreslagna skulle verka i den riktning att bötfällda, oaktat de förmådde gälda böterna, skulle underlåta detta i hopp om att få villkorlig dom. Likaledes kunde tänkas att bötfällda sålunda spekulerade i möjligheten till straffsänkning eller straffbefrielse enligt 16 § andra stycket; farhåga i detta avseende torde hava legat till grund för det motsvarande stadgande som upptogs i strafflagskommissionens förslag. Föreskriften är alltså ägnad att öka tvånget till betalning. Ur nu anförd synpunkt kan väl ej helt försvaras att föreskriften gäller även efter det villkorlig dom i det särskilda fallet beviljats. Den varning som villkorlig dom innebär skulle emellertid till sin verkan i hög grad försvagas, om den bötfälde ägde genom betalning utplåna det villkorligt ålagda förvandlingsstraffet. Är den villkorliga domen förenad med övervakning skulle det säkerligen även te sig stötande att den bötfälde, om han funne övervakningen besvärande, skulle

kunna friköpa sig från densamma. Härjämte bör ock beaktas att det måste förefalla föga tilltalande att, efter det särskilt mål handlagts vid domstol och utnynnadt i beslut om åläggande av förvandlingsstraff, ändring i vad som sålunda beslutats skulle kunna åstadkommas av den bötfällde. Slutligen bör också påpekas att den föreslagna bestämmelsen är ägnad att medföra vissa praktiska fördelar med avseende å verkställighet och registrering av förvandlingsstraff.

Enligt ifrågavarande paragraf skall sålunda betalning av böter ej få medföra ändring av förvandlingsstraffet vare sig villkorlig dom beviljats eller ej. Denna verkan lärer böra inträda i och med att första domstol meddelar beslut om förvandling. Blir sådant beslut av högre rätt undanröjt genom beslut som vinner laga kraft, upphör föreskriften naturligen att gälla. Efter den tidpunkt, då förvandling skett och frivillig betalning ej får leda till ändring av förvandlingsstraffet, böra böterna ej heller få indrivningsvis uttagas. Förvandling av böter kommer alltså, under förutsättning att beslutet därom vinner laga kraft, att innebära ett definitivt utbyte av böterna mot förvandlingsstraff.

Från ifrågavarande föreskrift bör emellertid göras undantag beträffande böter som förvandlats enligt 11 §. I vad sådan förvandling avser böter som ålagts vid förvandlingstillfället är ju självfallet att något definitivt utbyte av dem mot förvandlingsstraff redan vid denna tidpunkt ej kan ske. Omfattar förvandlingen även tidigare ålagda böter synes undantaget av praktiska skäl böra gälla även dessa.

6 §.

Denna paragraf motsvarar med vissa ändringar 4 § i kungörelsen om anstånd med böters gäldande samt om avbetalning av böter. För undvikande av den tolkning att utmätningsman, som av indrivningsmyndighet å annan ort anmodas verkställa utmätning, skulle äga ingå i prövning av anståndsbeslut, har uttryckligen angivits att prövning därav blott må äga rum i samband med klagan över utmätningen. Befogenheten att påkalla dylik prövning har vidare utsträckt att gälla även vid klagan över införsel för böter. Däremot har den nuvarande bestämmelsen om prövning av anståndsbeslut i sammanhang med förvandling överflyttats till 13 §.

7 §.

Denna paragraf motsvarar utan saklig ändring 6 § i kungörelsen om anstånd med böters gäldande samt om avbetalning av böter.

8 §.

Beträffande avfattningen av stadgandet i första stycket av denna paragraf må anmärkas att, ehuru vid tillämpning av 14 § andra stycket för-

vandlingsstraffets beräkning sker med utgångspunkt från det straff som motsvarar de ådömda böterna, förvandlingen dock blott avser vad oguldet är.

9 §.

Beträffande grunderna för bestämmelserna i denna paragraf hänvisas till den allmänna motiveringen.

Formuleringen av första stycket torde giva vid handen att avgörande för förvandlingsbarheten är storleken av de ådömda böterna, ej det oguldna bötesbeloppet, och att härvid skall tagas hänsyn till varje särskilt bötesstraff för sig därest flera bötesstraff sammanträffa. Vid upprättande av saköreslängd bör detta föranleda till att olika straff särskiljas.

Beträffande böter ådömda för fylleri eller förargelseväckande beteende i samband med fylleri har den ytterligare begränsning av förvandlingsbarheten genomförts att förvandling endast får ske, därest den bötfälldes inom loppet av två år minst tre gånger fälles till ansvar för sådan förseelse. I dylikt fall skall emellertid förvandlingen omfatta alla de under tvåårsperioden ådömda böter av ifrågavarande slag som tilläventyrs ej äro guldna och uppgå till tjugufem kronor.

För tillämpning av dessa bestämmelser är givetvis erforderligt att upplysning kan erhållas om för ifrågavarande förseelser ådömda bötesstraff. Register finnas redan nu över personer som dömts till böter för fylleri. Enligt 37 § i kungl. förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker skall vederbörande hemortsbolag erhålla underrättelse om sakfällande för fylleri, och i den förteckning som föres enligt 41 § samma förordning skola upptagas alla, för vilka bolaget är hemortsbolag och vilka enligt bolaget tillhandakomna uppgifter sakfällts för fylleri mer än en gång under två år. Med ledning av dessa uppgifter föres vidare sedan 1929 hos kontrollstyrelsen ett centralt register över alla som sakfällas för fylleri. Dessa register synas kunna användas för det ändamål varom här är fråga. De föreskrifter som redan gälla om registren torde innebära garanti för att de äro riktiga och fullständiga; möjligen torde dock i sådant syfte vissa ytterligare föreskrifter erfordras. En särskild fördel är att dessa register äro dels lokala och följaktligen lätt tillgängliga, och dels sammanförda i ett centralregister, till vilket hänvändelse kan ske om ovisshet föreligger angående hemortsbolaget för viss person. Genom registren kan även under första tiden efter lagens ikraftträdande kännedom erhållas om tidigare fylleriförseelser. Som en följd av ifrågavarande stadgande torde åklagare böra åläggas att till domstolen ingiva registerutdrag beträffande den åtalade. Denna skyldighet skulle i och för tillämpning av förevarande paragraf icke behöva inträda förr än då frågan om förvandling bleve aktuell. Emellertid synes ur andra synpunkter önskvärt att registerutdrag ingives redan i målet angående fylleriförseelsen. Domstolen skulle därigenom erhålla möjlighet att avgöra huruvida förvandling av böterna får ske och att därom göra anmärkning i saköreslängden, varigenom vinnes ökad säkerhet att förvand-

lingsstraff följer därest böterna ej gäldas. Ytterligare vinst härav skulle bliva dels att straffmätningen vid sakfällande för fylleri, vilken för närvarande är ytterligt ojämn, skulle bliva jämnare och dels att effektiv tillämpning skulle möjliggöras av den föreslagna lagen med särskilda bestämmelser angående förvandling av böter ådömda alkoholister. I sistnämnda syfte och för att underlätta tillämpningen av 10 § bör sedermera övervägas huruvida ej lämpligen kan föreskrivas att i förutnämnda två register också skola intagas uppgifter rörande meddelade förordnanden om intagning å allmän alkoholistanstalt ävensom rörande tid för intagning och utskrivning. Redan nu lära vederbörande hemortsbolag erhålla uppgifter härom, men dessa torde ej införas i de lokala registren och ingå i vart fall ej i det nämnda centralregistret. Vidare torde bliva nödvändigt att utsträcka den domstolarna åliggande uppgiftsskyldigheten till att avse även förargelseväckande beteende i samband med fylleri.

10 §.

I den allmänna motiveringen har redogjorts för grunderna för bestämmelserna i denna paragraf. Med uttrycket utskrivning avses uppenbarligen ej försökspermission från alkoholistanstalt.

11 §.

Utöver vad som i den allmänna motiveringen anförts rörande stadgandena i förevarande paragraf må tilläggas att med hänsyn till den prövning som skall ske av möjligheten till villkorlig dom tillämpning av andra stycket icke ansetts böra tillkomma administrativ myndighet som ådömer bötesstraff.

Huruvida förvandlingsstraffet skall gå i verkställighet beror i fall som avses i denna paragraf på huruvida böterna gäldas eller icke; förvandlingen är alltså blott eventuell, vilket torde framgå av paragrafens ordalydelse. Ytterligare föreskrifter i detta avseende äro upptagna i 5 och 18 §§.

I fall då förvandling skett enligt denna paragraf läser anmärkning därom böra göras i saköreslängden.

12 §.

I förevarande paragraf har såsom beteckning för mål av ifrågavarande art införts uttrycket *mål om förvandling av böter*. Uttrycket har använts såsom teknisk term och därmed avses alltså endast förvandling enligt denna paragraf men ej förvandling som sker enligt 11 §.

Vid bestämmandet av forum för mål om förvandling av böter har utgångspunkten varit att det beträffande bötfällda med fast hemvist vore ur utredningssynpunkt i och för sig mest önskvärt att förvandlingsmål anhängiggjordes vid den allmänna underrätten i den bötfälldes hemort. Vid denna domstol kan utredning lättast förebringas rörande hans förhållande med avseende å böternas gäldande och övriga förutsättningar för villkorlig dom. Emel-

lertid kan forumregeln ej gärna anknyta till begreppet hemort eftersom i många fall ovisshet om hemorten kan råda. Ej heller kan anses lämpligt att lägga mantalsskrivningsorten till grund vid forumfrågans avgörande. Vid sådant förhållande har syntts mest tillfredställande att föreskriva, att mål om förvandling skall upptagas av allmän underrätt i den ort, där den bötfälde finnes. Härmed avses, i fall målet anhängiggöres genom stämning, den ort där delgivningen sker.

I den allmänna motiveringen har uttalats att för att minska arbetsökningen för de allmänna underrätterna och påskynda förvandlingsförfarandet mål om förvandling borde få upptagas även av polisdomstol eller poliskammare i stad samt av domaren på landet. Att tillerkänna polisdomstol och poliskammare behörighet att upptaga mål om förvandling kunde väl synas stridande mot den tendens som allt starkare gör sig gällande att dylik domstol ej bör få döma till frihetsstraff. Beaktas emellertid att det i mål om förvandling ej är fråga om sakerförklaring och ej heller om straffmätning i vidare mån än som föranledes av den bötfälldes förhållande i fråga om bötesbetalningen, torde skillnaden mot mål, vari frihetsstraff omedelbart ådömes, framstå såsom så väsentlig att större betänkligheter ej böra föreligga mot förslaget. Det torde vara lämpligt att i arbetsordningarna göres en fördelning av målen mellan rådhusrätten samt polisdomstolen eller poliskammaren; ett till synes lämpligt sätt vore att föreskriva att vardera domstolen i princip skulle verkställa förvandling av sådana böter som densamma själv ådömt.

13 §.

Bestämmelser om rätt för bötfälld att påkalla prövning av beslut om anstånd och avbetalning i samband med klagan över utmätning eller införsel hava upptagits i 6 §. Stadgandet i förevarande paragraf utgår från att domstolen, oavsett huruvida det påkallas av den bötfälde eller ej, skall då omständigheterna därtill föranleda inhämta upplysningar som äro erforderliga för bedömning av frågan huruvida den bötfälde bör erhålla ytterligare anstånd med böternas betalning eller rätt att gälda dem avbetalningsvis. Att domstolen vid omprövning av beslut om anstånd eller avbetalning är bunden av de i 1 § meddelade bestämmelserna har uttryckligen angivits. Domstolen har ansetts även böra kunna undersöka huruvida ytterligare indrivningsåtgärd bör försökas innan förvandling sker. På detta sätt hava domstolarna beretts tillfälle till allsidig kontroll över indrivningsmyndigheternas åtgöranden.

Finner domstolen förhållande föreligga som i paragrafen avses, skall domstolen med besked därom hänskjuta saken till vederbörande indrivningsmyndighet för ny behandling.

Den i denna paragraf avsedda domstolsprövningen är givetvis av särskild betydelse med hänsyn till stadgandet i 5 §.

14 §.

Jfr Thyréns utkast 2 kap. 25 § och strafflagskommissionens förslag 7 kap. 19 §.

Enligt vad som angivits i den allmänna motiveringen har förvandlingsstraffets minimum ansetts böra i regel fastställas till tjugu dagar och dess maximum till nittio dagar. Med utgångspunkt härifrån har förvandlings-skalan inrättats så som angives i första stycket av denna paragraf. En enhetlig skala skulle väl vara något enklare att använda men med hänsyn till det relativt höga straffminimum har en fallande skala syntts lämpligare. Förevarande paragraf är i likhet med nuvarande 2 kap. 11 § strafflagen omedelbart tillämplig allenast vid förvandling av ett bötesstraff för sig medan samtidig förvandling av flera straff regleras av 15 §. Då etthundratjugu dagsböter, som är maximum för ett i dagsböter ådömt straff, motsvara åttio dagars fängelse, lämnar förvandlingsskalans konstruktion utrymme till någon straffförhöjning vid sammanträffande av flera bötesstraff.

Har avbetalning ägt rum skola även bestämmelserna i andra stycket tillämpas. Härutinnan överensstämmer förslaget med motsvarande stadgande i 2 kap. 11 § strafflagen. Enligt detta skall, om böterna delvis guldits, förvandlingsstraffet bestämmas sålunda, att det mot de ådömda böterna svarande förvandlingsstraffet minskas i proportion till vad som guldits. Anledning har ej ansetts föreligga att frångå denna princip men vissa avvikelser från nu gällande beräkningssätt föreslås. Sålunda skall enligt förslaget avräkningen ske efter förhållandet mellan antalet guldna och antalet ådömda dagsböter i stället för, såsom nu, efter förhållandet mellan det guldna och det ådömda bötesbeloppet. I fall som avses i denna paragraf, eller vid förvandling av allenast ett bötesstraff, är det visserligen i och för sig likgiltigt vilkendera av dessa två avräkningsmetoder som användes men såsom framgår av motiven till 15 § möjliggör den föreslagna metoden enklare regler än de som enligt 2 kap. 12 § strafflagen för närvarande gälla för sådana fall, då flera bötesstraff å vilka avbetalningar gjorts skola förvandlas. Den nya beräkningsmetoden synes även vara mer i överensstämmelse med huvudtanken i dagsbotssystemet. Genom att vidare föreslå att blott så många dagsböter skola anses guldna som till fulla täckas av den gjorda avbetalningen torde det tidigare rådande missförhållandet förebyggas att mycket små avbetalningar föranleda straffnedsättning. Härigenom blir också det stadgade överflödigt som givits i kungörelsen den 8 februari 1935 med särskild bestämmelse angående avbetalning av böter. Uppkommer vid avräkningen brutet dagatal bör detsamma liksom enligt gällande bestämmelser förfalla.

I fråga om förhållandet mellan dagsböter och omedelbart i penningar ådömda böter gäller nu enligt 2 kap. 11 § andra stycket strafflagen att vid förvandling varje påbörjat tiotal kronor skall anses svara mot en dagsbot. Grunden till denna bestämmelse torde hava varit att i sammanhang med dagsbotssystemets införande någon förändring icke ansågs påkallad i fråga om förvandling av omedelbart i penningar ådömda böter. Då en dags fängelse, som tidigare i stort sett motsvarat böter till belopp av tjugu

kronor, sattes att motsvara två dagsböter, framkom det angivna jämförelsetalet. Även om detta tal under första tiden av dagsbotssystemets tillämpning tillagts betydelse för domstolarnas praxis vid straffmätningen, kan antagas att jämförelsetalet icke längre är av betydelse vid straffmätningen utan endast vid förvandling av böter. I fall då förvandling äger rum av dagsböter lär det emellertid vara mycket sällsynt att dagsbotens belopp är så högt som tio kronor, i allmänhet torde det snarare understiga fem kronor.¹ Med hänsyn härtill föranleder det höga jämförelsetalet att bötfällda, som ådömts böter omedelbart i penningar, oskäligen gynnas i förhållande till övriga bötfällda. Det höga jämförelsetalet medför också att det med nuvarande förvandlingsskala ofta blir en fördel för den bötfällda att avtjäna böter som ådömts omedelbart i penningar. Denna sistnämnda synpunkt gör sig givetvis mindre starkt gällande med den nu föreslagna skalan men är dock av betydelse. På grund av nyss anförda skäl har i tredje stycket föreslagits att en dagsbot skall anses svara mot varje påbörjat femtal kronor av omedelbart i penningar ådömda böter.

Den i tredje stycket intagna bestämmelsen rörande fall då domstol förordnat att allenast viss del av böterna må tagas i beräkning vid förvandling hänför sig till nya bestämmelser om normerade böter, som föreslås skola införas i 2 kap. 8 § strafflagen och i särskilda böteslagen. Av bestämmelsen torde framgå att även vid avdrag enligt andra stycket i förevarande paragraf hänsyn skall tagas blott till den av domstolen angivna bötesdelen.

15 §.

Jfr strafflagskommissionens förslag 12 kap. 6 §.

I fråga om förvandling av flera bötesstraff som ådömts samma person gäller för närvarande, att förvandlingen skall ske efter sammanräknade antalet dagsböter, att därest för något av bötesstraffen förvandling redan ägt rum den förvandlingen skall förfalla och ny förvandling av samtliga böterna verkställas, samt att detsamma skall gälla om till verkställighet på en gång förekomma särskilda fängelsestraff, vartill böter blivit förvandlade.²

Då flera bötesstraff samtidigt förekomma till förvandling torde, liksom nu, gemensamt förvandlingsstraff böra bestämmas efter sammanräknade antalet dagsböter. Det vore otvivelaktigt för strängt att förvandla vardera bötesstraffet för sig. För närvarande finnes ej stadgad skyldighet för den myndighet som förordnar om förvandlingen att efterforska, huruvida bötfälld häftar för andra böter än dem, om vilkas förvandling fråga uppkommit. På grund härav lär det ofta nog bero mindre på en följdriktigt genomförd ordning än på tillfälliga omständigheter, huruvida de regler vilka gälla i fråga om samtidig förvandling av flera bötesstraff verkligen bliva beaktade och

¹ Av brottslighetsstatistiken för år 1932 framgår att under sagda år domstolarna i 31 563 fall dömt till dagsböter och att i 28 073 av dessa fall dagsbotsbeloppet icke överstigit 5 kronor.

² I avseende å tillämpningen av dessa bestämmelser kan erinras om en skrivelse av riksdagens justitieombudsman till Konungen den 4 april 1927. (Justitieombudsmannens ämbetsberättelse till 1928 års riksdag s. 262.)

tillämpade. Redan med hänsyn härtill är det önskvärt att viss skyldighet införes för myndighet som verkställer förvandling att tillse, att denna kommer att omfatta samtliga böter för vilka den bötfälde häftar. Då för förvandling av böter i allmänhet skall anhängiggöras särskilt mål vid domstol, måste det även framstå såsom angeläget att förvandlingen av samtliga böter för vilka den bötfälde häftar kommer att äga rum i ett sammanhang. På grund av vad sålunda anförts föreslås att, där förvandling av något bötesstraff skall ske och den bötfälde häftar för andra böter som enligt bestämmelserna i denna lag må förvandlas, samtliga böter skola förvandlas och förvandlingsstraffet bestämmas efter sammanräknade antalet dagsböter. Det skall alltså åligga domstolen att tillse att i förvandlingsmålet utredning föreligger angående vilka bötesstraff den bötfälde häftar för. Att för detta ändamål föreslå registrering av alla ådömda böter har icke ansetts kunna ifrågasättas; åklagaren torde i regel ändock hava möjlighet att införskaffa erforderliga upplysningar, då i de flesta fall indrivningen av böter som ådömts samme person lärer ombesörjas av samme utmätningsman.

Vid gemensam förvandling av flera bötesstraff skola stadgandena i 14 § omedelbart tillämpas. Därest avbetalning å böterna icke ägt rum, överensstämmer detta med vad som nu gäller. För de fall då böterna delvis guldits finnes för närvarande i 2 kap. 12 § andra stycket strafflagen ett subsidiärt stadgande av det innehåll att, om förvandlingsstraffet därigenom bliver lägre än enligt avräkningsregeln i 11 § samma kapitel, förvandlingen skall göras så, att vad som guldits avräknas å det av straffen, mot vilket svarar ett i förhållande till bötesbeloppet högre förvandlingsstraff, och återstoden förvandlas på vanligt sätt. I dylika fall måste man alltså verkställa två olika beräkningar av förvandlingsstraffet. Det har ansetts önskvärt att söka undvika denna olägenhet, och detta synes kunna ske på det sätt att avräkning på grund av avbetalning alltid göres efter förhållandet mellan antalet guldna och antalet ådömda dagsböter, därvid, om dagsböternas belopp äro olika, avbetalningen skall avräknas å bötesstraff med lägre dagsbot.

Har förvandling av böter ägt rum, synes förordnandet därom icke böra, såsom enligt gällande bestämmelser, förfalla av den anledningen att innan förvandlingsstraffet till fullo verkställts nya böter förekomma till förvandling. En sådan bestämmelse skulle självfallet förorsaka domstolarna svårigheter, och det syfte som därmed skulle vinnas kan i stället ernås genom ett stadgande att, om flera förvandlingsstraff samtidigt förekomma till verkställighet, en viss reduktion skall äga rum vid straffens sammanläggning. Sådant stadgande föreslås i 19 §. Därest emellertid vid förvandling av böter något tidigare bötesstraff ej medtagits, ehuru det redan då kunnat förvandlas, synes ej den tillfälligheten att förvandlingsstraffen kunna förekomma till gemensam verkställighet böra vara avgörande för huruvida den bötfälde skall komma i åtnjutande av den förmån som skulle kommit honom till del genom gemensam förvandling. I andra stycket av 15 § har därför intagits bestämmelse att i dylika fall ny förvandling skall ske och vid verkställighet av det nya förvandlingsstraffet å detsamma avräknas vad av det förra kan hava verkställts.

16 §.

Jfr strafflagskommissionens förslag 7 kap. 21 §.

Angående grunderna för denna paragraf hänvisas till vad som anförts i den allmänna motiveringen. Av skäl som där angivits är paragrafen begränsad till att avse mål om förvandling och blir alltså ej tillämplig vid förvandling enligt 11 §.

Med tredska i fråga om böternas gäldande torde böra förstås, att den bötfälde avsiktligt förhindrat verkställighet av bötesstraff, t. ex. genom att hålla sig undan eller fördölja tillgångar. Under uttrycket vårdslöshet torde sammanfattas sådant förhållande i fråga om betalningen, varigenom den bötfälde brustit i tillbörlig omsorg om böternas gäldande, t. ex. då bötfälld av lättja eller dylik orsak underlåter taga tillgängligt arbete eller genom onödiga utgifter äventyrar sin betalningsförmåga. Då det syntes vara mera vanskligt att bedöma förefintligheten av sådan vårdslöshet, har ansetts att hänsyn skall tagas till vårdslösheten endast om den är uppenbar.

Höjning eller sänkning av straff enligt denna paragraf torde böra angivas i förvandlingsbeslutet med hänsyn till betydelsen därav vid eventuell efterföljande straffsammanläggning enligt 19 §.

17 §.

De regler som enligt första stycket i förevarande paragraf avsetts skola i tillämpliga delar gälla beträffande mål om förvandling av böter äro dels de stadganden i rättegångsbalken som angå måls anhängiggörande och handläggning, däri inbegripet doms avkunnande, ävensom fullföljd av talan och dels till dessa stadganden anknutna fristående författningar. Av rättegångsbalkens stadganden äro på grund av 12 § reglerna om forum ej tillämpliga och i fråga om rätten att fullfölja talan mot domstols utslag i nu ifrågavarande mål stadgas i 20 § i förevarande lag vissa undantag från vad som i allmänhet gäller om brottmål. Bland de särskilda författningar som bliva att tillämpa må nämnas lagen den 4 juni 1886 angående ersättning av allmänna medel till vittnen i brottmål och lagen den 19 juni 1919 om fri rättegång.

I vanliga brottmål gäller som regel att utslag icke kan meddelas utan att svaranden blivit hörd. Enär domstolsprövningen i mål om förvandling av böter ej gäller sakerförklaring och — fränsett de i 16 § avsedda fall — ej heller straffmätning, torde det icke finnas anledning att alltid kräva den bötfälldes inställelse utan domstolen bör kunna meddela utslag i målet ändå att den bötfälldes uteblivit. En häremot svarande regel gäller redan nu enligt lagen angående villkorlig straffdom beträffande beslut i vissa fall om förverkande av anstånd med straff.

Vad i det föregående anförts gäller jämväl då mål om förvandling upptages av domare. Härav följer bland annat att sådant mål av domaren skall upptagas vid offentlig förhandling. Beträffande tingslag där lång tid förflyter mellan tingen läres väl ofta vara lämpligt att domaren håller sådana sam-

manträden regelbundet. Med hänsyn därtill att omständigheterna i mål, som upptagits av domaren, kunna vara sådana att målet lämpligen bör avgöras av häradsrätten — det kan sålunda vara tveksamt huruvida villkorlig dom bör ifrågakomma — bör domaren hava möjlighet att, där han så finner lämpligt, hänskjuta målet till häradsrättens prövning. Bestämmelse härom har därför upptagits i andra stycket.

Angående domares befattning med mål om förvandling av böter torde vissa ytterligare bestämmelser vara erforderliga, t. ex. angående skyldighet för åklagare att, innan mål om förvandling av böter instämnes till annan dag än då tingssammanträde eller, enligt vad på förhand bestämts, sammanträde för handläggning av förvandlingsmål skall hållas, inhämta upplysning från domaren när målet kan av domaren behandlas. Sådana bestämmelser torde emellertid böra intagas bland de särskilda föreskrifter, som enligt 22 § må utfärdas av Konungen.

18 §.

På grund av stadgandet i första stycket av denna paragraf skola å utslag varigenom förvandlingsstraff ålagts tillämpas bland annat lagen den 1 juli 1898 innefattande vissa bestämmelser om beräkning av strafftid, kungl. kungörelsen den 10 december 1909 angående förordnande om verkställighet av utslag, varigenom frihetsstraff ådömts, och lagen den 26 mars 1909 angående verkställighet i vissa fall av straff, ådömt genom icke laga kraft ägande utslag. Lagen den 10 mars 1922 om anstånd för visst fall med verkställighet av straff torde vara omedelbart tillämplig å förvandlingsstraff.

Gällande bestämmelser om förtida verkställighet av omedelbart ådömt frihetsstraff hava sålunda ansetts böra utsträckas att gälla även förvandlingsstraff. Dock torde detta icke böra gälla förvandlingsstraff som ålägges enligt 11 § enär den förtida verkställigheten i så fall skulle avse även själva bötesstraffet och i detta sammanhang regler om förtida verkställighet av bötesstraff icke ansetts böra meddelas. I andra stycket av förevarande paragraf har därför intagits det stadgande att förvandlingsstraff som bestämts enligt 11 § ej må verkställas förrän utslaget vunnit laga kraft.

Beträffande stadgandet i första stycket att i mål om förvandling av böter må förordnas att utslaget får verkställas utan hinder därav att det ej vunnit laga kraft, erinras om att prövningen i sådant mål i regel blott gäller frågan om villkorlig doms beviljande. Finnes uppenbart att villkorlig dom är utesluten lär förordnande varom här sägs städse böra givas om man har anledning misstänka att den bötfällde skall söka undandra sig straffet. Självfallet lär vara, att högre domstol på klagan av den bötfällde äger upphäva förordnandet med verkan att straffverkställigheten genast avbrytes.

Med avseende å stadgandet i andra stycket, att förvandlingsstraff som bestämts enligt 11 § ej får gå i verkställighet förrän uttrönt blivit att böterna ej kunna uttagas, hänvisas till vad som anförts vid 5 §. Där i nu avsedda fall böterna helt gäldas, bortfaller givetvis förvandlingsstraffet; betalas böterna blott delvis, bör förvandlingsstraffet nedsättas med hänsyn till den

skedda avbetalningen. Härvid skall bestämmelsen i 14 § andra stycket och, om bötesstraffen äro flera, även stadgandet i 15 § första stycket sista punkten tillämpas. Beslut om nedsättning av förvandlingsstraffet lärer böra ankomma å den myndighet som förordnar om verkställighet av straffet, d. v. s. länsstyrelse, tillsyningsman vid häkte eller befälhavare vid krigsmakten.

Beträffande expediering av beslut varigenom förvandlingsstraff ålagts erfordras stadgande i § 20 i kungl. förordningen den 7 december 1883 angående expeditionslösen av innebörd att vad där är stadgat om utslag, varigenom någon dömts till frihetsstraff, skall äga motsvarande tillämpning å utslag som här avses.

19 §.

Genom reduktionsregeln i denna paragraf kommer i samtliga fall då flera förvandlingsstraff sammanträffa strafftiden att bli densamma som om gemensam förvandling från början skett. Regeln innebär även att den tillfälligheten, huruvida verkställighet av ett redan ålagt förvandlingsstraff påkallas innan eller efter det annat sådant straff till fullo verkställts, ej får föranleda olika strafftid. Har beslut angående ett förvandlingsstraff vunnit laga kraft innan verkställigheten av annat straff avslutats, bör strafftiden sålunda reduceras enligt förevarande stadgande. Däremot synes ej, i motsats till vad som för närvarande torde vara praxis, den omständigheten att enbart bötesbeslutet vunnit laga kraft innan förvandlingsstraff för andra böter avtjänats böra inverka på förvandlingsstraffet. Härigenom kunna väl stundom vissa mindre tillfredsställande resultat uppstå men dels lärer detta ej alldeles kunna förebyggas och dels talar rätten till anstånd med böters gäldande bestämt emot en utsträckning av bestämmelserna om gemensam förvandling.

Har i fråga om något förvandlingsstraff som skall sammanläggas med annat sådant straff 16 § tillämpats, lärer sammanläggning först böra på vanligt sätt äga rum och därefter den fastställda höjningen eller sänkningen tillämpas å den sammanlagda strafftiden.

20 §.

Denna paragraf utgör undantag från regeln i 17 §.

Tveksamt kan synas vara huruvida ej ändring bör få sökas i hovrätts slutliga utslag i mål om förvandling av böter. Sålunda kan det med hänsyn till förvandlingsstraffets relativa stränghet och gällande princip om rätt till fullföljd av talan i fråga om frihetsstraff förefalla betänkligt att ej tillåta bötfälld att överklaga hovrätts utslag varigenom han ålagts förvandlingsstraff. Emellertid må å andra sidan erinras att dylikt ändringssökande såsom regel icke kan komma att gå ut på annat än anhållan om villkorlig dom. Med den föreslagna förvandlingsordningen kan vidare icke undvikas att även med den föreslagna begränsningen av fullföljdrätten ganska lång tid kan komma att förflyta innan ett förvandlingsstraff går i verk-

ställighet. Det synes då från allmänpreventiv synpunkt ej vara tillrådligt att denna tid ytterligare förlänges därigenom att talan mot hovrätts utslag tillåtes.

22 §.

I det föregående har i olika sammanhang erinrats om behovet av vissa närmare detaljföreskrifter.

24 §.

Anledning till att ej 2 kap. 9 § strafflagen i detta sammanhang upphäves är att i detta lagrum ansetts böra införas hänvisning till här ifrågavarande lag, vilken ändring bör ske i samband med vissa andra ändringar som föreslås i strafflagen. Bland författningar som upphävas genom sista stycket av förevarande paragraf märkas skrivelsen den 4 januari 1865 angående begärd förklaring av lagens rätta förstånd i fråga om verkställighet av Konungens befallningshavandes förordnanden angående bötesförvandlingen och skrivelsen den 11 september 1885 angående begärd förklaring i fråga om förvandling av böter.

25 §.

Hänvisning som avses i denna paragraf förekommer i stor utsträckning, i det att ett flertal lagar och författningar stadga att böter som ej gäldas skola förvandlas enligt allmänna strafflagen.

26 §.

Den nya lagen bör naturligen i allo gälla bötesstraff för brott som är begånget efter lagens ikraftträdande. Är brottet begånget tidigare, synes böra vara avgörande huruvida vid lagens ikraftträdande förordnande om böternas förvandling givits eller icke. Har vid sagda tidpunkt förvandling icke ägt rum, läser något hinder icke föreligga mot att nya lagen blir gällande, dock måste härvid på sätt närmare anges under 27 § undantag göras i fråga om förvandlingsstraffets storlek. Jämväl den nya förvandlingsordningen skall alltså i dylika fall följas och likaså den begränsning av förvandlingsbarheten som föreskrives i 9 och 10 §§ i nya lagen. Det skulle visserligen ej vara helt uteslutet, att de nya bestämmelserna kunde tillämpas även å vid lagens ikraftträdande redan förvandlade böter, där verkställighet av förvandlingsstraffet ej påbörjats. Redan praktiska skäl tala emellertid häremot, i det att en sådan ordning skulle medföra att domstolarna i början av lagens giltighet bleve överlupna med mål om förvandling, vartill kommer det föga tilltalande i att redan meddelade förvandlingsbeslut skulle upprivas. Med hänsyn härtill har funnits lämpligast att bestämmelserna i nya lagen ej skola äga tillämpning i fall då förordnande om förvandling meddelats innan lagen trätt i kraft. Härvid synes dock undantag av praktiska skäl böra göras för 10 §. Ävenledes böra undantag göras för 19 och 27 §§ enär eljest bestämmelser skulle saknas för det fall på en gång till verkställighet skulle förekomma dels förordnande om förvandling som meddelats före den nya lagens ikraftträdande och dels senare meddelat förvandlingsbeslut.

27 §.

Enligt en i svensk rätt allmänt iakttagen regel, som kommit till uttryck i 5 § promulgationslagen till strafflagen, får ny strafflag icke äga tillämpning å brott som förövats innan den nya lagen trätt i kraft, därest straffet enligt denna lag är strängare än enligt den äldre. Äldre lag bör därför i fråga om förvandlingsstraffets storlek äga tillämpning vid förvandling av böter för brott begånget före lagens ikraftträdande. Med äldre lag avses härvid 2 kap. 11 och 12 §§ strafflagen i deras nuvarande lydelse och de nya stadgandena, som alltså i sådana fall ej skola gälla, äro 14 § första och andra stycket, tredje stycket av samma paragraf i vad därigenom ändras det nuvarande jämförelsetalet vid omräkning till dagsböter av andra böter, ävensom 15 och 16 §§. I detta sammanhang må anmärkas att för möjliggörande av tillämpning av detta stadgande föreskrift erfordras därom, att i saköreslängd eller annan expedition om bötesbeslut som utfärdas efter ikraftträdandet särskild anmärkning bör ske angående sådana böter, som ålagts för brott begånget före ikraftträdandet och som kunna förvandlas.

Därest vid förvandling är fråga om böter för brott begångna såväl före som efter ikraftträdandet, synes särskilt förvandlingsstraff böra bestämmas för ettvarvt av dessa olika slag av böter. Vid sammanläggning av sålunda efter olika grunder bestämda förvandlingsstraff kan 19 § ej användas, enär i sådant fall böterna med hänsyn till de olika grunderna ej kunnat gemensamt förvandlas. I stället torde förvandlingsstraffen böra sammanläggas, varvid dock den begränsning bör gälla, att sammanlagda straffet ej får bliva längre än om samtliga böter förvandlats enligt nya lagen.

Lag om ändring i vissa delar av lagen den 28 juni 1918 angående villkorlig straffdom.

1 §.

I denna paragraf hava utan saklig ändring sammanförts de stadganden om villkorlig dom i fråga om straffarbete eller fängelse, som för närvarande finnas i 1 och 2 §§.

2 §.

På sätt av den allmänna motiveringen framgår är avsett att villkorlig dom skall få beviljas i fråga om förvandlingsstraff för böter men däremot ej beträffande bötesstraffet som sådant. För villkorlig dom i fråga om förvandlingsstraff bör såsom förut omnämnts fordras att den bötfälde uppfyller skäligen fordringar i fråga om beredvillighet att gälda böterna medan däremot i övrigt mindre stränga villkor kunna uppställas än för villkorlig dom beträffande omedelbart ådömt frihetsstraff. Såsom förutsättning för villkorlig dom i fråga om straffarbete och fängelse gäller för närvarande att det skall finnas skäligen anledning antaga att den dömda skall utan straffets undergående låta sig rättas. För villkorlig dom beträffande förvandlingsstraff torde i

detta hänseende vara tillräckligt att fordra att den bötfälde ej givit anledning till antagande att utstående av straffet är nödigt för hans tillrättaförande.

För närvarande gäller även beträffande bötesstraff att villkorlig dom ej må brukas där den tilltalade under de tio år som föregått brottet blivit dömd till straffarbete eller fängelse eller under samma tid undergått dylikt straff som blivit honom tidigare ådömt. Denna regel synes böra ändras därhän, att domstolen skall äga fritt pröva huruvida anstånd med förvandlingsstraff må beviljas ändå att omständigheter som nyss sagts föreligga. Det kan nämligen ej anses rimligt att den omständigheten att bötfälld under de närmaste tio åren undergått frihetsstraff ovillkorligen skall utgöra hinder för villkorlig dom beträffande förvandlingsstraff för böter.

Beträffande den i 2 § andra stycket för närvarande intagna föreskriften att villkorlig dom ej må brukas i fråga om straff som ådömes för förbrytelse mot tryckfrihetsförordningen anfördes i det år 1902 avgivna betänkandet med förslag till bland annat lag angående villkorlig straffdom, att lagen ej kunde verka till rubbning av stadganden i grundlag och att därav uppenbart följde att, då fråga vore om tryckfrihetsbrott, villkorlig dom ej kunde användas även om i tryckfrihetsförordningen straffet blivit bestämt medelst hänvisning till allmänna strafflagen. Till stöd för denna föreskrift kunna även anföras vissa sakliga grunder, som hänföra sig till den gällande ordningen för utkrävande av ansvar för tryckt skrifts innehåll. I föreliggande förslag har nämnda undantagsbestämmelse begränsats till straffarbets- och fängelsestraff. Hinder häremot torde ej kunna anses föreligga på grund av tryckfrihetsförordningens bestämmelser. I § 5 15:o tryckfrihetsförordningen hänvisas nämligen i fråga om förvandling av böter som äro utsatta i förordningen till allmän lag och denna gäller också beträffande förvandling av böter som för brott mot tryckfrihetsförordningen enligt hänvisning i denna ålagts efter allmänna strafflagen. Tryckfrihetsförordningen överlämnar alltså förvandlingsfrågan till reglering i allmän lag. Om i sådan lag användning av villkorlig dom ingår som ett ordinärt led i förvandlingsförfarandet, lär det ej kunna anses strida mot tryckfrihetsförordningen att tillämpa denna ordning även beträffande böter för tryckfrihetsbrott. De övriga skälen för nuvarande föreskrift torde ej böra utgöra hinder för den föreslagna ändringen, enär domstolen alltid har i sin hand att avgöra om villkorlig dom bör användas i det särskilda fallet.

Bestämmelsen i tredje stycket av nuvarande 2 § har ansetts ej böra gälla i fråga om förvandlingsstraff. I strafflagen för krigsmakten äro böter direkt utsatta som straff endast i 111 § och anledning saknas att ej tillåta villkorlig dom beträffande förvandlingsstraff för böter, som enligt nämnda paragraf åläggas.

Till sist må anmärkas att tredje stycket i nuvarande 1 § torde kunna upphävas, enär då förvandlingsstraff ådömes tillika med omedelbart frihetsstraff, liksom när två frihetsstraff ådömas, det ligger i sakens natur att anstånd ej får beviljas med blott ett av straffen.

3 §.

Såsom skäl till den föreslagna ändringen, varigenom prøvotiden vid förvandlingsstraff sättes till två år i stället för, såsom för närvarande vid bötesstraff, ett år, må anföras, att om villkorlig dom i fråga om förvandlingsstraff skall komma till vidsträcktare användning, det lär vara önskvärt att en dylik dom förlänas en allvarligare innebörd genom förlängning av prøvotiden.

12 §.

Genom de föreslagna bestämmelserna rörande villkorlig dom i fråga om förvandlingsstraff kunna tydligtvis uppkomma fall då en person, som erhållit villkorlig dom med avseende å förvandlingsstraff för vissa böter, sedermera befinner häfta för andra böter vilka rätteligen skolat omfattas av förvandlingen. Detta fall inbegripes icke under den nuvarande bestämmelsen i förevarande paragraf men synes vara likartat med och böra erhålla enahanda behandling som det i paragrafen nu avsedda fall. Stadgande härom har därför upptagits i ett nytt andra stycke av paragrafen.

12 a §.

I 11 och 12 §§ givas bestämmelser för det fall att en villkorligt dömd finnes skyldig till annat brott. Vilken av dessa paragrafer som skall tillämpas är beroende av huruvida brottet begåtts före eller efter den villkorliga domens meddelande. Emellertid torde ingendera av dessa paragrafer medgiva, att om villkorlig dom för ett brott beviljats och den dömd därefter ålägges förvandlingsstraff för böter, ådömda för annat brott, prövning får ske av frågan huruvida den villkorliga domen bör förklaras förverkad. Det synes emellertid önskvärt att sådan prövning medgives, i anledning varav i förevarande paragraf stadgats att i dylika fall det beviljade anståndet må kunna förklaras förverkat. Anledning synes ej vara att skilja på, om det brott som föranlett förvandlingsstraffet begåtts före eller efter den villkorliga domen.

15 §.

Ändringen innebär allenast att den i paragrafen avsedda anmälningsskyldigheten utvidgas att omfatta även fall då talan om förvandling av böter föres mot den villkorligt dömd.

25 §.

I första stycket har vidtagits den redaktionella ändringen att nuvarande hänvisning till 2 § ersatts med hänvisning till 1 § andra stycket.

Stadgandet i paragrafens andra stycke föreslås skola utsträckas även till fall då talan om förvandling av böter väckts mot någon, som fyllt aderton år. Uttryckssättet har därjämte jämkats för att bliva tillämpligt även i fall då å landet domare upptager mål om förvandling av böter.

Lag om ändring i vissa delar av strafflagen.

2 KAP.

8 §.

Rörande motiveringen till det föreslagna nya tredje stycket hänvisas till vad som nedan anföres vid 3 § i utkastet till lag om ändring i särskilda böteslagen.

4 KAP.

7 §.

Den jämkning som föreslås i denna paragraf är föranledd av den nya ordningen för förvandling av böter.

5 KAP.

3 §.

Det har ej ansetts erforderligt att genom ändring av första stycket i denna paragraf möjliggöra att vid åläggande av förvandlingsstraff detsamma får utbytas mot tvångsuppfostran. För att bereda tillgång till tvångsuppfostran av minderåriga i samband med bötesstraff torde det vara tillräckligt med de möjligheter därtill som föreligga dels då böter ådömas och dels då villkorligt anstånd med förvandlingsstraff förklaras förverkat. I sammanhang härmed torde böra anmärkas att lagen om ungdomsfängelse ej synes behöva underkastas någon ändring. Av motiven till sagda lag framgår nämligen att ungdomsfängelse ej bör komma till användning vid brott varå allenast bötesstraff anses böra följa, och i enlighet härmed har också uteslutits möjlighet att vid förverkande av villkorlig dom beträffande bötesstraff utbyta detta mot ungdomsfängelse. Med hänsyn härtill bör det också vara uteslutet att ungdomsfängelse ådömes i stället för förvandlingsstraff.

Den i andra stycket föreslagna ändringen är blott av formell natur. Redan nu torde gälla att bötesstraff anses inbegripet i förordnande om tvångsuppfostran även om förvandling redan ägt rum. Det torde emellertid böra uttryckligen angivas att detta skall gälla även förvandlingsstraff som ålagts enligt den nya ordningen.

20 §.

Jfr Thyréns utkast sid. 26 och 13 kap. 14 och 17 §§ samt strafflagskommissionens förslag 13 kap. 13 § och 16 §.

De i denna paragraf föreslagna ändringarna innebära å ena sidan att preskriptionstiden för bötesstraff förkortas till tre år — vilken preskriptionsregel skall gälla även om böterna delvis guldits — och å andra sidan

att sedan beslut om förvandling meddelats ny lika lång preskriptionstid följer, vilken dock i sin tur avbrytes då verkställighet av förvandlingsstraffet börjar. Med hänsyn till att i vissa fall böterna även efter förvandlingen skola kunna uttagas eller betalas har den genom förvandlingsbeslutet förlängda preskriptionstiden ansetts böra gälla bötesstraffet och ej enbart förvandlingsstraffet.

För närvarande gäller att förvandlingsstraff förfaller om det ej börjat verkställas inom fem år från det bötesbeslutet vunnit laga kraft. Bestämmelsen om särskild ny preskriptionstid efter förvandlingen har föreslagits för att förhindra att förvandlingsstraff icke skulle kunna gå i verkställighet därför att från bötesbeslutet löpande preskriptionstid gått till ända. Detta skulle eljest med hänsyn till den föreslagna förvandlingsproceduren och utsträckningen av tiden för anstånd med böters gäldande och avbetalning av böter relativt ofta kunna tänkas inträffa. Ett ytterligare skäl för bestämmelsen är att enligt de ifrågasatta ändringarna i lagen angående villkorlig straffdom förvandlingsstraff skall kunna ådömas villkorligt och en prøvotid löpa från det förvandlingen vunnit laga kraft. I anledning härav måste tillses att förvandlingsstraffet ej förfaller innan prøvotiden tilländagått. Med hänsyn till att enligt 11 § lagen angående villkorlig straffdom beslut om förverkande skall kunna meddelas jämväl efter prøvotidens utgång blott det nya brottet begåtts under prøvotiden bör vidare från förvandlingen löpande preskriptionstid vara något längre än prøvotiden, vilken föreslagits skola vara två år. Å andra sidan synes det icke vara tillfredsställande, om den tid kunde bliva allt för lång som högst kan förflyta mellan laga kraftvinnandet av ett bötesbeslut och början av verkställigheten av förvandlingsstraffet. Med hänsyn härtill har preskriptionstiden bestämts på sätt ovan angivits.

Av paragrafens lydelse torde framgå att redan meddelandet av förvandlingsbeslut avbryter preskriptionen och att det ej därutöver kräves att beslutet vinner laga kraft innan preskriptionstiden utgått. Ifrågasättas kunde att låta redan anhängiggörandet av det mål vari förvandlingsstraff åläggas verka preskriptionsavbrytande. Detta har dock ansetts olämpligt på grund därav att vid förvandling enligt 11 § i utkastet till lag om verkställighet och förvandling av bötesstraff avsevärd tid kan förflyta mellan målets anhängiggörande och slutliga avgörande. Att den från förvandlingsbeslutet löpande preskriptionstiden måste avbrytas av påbörjad straffverkställighet är föranlett därav att det eljest skulle kunna inträffa att preskriptionstiden utginge under verkställigheten med påföljd att denna måste upphöra.

Beträffande ändringarna av preskriptionsbestämmelserna lär, därest annat ej stadgas, bestämmelsen i 13 § promulgationslagen till strafflagen bliva analogiskt tillämplig. Vid bedömning av lämpligheten härav synes man böra skilja mellan huruvida förvandling av böter skett före eller efter lagens ikraftträdande. I det senare fallet torde hinder ej kunna anses före-

ligga mot att de nya preskriptionsbestämmelserna bliva tillämpliga. Då vid tiden för lagens ikraftträdande förvandling redan ägt rum, torde däremot dessa bestämmelser ej böra få tillämpas. Enligt 26 § i utkastet till lag om verkställighet och förvandling av bötesstraff skola bestämmelserna i nämnda lag med undantag allenast för 10, 19 och 27 §§ ej äga tillämpning då förordnande om förvandling meddelats innan lagen trätt i kraft, och det synes mest tillfredsställande att ej heller de nya preskriptionsreglerna bliva tillämpliga å sådana fall. Detsamma synes också böra gälla beträffande övriga ändringar i strafflagen.

Lag om ändring i lagen den 24 september 1931 angående dagsböter utom strafflagens område (särskild böteslag).

Ändringen i lagens rubrik är föranledd därav att den nya bestämmelsen i 3 § skall gälla jämväl då böter ådömas omedelbart i penningar.

3 §.

I den allmänna motiveringen har uttalats, att en särskild ordning borde stadgas i fråga om förvandling av normerade böter och att därvid åt domstolen i viss mån borde inrymmas en rätt till fri straffmätning i fråga om förvandlingsstraffet. Beträffande grunderna härför må ytterligare anföras följande. De brott för vilka normerade böter äro utsatta som straff äro nästan genomgående sådana där vinningssyftet starkt framträder. Att brott på grund av vinningslystnad beläggas med normerade böter har sin naturliga förklaring i lagstiftarens önskan att beröva den brottslige frukterna av brottet och därigenom införa ett starkt avhållande motiv mot sådant brotts begående. Böterna torde alltså i nu avsedda fall till en del tjäna ett rent konfiskationssyfte. Vid förvandling av böterna tages emellertid ej någon hänsyn härtill utan hela bötesbeloppet förvandlas på vanligt sätt. Då de normerade böternas belopp i allmänhet blir ganska högt, bliva ock förvandlingsstraffen relativt långa.

För att vinna en friare straffmätning vid förvandling av normerade böter torde undantag från förvandlingsskalan icke behöva stadgas utan det önskade målet synes kunna ernås på annat sätt, nämligen därigenom, att domstolen vid ådömandet av böterna äger uppdelade dem i två delar, av vilka blott den ena delen får förvandlas. Bestämmelse härom har meddelats i förevarande paragraf.

Uppdelning på nu föreslaget sätt bör givetvis endast ske i sådana fall då det ådömda bötesbeloppet är avsevärt mycket större än vad som vanligen följer å brott av motsvarande svårhetsgrad. Vid bestämmande av den del som får tagas i beräkning vid förvandling lär domstolen böra förfara efter de grunder som vanligen tillämpas vid straffs utmätande.

Lag om ändring i vissa delar av lagen den 17 oktober 1900 om straffregister.

1 §.

För närvarande gäller att uppgifter om ådömda bötesstraff skola intagas i straffregistret dels då böterna ådömts för snatteri och dels då straffet är villkorligt. Efter de föreslagna ändringarna i lagen angående villkorlig straffdom komma uppgifter om bötesstraff allenast i förstnämnda fall att ingå i registret men självfallet böra i stället uppgifter om villkorliga förvandlingsstraff intagas i registret. Med hänsyn till betydelsen av att, då fråga är om beviljande av villkorlig dom, kännedom vinnes huruvida den bötfällde tidigare undergått förvandlingsstraff har det emellertid syntts önskvärt att jämväl uppgifter om ovillkorliga förvandlingsstraff intagas i registret. På grund härav har föreslagits att i förevarande paragraf skall införas stadgande att i straffregistret även skola finnas uppgifter om dem som ålagts förvandlingsstraff för böter. Då villkorlig dom ej kan brukas i fråga om andra straff än dem varom uppgifter alltid skola finnas i registret, blir den bestämmelse som för närvarande är intagen i punkt 3 överflödig.

2 §.

Med anledning av ändringen i 1 § har i 2 mom. i förevarande paragraf ansetts böra införas vissa särbestämmelser rörande uppgifter om förvandlingsstraff. Sålunda föreslås att dylik uppgift skall innehålla upplysning om bötesbeslutet. Vidare har det funnits mindre riktigt att i fall, då förvandling av böter skett enligt 11 § i lagen om verkställighet och förvandling av bötesstraff, uppgift om sådant förvandlingsstraff skall lämnas av domstolen. Förvandlingsstraffet är ju i sådana fall blott eventuellt och uppgift därom torde därför ej böra intagas i registret förr än det konstaterats att straffet skall gå i verkställighet. I detta syfte har föreslagits att uppgift om förvandlingsstraff som ålagts annorledes än i mål om förvandling av böter skall avgivas av den myndighet som förordnar om verkställighet av straffet.

I paragrafens 2 mom. har i följd av ändringen av 1 § uttryckssättet ansetts böra underkastas en mindre jämkning.

Lag om ändrad lydelse av 1 och 4 §§ lagen den 6 juni 1924 innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga.

1 §.

Ändringen i denna paragraf innebär blott att föreskriften i andra stycket göres tillämplig även å mål om förvandling av böter, varjämte ordalagen något jämkats i syfte att anpassa dem även å fall då domare å landet upptager mål om förvandling av böter.

4 §.

Enligt det föreslagna nya sista stycket i förevarande paragraf skola bestämmelserna i paragrafens tre första stycken om handläggning av mål inom stängda dörrar gälla även mål om förvandling av böter.

Lag om ändrad lydelse av 10 § lagen den 14 juni 1917 om införsel i avlöning, pension eller livränta.

Enligt 4 § i utkastet till lag om verkställighet och förvandling av bötesstraff skola böter få uttagas genom införsel. Med hänsyn härtill föreslås i 10 § av förevarande lag stadgande därom att i underrättelse om införsel till arbetsgivare ej må angivas vad införseln avser. Härigenom förhindras att arbetsgivaren vid införsel för böter blir underrättad om bötfällandet.

Förordning om upphävande av 46 § 3. i förordningen den 11 juni 1926 angående tillverkning och beskattning av brännvin.

Enligt ifrågavarande stadgande gäller att då tillverkningsskatt ådömts jämte böter dessa icke må gäldas där tillgång saknas till skatten eller någon del därav; den sakfälde skall sålunda i dylikt fall i stället undergå förvandlingsstraff för böterna. Enär tillverkningskatten oftast uppgår till relativt högt belopp medför detta stadgande att bötfälld ofta måste undergå förvandlingsstraff för böterna oaktat han kunnat gälda dessa men ej tillverkningskatten. Vid den i det föregående omförmälda undersökningen angående vissa bötesfångar har också framgått att några av dessa uppgivit att de kunnat och velat gälda böterna men varit ur stånd att erlægga det stora skattebeloppet.

Bestämmelse av ifrågavarande innehåll upptogs först i förordningen den 18 januari 1855 angående villkoren för försäljning av brännvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker. Härefter har motsvarande bestämmelse kommit att ingå i senare förordningar om tillverkning och försäljning av brännvin.

I förarbetena till 1855 års förordning anfördes bland annat att det borde ställas så, att icke hela ansvaret för förseelse mot förordningen ådömdes i form av böter utan det mesta såsom ersättning för försnillad försäljningsavgift; eljest skulle böterna alltför ofta medföra högsta kroppsplikt. För att det ej skulle inträffa att böterna erlades men avgiftsersättningen bleve ogulden och slutligen avskriven, borde emellertid föreskrivas, att om någon tillgång funnes, denna tillgång icke finge tagas till gäldande av böterna utan först av avgiftsersättningen, så att den dömde följaktligen icke undginge det egentliga straffet om icke tillgång funnes till gäldande av hela det ådömda beloppet. Om den icke synlige förläggaren ville rädda brottslingen från straffet, måste han följaktligen först betala hela ersättningen och sedan böterna.

Häri genom skulle det kunna lyckas att icke obetydligt försvåra det oskick som ofta dittills försports, att medellösa och om sitt anseende och sin välfärd liknöjda personer låte leja sig att framstå såsom synliga försäljare och underkasta sig straff för vad i själva verket icke vore deras egen förseelse.

Skälen till föreskriften att försäljningsavgiften skall gäldas i första hand synas alltså hava varit att framtinga betalning av denna avgift och att därigenom även träffa den verkliga brottslingen. Någon sådan förlagsverksamhet som i nämnda förarbeten åsyftades kan emellertid icke längre antagas förekomma. Det torde vidare förhålla sig så att de för olovlig brännvinstillverkning dömda praktiskt taget aldrig äga tillgång till gäldandet av hela skatten; och skulle detta i något enstaka fall inträffa lär i vart fall den dömda icke av hotet med förvandlingsstraff kunna förmås att till skattens betalning utlämna någon tillgång som icke ändå kunnat tvångsvis tagas i anspråk. I själva verket torde alltså stadgandet ej heller medföra någon verkan såsom tvång till betalning av skatten eller till hindrande av ekonomisk vinst av den olovliga hanteringen men föranleder å andra sidan att för dylika förseelser dömda personer få avtjäna fängelsestraff oaktat de dömts till böter och skulle kunnat gälda dessa. Då någon anledning att bibehålla ifrågavarande stadgande alltså icke synes föreligga men däremot starka skäl tala för dess upphävande har förslag härom i detta sammanhang framlagts.

Förordning om upphävande av 58 § förordningen den 1 juni 1923 angående tillverkning och beskattning av maltdrycker och kungörelse om upphävande av 9 § fjärde stycket i kungörelsen den 31 december 1913 angående rätt för utlänning och i utlandet bosatt svensk undersåte att här i riket giva offentlig föreställning m. m. eller att därvid medverka.

För upphävande av ifrågavarande stadganden föreligga i huvudsak samma skäl som anförts i fråga om utkastet till förordningen om upphävande av 46 § 3 i förordningen den 11 juni 1926 angående tillverkning och beskattning av brännvin.

Lag om ändring i vissa delar av strafflagen för krigsmakten.

Enligt 21 § strafflagen för krigsmakten tillkommer det för närvarande vederbörande befälhavare att, när krigsman som skall i militärhäkte undergå förvandlingsstraff saknar tillgång till böters gäldande, förordna om deras förvandling, men där hinder möter att verkställa förvandlingsstraffet i militärhäkte, skall förvandlingen jämte straffets verkställande i övrigt överlämnas till Konungens befallningshavande.

I 19 § bestämmes i vilka fall krigsman skall i militärhäkte undergå förvandlingsstraff för böter. Detta skall ske dels, enligt första stycket, över-

huvudtaget om böterna ådömts för brott för vilka straffet finnes utsatt i strafflagen för krigsmakten, och dels, enligt andra stycket, om krigsman som är hänförlig under 1:o), 2:o) eller 4:o) i 1 § i lagen skall undergå förvandlingsstraff för brott mot allmän lag. Härtill bör anmärkas beträffande första stycket att det endast är i ett fall som bötesstraff finnes direkt utsatt i strafflagen för krigsmakten nämligen i 111 §, samt att andra stycket, som avser vissa till krigsmakten mera fast knutna personer men ej värnpliktiga, gäller såväl då böterna ådömts av krigsdomstol som då de ålagts av allmän domstol.

Vid överflyttning av bötesförvandlingen till domstolarna uppkommer fråga huruvida förvandling skall ankomma även å krigsdomstol. Därvid är till en början tydligt att även krigsdomstol bör äga förordna om förvandling i samband med böternas ådömande enligt 11 § i utkastet till lag om verkställighet och förvandling av bötesstraff. Däremot torde särskilt mål om förvandling icke böra få upptagas av krigsdomstol. För att bedöma de spörsmål som i dylikt mål föreligga till prövning, nämligen den bötfälldes förmåga att betala böterna och lämpligheten av villkorlig dom, äger krigsdomstol icke något sakligt företräde framför allmän domstol.

För att genomföra den sålunda föreslagna ordningen har 21 § strafflagen för krigsmakten föreslagits till upphävande. Däremot har i detta sammanhang någon ändring av 19 § ej ansetts påkallad. Efter upphävande av 21 § följer omedelbart av 18 § att om förvandling skall gälla vad i allmän lag är stadgat. I enlighet härmed inträder även behörighet för krigsdomstol att verkställa förvandling enligt 11 § i utkastet till lag om verkställighet och förvandling av bötesstraff.

36 §.

I paragrafen har vidtagits en jämkning med anledning av den nya förvandlingsordningen.

47 §.

För att förebygga att den föreslagna ändringen av bestämmelserna om preskription av bötesstraff skall medföra ändring av tiden för preskription av disciplinstraff föreslås att sådant straff skall i preskriptionshänseende anses lika med fängelse.

Lag om ändrad lydelse av 9 kap. 39 och 46 §§ lagen den 23 oktober 1914 om krigsdomstolar och rättegången därstädes.

39 §.

Det föreslagna nya andra stycket är föranlett av ändringarna i strafflagen för krigsmakten.

46 §.

Under 1:o) har uteslutits vad där stadgas i avseende å förordnande om förvandling av böter.

**Lag med särskilda bestämmelser angående förvandling av böter
å dömda alkoholister.**

1 §.

Innehållet i denna paragraf ansluter sig till vad som anförts i den allmänna motiveringen. Med avseende å möjligheten för domstolen att vinna kännedom om tidigare fylleriförseelser hänvisas till vad som i det föregående anförts rörande registrering av dylika förseelser.

Därest länsstyrelsen skulle finna att den som avses med domstolens anmälan är farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv, läser beslut som meddelas om hans intagande å allmän alkoholistanstalt böra grundas jämväl å detta förhållande, vilket enligt 37 § alkoholistlagen är av betydelse i fråga om tiden för kvarhållande.

Föreskrift läser böra utfärdas att sedan beslut i anledning av anmälan vunnit laga kraft avskrift av beslutet skall tillställas domstolen.

2 §.

På grund av stadgandet i första punkten av förevarande paragraf skola bestämmelserna i alkoholistlagen i tillämpliga delar gälla i alla avseenden utom dem beträffande vilka särbestämmelser i paragrafen föreslås. Särskild föreskrift om skyldighet för vederbörande nykterhetsnämnd att på anmodan av länsstyrelsen verkställa utredning och avgiva yttrande har ej ansetts erforderlig, enär dylik skyldighet ändock torde föreligga.

Bestämmelsen i denna paragraf om sättet för verkställigheten har avfattats i överensstämmelse med vad därom anförts i den allmänna motiveringen. I fråga om den tid varunder övervakning må fortgå har ansetts att den bör vara lika lång som prøvotiden vid villkorlig dom beträffande förvandlingsstraff. I alkoholistlagen finnes ej något stadgande enligt vilket övervakning skall anordnas om anstaltsplats ej omedelbart kan beredas och omhändertagande ej sker. Med hänsyn till att enligt 1 § i förevarande lagförslag förvandling ej får ske, där förordnande om intagning meddelas, bör emellertid tillses att den bötfällda under väntetiden ställes under övervakning. Sådan synes också alltid böra anordnas då villkorligt anstånd medgives med verkställighet av förordnande om intagning. Beträffande den föreslagna utsträckningen av tiden för verkställighet av sådant förordnande må anmärkas att det ej ansetts lämpligt att göra tiden lika lång som den tid, vilken föreslås skola gälla för verkställighet av förvandlingsstraff.

Författningsutkast.

U t k a s t

till

L a g

om verkställighet och förvandling av bötesstraff.

Härigenom förordnas som följer:

Om verkställighet av bötesstraff.

1 §.

Är anledning antaga att bötfälld icke utan att oskäligen betungas förmår att strax gälda böterna äger myndighet, som jämlikt lag eller författning har att ombesörja böternas indrivning, medgiva anstånd med deras erläggande eller avbetalning av dem i särskilda poster. Anstånd må beviljas under fyra månader från den dag bötesbeslutet vann laga kraft. Avbetalning skall ske med visst belopp minst en gång i månaden, där ej särskilda omständigheter annat föranleda, och i övrigt så, att böterna äro till fullo guldna inom ett år från den dag som nyss nämnts. Då särskilda skäl därtill äro må tiden utsträckas, för anstånd till åtta månader och för avbetalning till två år.

Anstånd och avbetalning må ej äga rum då den bötfälde saknar stadigt hemvist här i riket eller kan antagas vilja undandraga sig bötesbeslutets verkställighet eller eljest giver anledning till antagande att anstånd eller rätt till avbetalning icke kommer att leda till böternas gäldande.

2 §.

Yppas efter det beslut meddelats angående anstånd eller avbetalning anledning till ändring i beslutet eller de däri meddelade bestämmelserna, må sådan ändring vidtagas.

3 §.

Fullgöres ej avbetalning inom föreskriven tid, vare hela det oguldna bötesbeloppet förfallet till betalning; dock må, om synnerliga skäl därtill föranleda, ytterligare anstånd eller avbetalning kunna medgivas i enlighet med vad i 1 § stadgas.

4 §.

Böter som äro förfallna till betalning och ej erläggas skola, där så kan ske, uttagas genom utmätning eller införsel.

Ej må i mät för böter tagas den bötfälldes enda fasta egendom, varav han har sin nödiga bärgning; ej nödig bostad; ej till jordbruket nödiga lösören eller vad den bötfälldes eljest till sin närings bedrivande behöver; ej nödiga gång- och sängkläder för den bötfälldes, hans make och oförsörjda barn eller adoptivbarn; ej heller av det förråd som i huset finnes vad till hans och hans husfolks underhåll i en månads tid erfordras. Där enligt utsökningslagen egendom i större utsträckning än här sägs skall undantagas från utmätning, lände det till efterrättelse.

Om införsel för böter skola gälla de angående införsel för utskylder eller allmänna avgifter givna föreskrifter; dock att införsel ej får beviljas eller meddelat beslut om införsel äga tillämpning sedan två år förflutit från det bötesbeslutet vann laga kraft samt att i fråga om redovisning för influtna medel skola tillämpas de i gällande författningar angående indrivning och redovisning av böter meddelade bestämmelser.

5 §.

Sedan beslut meddelats varigenom förvandlingsstraff för böter blivit ålagt må böterna ej uttagas eller förvandlingsstraffet på grund av betalning ändras i annat fall än där förvandlingen skett enligt 11 §.

6 §.

Över beslut angående anstånd eller avbetalning må klagan ej föras; dock äge bötfälld påkalla prövning av beslutet i samband med klagan över utmätning eller införsel. Om prövning av sådant beslut i samband med fråga om böternas förvandling stadgas i 13 §.

7 §.

Vad ovan är stadgat om anstånd och avbetalning skall ej äga tillämpning i fråga om böter som administrativ myndighet ådömt underlydande befattningshavare.

Om förvandling av bötesstraff.

8 §.

Varda böter ej till fullo guldna, skall, utom i fall varom stadgas i 9 och 10 §§, vad oguldet är förvandlas till fängelse.

Om villkorlig dom i fråga om sådant förvandlingsstraff stadgas i lagen angående villkorlig straffdom.

9 §.

Bötesstraff som ådömts till belopp understigande fem dagsböter eller tjugufem kronor omedelbart i penningar må ej förvandlas; då flera bötesstraff sammanträffa, skall vad sålunda stadgas gälla de särskilda straffen.

För fylleri eller förargelseväckande beteende i samband med fylleri ådömt bötesstraff må, ändå att det uppgår till tjugufem kronor, icke förvandlas med mindre den bötfälldes inom loppet av två år tre eller flera gånger fällas till ansvar för sådana förseelser.

10 §.

Där någon enligt meddelat förordnande intagits å allmän alkoholistanstalt eller tvångsarbetsanstalt vare förvandling av böter som dessförinnan skett förfallen; och må förvandling ej ske av böter som ådömts före intagandet. Böter som ådömts efter intagandet men före utskrivningen må ej förvandlas med mindre anstaltens styrelse det påkallar.

11 §.

Dömes någon till straffarbete eller fängelse utan att anstånd med verkställigheten beviljas enligt lagen angående villkorlig straffdom, eller förklaras enligt nämnda lag anstånd med straff förverkat, skall domstolen, i avseende å böter som samtidigt åläggas eller för vilka den dömdes enligt andra bötesbeslut häftar och som enligt denna lag må förvandlas, förordna om förvandling för det fall att böterna ej gäldas.

Lag samma vare, där någon av domstol dömes allenast till böter samt skälig anledning finnes antaga att böterna ej komma att gäldas och det med hänsyn till den bötfälldes vandel eller brottets beskaffenhet synes uppenbart att villkorligt anstånd med förvandlingsstraff ej bör beviljas.

12 §.

För förvandling av böter skall, utom i fall som avses i 11 §, särskilt mål (*mål om förvandling av böter*) upptagas av allmän underrätt i den ort där den bötfälldes finnes; dock må sådant mål i stad upptagas av polisdomstol eller poliskammare samt på landet av domaren i rättens ställe.

Talan om förvandling av böter utföres av allmän åklagare.

13 §.

Finnes i mål om förvandling av böter ytterligare anstånd eller avbetalning i enlighet med vad i 1 § stadgas böra medgivas eller vidare åtgärd för indrivning av böterna vidtagas, skall domstolen med besked därom hänskjuta saken till indrivningsmyndigheten för ny behandling.

14 §.

Vid böters förvandling till fängelse svare fem till och med tio dagsböter mot tjugu dagars fängelse, varje följande dagsbot till och med tjugu mot en dags fängelse samt varje följande påbörjat antal av två dagsböter mot en dags fängelse, dock med iakttagande att förvandlingsstraffet ej må sättas över nittio dagar.

Hava böter delvis guldits, varde å förvandlingsstraffet för de ådömda böterna avdragen så stor del som svarar mot förhållandet mellan antalet till fullo guldna och antalet ådömda dagsböter, dock med iakttagande att brutet dagatal förfaller samt att straffet ej må sättas lägre än tjugu dagar.

Vid förvandling av böter som ådömts omedelbart i penningar skall varje påbörjat belopp av fem kronor eller, där domstol i enlighet med vad därom särskilt stadgas förordnat att allenast viss del av böterna må tagas i beräkning vid förvandling, varje påbörjat femtal kronor av nämnda del anses svara mot en dagsbot.

15 §.

Skall förvandling ske av något bötesstraff och häftar den bötfälde jämväl för andra böter som enligt denna lag må förvandlas, varde samtliga böter förvandlade och förvandlingsstraffet bestämt efter sammanräknade antalet dagsböter. Har avbetalning skett och äro dagsböternas belopp olika, skall betalningen avräknas å bötesstraff med lägre dagsbot.

Finnes efter det förvandling av böter ägt rum att den bötfälde häftar för andra böter vilka skolat omfattas av förvandlingen, skall ny förvandling ske och å det nya förvandlingsstraffet avräknas vad av det förra kan vara verkställt.

16 §.

I mål om förvandling av böter må, därest den bötfälde av tredska eller uppenbar vårdslöshet underlåtit gälda böterna, förvandlingsstraffet sättas högre än i 14 och 15 §§ stadgas, dock ej över nittio dagar.

Kan med skäl antagas att den bötfälde gjort vad han förmått för att betala böterna, må förvandlingsstraffet sättas lägre än i 14 och 15 §§ stadgas, dock ej under tio dagar; är bötesstraffet eller den oguldna delen därav ringa må den bötfälde befrias från förvandlingsstraff.

17 §.

Beträffande mål om förvandling av böter skall, där ej annorlunda föreskrives, i tillämpliga delar gälla vad som är stadgat om brottmål däri talan om ansvar föres; dock må utslag meddelas ändå att den bötfälde uteblivit.

Har domare upptagit sådant mål äge han där det finnes lämpligt hänskjuta målet till rätten.

18 §.

Vad som är stadgat om verkställighet av utslag varigenom någon dömts till frihetsstraff skall äga motsvarande tillämpning å utslag varigenom förvandlingsstraff ålagts; dock må i mål om förvandling av böter förordnas att utslaget skall verkställas utan hinder därav att det ej vunnit laga kraft.

Förvandlingsstraff som bestämts enligt 11 § må ej verkställas förr än ut-

slaget vunnit laga kraft samt det utrönt att böterna ej kunna uttagas. Varda böterna delvis guldna, ankomme å myndighet som äger förordna om verkställighet av straffet att enligt 14 och 15 §§ nedsätta detsamma.

19 §.

Förekomma till verkställighet flera beslut varigenom samme person ålagts förvandlingsstraff för böter, skola straffen förenas sålunda, att sammanlagda strafftiden motsvarar den som skulle följt därest böterna på en gång förvandlats.

20 §.

Klagan må ej föras mot beslut som avses i 13 § eller mot beslut av domare att till rätten hänskjuta mål om förvandling av böter; ej heller må ändring sökas i hovrätts slutliga utslag i sådant mål.

Gemensamma bestämmelser.

21 §.

Vad i denna lag är stadgat om böter skall även gälla viten.

I 8—20 §§ meddelade bestämmelser avse ej böter eller viten som enligt särskilda författningar ådömas och ej må förvandlas.

22 §.

Närmare föreskrifter rörande tillämpningen av denna lag meddelas av Konungen.

Övergångsbestämmelser.

23 §.

Denna lag träder i kraft den — — —.

24 §.

Genom denna lag upphävas:

2 kap. 4 § tredje stycket och 10—13 §§ strafflagen;

förordningen den 30 december 1876 angående förvandling av böter i särskilt fall;

kungörelsen den 24 september 1931 om anstånd med böters gäldande samt om avbetalning av böter;

kungörelsen den 8 februari 1935 med särskild bestämmelse angående avbetalning av böter;

så ock vad i övrigt finnes i lag eller särskild författning stridande mot denna lags bestämmelser.

25 §.

Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum som ersatts genom bestämmelse i nya lagen skall denna i stället tillämpas.

26 §.

Med undantag av 10, 19 och 27 §§ skola bestämmelserna i denna lag ej äga tillämpning i fall då förordnande om förvandling meddelats innan lagen trätt i kraft.

27 §.

Där till förvandling förekomma böter som ådömts för brott begånget före lagens ikraftträdande, skall i fråga om förvandlingsstraffets storlek äldre lag äga tillämpning. Förekomma på en gång böter vilka skola förvandlas efter olika grunder, skall förvandling av vardera böteslaget ske särskilt och förvandlingsstraffen sedan sammanläggas; dock må tiden för sammanlagda straffet ej bliva längre än om samtliga böter förvandlas efter nya lagen.

U t k a s t

till

L a g

om ändring i vissa delar av lagen den 28 juni 1918 (nr 531) angående villkorlig straffdom.

Härigenom förordnas, att 1, 2, 3, 12, 15 och 25 §§ lagen den 28 juni 1918 angående villkorlig straffdom skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives samt att i samma lag skall införas en ny paragraf, betecknad 12 a §, av den lydelse nedan angives.

1 §.

Dömes någon — — — i verkställighet.

Villkorlig dom, som i första stycket sägs, må dock, beträffande straff som där avses, ej brukas,

1. där den tilltalade under de tio år, vilka närmast föregått brottet, blivit dömd till straffarbete eller fängelse eller under samma tid undergått dylikt straff, som blivit honom tidigare ådömt; eller

2. där straffpåföljd enligt 2 kap. 19 § strafflagen ådömes; eller

3. där straff ådömes för förbrytelse mot tryckfrihetsförordningen eller för brott, för vilket straff är utsatt i strafflagen för krigsmakten, i annat fall än då straffet ådömes efter 8 kap. i sistnämnda lag.

Ådömes jämte frihetsstraff, i fråga varom villkorlig dom enligt denna lag må brukas, disciplinstraff efter strafflagen för krigsmakten, utgöre den omständighet ej hinder för beviljande av anstånd med förstnämnda straff. Beviljas anstånd, äge sammanläggning av straffen ej rum.

2 §.

Villkorlig dom må ock beviljas då någon ålägges förvandlingsstraff för böter, såframt den bötfälde icke av tredska eller uppenbar vårdslöshet underlåtit att gälda böterna eller givit anledning till antagande att straffets verkställighet erfordras för hans tillrättaförande.

3 §.

Prövotiden varar intill dess tre år eller, i fall varom i 2 § förmäles, intill dess två år förflutit från den dag, då domen i de delar, som i 20 § sägs, vann laga kraft.

12 §.

Varder den — — — äga rum.

Vad i första stycket är sagt skall äga motsvarande tillämpning då någon erhållit villkorlig dom i fråga om förvandlingsstraff för böter och ny förvandling sker enligt 15 § andra stycket lagen om verkställighet och förvandling av bötesstraff.

12 a §.

Varder den, som genom villkorlig dom undfått anstånd med straff, efter domens meddelande men före prövotidens slut ålagd förvandlingsstraff för böter, må anståndet kunna förklaras förverkat.

15 §.

Varder den, som står under övervakning, vid domstol tilltalad för brott eller föres mot honom talan om förvandling av böter, skall övervakaren, så snart detta kommit till hans kännedom, hos domstolen anmäla, att den tilltalade genom villkorlig dom undfått anstånd med straff.

25 §.

Har, enligt vad särskilt stadgas, till domstols ordförande inkommit anmälan därom, att någon, som fyllt aderton år, blivit häktad för brott, och ingår i den straffsats, som finnes för sådant brott bestämd, straffarbete i sex månader eller kortare tid eller fängelse i ett år eller kortare tid, skall, därest den häktade erkänt gärningen, och fall ej föreligger, som omförmäles i 1 § andra stycket, ordföranden skyndsamt för vinnande av utredning, huruvida erforderliga förutsättningar för villkorlig dom finnas, förordna om särskild förundersökning, där ej anledning är antaga, att sådan utredning kommer att därförutan vara för domstolen tillgänglig.

Prövas eljest, då talan om ansvar eller om förvandling av böter väckts mot någon, som fyllt aderton år, särskild förundersökning erforderlig för vinnande av utredning, som i första stycket sägs, må sådan förundersökning

kunna beslutas av domstolens ordförande och, efter det domstol börjat handlägga målet, av denna.

Vid beslut — — — utföra densamma.

Angående förundersökning — — — särskilt stadgat.

Denna lag träder i kraft den — — —.

Utkast

till

Lag

om ändring i vissa delar av strafflagen.

Härigenom förordnas, att 2 kap. 8 och 9 §§, 4 kap. 7 § samt 5 kap. 3 och 20 §§ strafflagen skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

2 kap.

8 §.

Böter ådömas — — — fem riksdaler.

Där enligt — — — fem riksdaler.

Vid ådömande av böter, som äro beroende av värdet å viss egendom, må förordnas, att allenast viss del av böterna, ej understigande fem riksdaler, skall tagas i beräkning vid förvandling.

Böter tillfalla kronan.

9 §.

Om verkställighet och förvandling av bötesstraff är särskilt stadgat.

4 kap.

7 §.

Är någon, som gjort sig skyldig till fängelse eller straffarbete på viss tid, tillika förfallen till förvandlingsstraff för böter; då skall detta straff, under iakttagande av de i 5 och 6 §§ här ovan stadgade grunder, med övriga straffet förenas.

5 kap.

3 §.

Är brott — — — är sagt.

Förekomma på en gång till verkställighet sådant förordnande och annat tidigare meddelat beslut, varigenom samma person blivit dömd till straff,

skall detta straff anses inbegripet i förordnandet, därest straffet utgöres allenast av böter eller förvandlingsstraff för böter. Lag samma vare, så framt genom beslutet ålagts fängelse eller straffarbete samt de förskyllda straffen tillsammans ej uppgå till mera än fängelse i fyra år eller straffarbete i två år.

Inträffar sådant — — — är föreskrivet.

Vid utskrivning — — — sägs, förfallen.

20 §.

Ådömt straff vare förfallet, där domen ej börjat verkställas, innan nedan nämnda tider förflutit från det domen vann laga kraft:

1. trettio år, där straffarbete på livstid ådömts;
2. tjugu år, där straffarbete på viss tid över åtta år ådömts;
3. femton år, där straffarbete på längre tid än två år men icke över åtta år ådömts;
4. tio år, där straffarbete icke över två år ådömts;
5. fem år, där fängelse omedelbart ådömts.

Ådömda böter bortfalla sedan tre år förflutit från det bötesbeslutet vann laga kraft eller, därest beslut om förvandling dessförinnan meddelats, sedan lika lång tid förflutit från det beslutet om förvandlingen vann laga kraft, där ej förvandlingsstraffet dessförinnan börjat verkställas.

Huru ådömt — — — villkorlig straffdom.

Denna lag träder i kraft den — — — men skall ej äga tillämpning i fall då förordnande om förvandling av böter dessförinnan meddelats.

U t k a s t

till

L a g

om ändring i lagen den 24 september 1931 (nr 328) angående dagsböter utom strafflagens område (särskild böteslag).

Häri genom förordnas, att överskriften till lagen den 24 september 1931 angående dagsböter utom strafflagens område (särskild böteslag) skall hava den lydelse nedan angives samt att till samma lag skall fogas en ny paragraf, betecknad 3 §, av följande innehåll.

Lag angående bötesstraff utom strafflagens område (särskild böteslag).

3 §.

Vid ådömande av normerade böter må domstol eller poliskammare förordna, att allenast viss del av böterna, ej understigande i varje fall stadgat lägsta straff, skall tagas i beräkning vid förvandling.

Denna lag träder i kraft den — — —.

Utkast

till

Lag

om ändring i vissa delar av lagen den 17 oktober 1900 (nr 82 s. 1) om straffregister.¹

Härigenom förordnas, att 1 § och 2 § 1 och 2 mom. lagen den 17 oktober 1900 om straffregister, 1 § i dess lydelse enligt lagen den 24 juli 1914 (nr 126) och 2 § 1 och 2 mom. i dess lydelse enligt lagen den 28 juni 1918 (nr 533), skola erhålla följande ändrade lydelse:

1 §.

Hos fängvårdsstyrelsen skall finnas straffregister, innehållande uppgifter, som i denna lag stadgas, angående dem, som genom utslag av domstol eller myndighet i riket

1. blivit dömda till dödsstraff, straffarbete eller fängelse eller för snatteri till böter, eller

2. förklarats ovärdiga att i rikets tjänst nyttjas eller att föra andras talan inför rätta, eller

3. ålagts förvandlingsstraff för böter, eller

4. blivit för brott ställda under framtiden, eller

5. förklarats vara övertygade om någon med straff belagd gärning, men i anseende till sinnessjukdom ej kunna till ansvar fällas, eller

6. blivit dömda till tvångsarbete.

2 §.

1 mom. För envar, om vilken blivit så dömt, som i 1 § sägs, skall från domstolen eller myndigheten till registret lämnas särskild uppgift, innefat-

¹ Vid utkastets upprättande har hänsyn icke tagits till den genom lagen den 16 februari 1934 (nr 17) vidtagna ändring, vilken ännu icke trätt i kraft.

tande upplysning om hans namn och vad i övrigt må erfordras till hans betecknande, om förbrytelsen eller, då tvångsarbete ådömts, anledningen därtill samt om domen; uppgift om förvandlingsstraff för böter skall dock härjämte innehålla upplysning om bötesbeslutet samt skall, där straffet ålagts annorledes än i mål om förvandling av böter, avgivas av den myndighet, som förordnar om verkställighet av straffet.

2 mom. Beträffande den, som erhållit villkorlig dom, skall, där han sedermera av domstol förklarats skola undergå straffet, därom till registret lämnas uppgift.

Denna lag träder i kraft den — — —.

U t k a s t

till

L a g

om ändrad lydelse av 1 och 4 §§ lagen den 6 juni 1924 (nr 206) innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga.

Härigenom förordnas, att 1 och 4 §§ lagen den 6 juni 1924 innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga skola er- hålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

1 §.

Har, enligt — — — domstolen tillgänglig.

Prövas eljest, då talan om ansvar eller om förvandling av böter väckts mot någon, som ej fyllt aderton år, särskild förundersökning erforderlig för vin- nande av utredning, som i första stycket sägs, må sådan förundersökning kunna beslutas av domstolens ordförande och, efter det domstol börjat hand- lägga målet, av denna.

4 §.

Finner domstol — — — aderton år.

Meddelas ej — — — skola avträda.

Utan hinder — — — övertvara detsamma.

Vad sålunda är stadgat skall ock äga tillämpning i mål om förvandling av böter.

Denna lag träder i kraft den — — —.

Utkast

till

Lag

om ändrad lydelse av 10 § lagen den 14 juni 1917 (nr 380) om införsel i avlöning, pension eller livränta.

Härigenom förordnas, att 10 § lagen den 14 juni 1917 om införsel i avlöning, pension eller livränta skall erhålla följande ändrade lydelse:

10 §.

När införsel beviljats eller beslut om införsel jämkats eller upphävts, låte utmätningssmannen skriftlig underrättelse därom bevisligen tillställas arbetsgivaren; i sådan underrättelse må ej angivas vad införseln avser. Underrättelse varde ock av utmätningssmannen med posten avsänd till den underhållsberättigade och den underhållsskyldige.

Denna lag träder i kraft den — — —.

Utkast

till

Förordning

om upphävande av 46 § 3. i förordningen den 11 juni 1926 (nr 207) angående tillverkning och beskattning av brännvin.

Härigenom förordnas, att 46 § 3. i förordningen den 11 juni 1926 angående tillverkning och beskattning av brännvin skall upphöra att gälla.

Denna förordning träder i kraft den — — —.

Utkast

till

Förordning

om upphävande av 58 § förordningen den 1 juni 1923 (nr 140) angående tillverkning och beskattning av maltdrycker.

Härigenom förordnas, att 58 § förordningen den 1 juni 1923 angående tillverkning och beskattning av maltdrycker skall upphöra att gälla.

Denna förordning träder i kraft den — — —.

Utkast

till

Kungörelse

om upphävande av 9 § fjärde stycket i kungörelsen den 31 december 1913 (nr 380) angående rätt för utlänning och i utlandet bosatt svensk undersåte att här i riket giva offentlig föreställning m. m. eller att därvid medverka.

Härigenom förordnas, att 9 § fjärde stycket i kungörelsen den 31 december 1913 angående rätt för utlänning och i utlandet bosatt svensk undersåte att här i riket giva offentlig föreställning m. m. eller att därvid medverka skall upphöra att gälla.

Denna kungörelse träder i kraft den — — —.

Utkast

till

Lag

om ändring i vissa delar av strafflagen för krigsmakten.

Härigenom förordnas, att 21 § strafflagen för krigsmakten skall upphöra att gälla samt att 36 och 47 §§ samma lag skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

36 §.

Är någon förfallen både till arreststraff och till böter, tillämpas bägge dessa straff. Skall den skyldige undergå fängelse såsom förvandlingsstraff för böterna, skall jämväl arreststraffet övergå till fängelse.

47 §.

I fråga om viss tid för åtal av brott och för verkställande av utslag gälle vad i allmän lag är föreskrivet; och skall i dessa fall disciplinstraff anses lika med fängelse enligt allmän lag.

Denna lag träder i kraft den — — —.

U t k a s t

till

L a g

**om ändrad lydelse av 9 kap. 39 och 46 §§ lagen den 23 oktober 1914
(nr 325) om krigsdomstolar och rättegången därstädes.**

Härigenom förordnas, att 9 kap. 39 och 46 §§ lagen den 23 oktober 1914 om krigsdomstolar och rättegången därstädes skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

39 §.

Till krigsdomstol — — — någon ålagt.

Mål, däri talan allenast föres om förvandling av böter, skall upptagas av allmän domstol ändå att den bötfällda lyder under strafflagen för krigsmakten eller eljest är underkastad straff efter samma lag.

Utän hinder — — — varda stadgat.

Krigsdomstol äge — — — denna avgöras.

Där inför — — — allmän domstol.

Är i — — — det gällande.

46 §.

Krigsöverdomstol äge — — — rätta förstånd.

Krigsöverdomstol skall omedelbart döma över följande av de i 39 § omförmälda mål, nämligen:

1:o) mål, som röra åtal mot officer för fel eller försummelse vid fullgörande av något tjänsteåliggande, som på grund av denna lag skall av honom utföras, eller vid förande av straffregister, eller som angå fel eller försummelse i domareämbetet av ledamot i underdomstol;

2:o) mål, som — — — omedelbart dömer.

Krigsöverdomstol döme — — — krigsöverdomstol överlämnats.

Denna lag träder i kraft den — — —.

U t k a s t

till

L a g

med särskilda bestämmelser angående förvandling av böter ådömda alkoholister.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Varder vid förvandling av böter upplyst att den bötfällda blivit under de två senast förflutna åren tre eller flera gånger dömd till ansvar för fylleri,

och föreligga skäl till antagande att han är hemfallen åt alkoholmissbruk, skall om dessa förhållanden domstolen ävensom domare å landet som upp- tagit mål om förvandling av böter göra anmälan hos länsstyrelsen, vilken har att pröva huruvida åtgärder enligt alkoholistlagen böra vidtagas mot den bötfälde.

Med förvandlingen skall anstå till dess laga kraft ägande beslut i anled- ning av anmälan föreligger. Där förordnande meddelas om den bötfäll- des intagande å allmän alkoholistanstalt, vare frågan om böternas förvand- ling förfallen.

2 §.

Har anmälan enligt 1 § skett skola, med iakttagande av vad nedan stad- gas, bestämmelserna i alkoholistlagen i tillämpliga delar gälla.

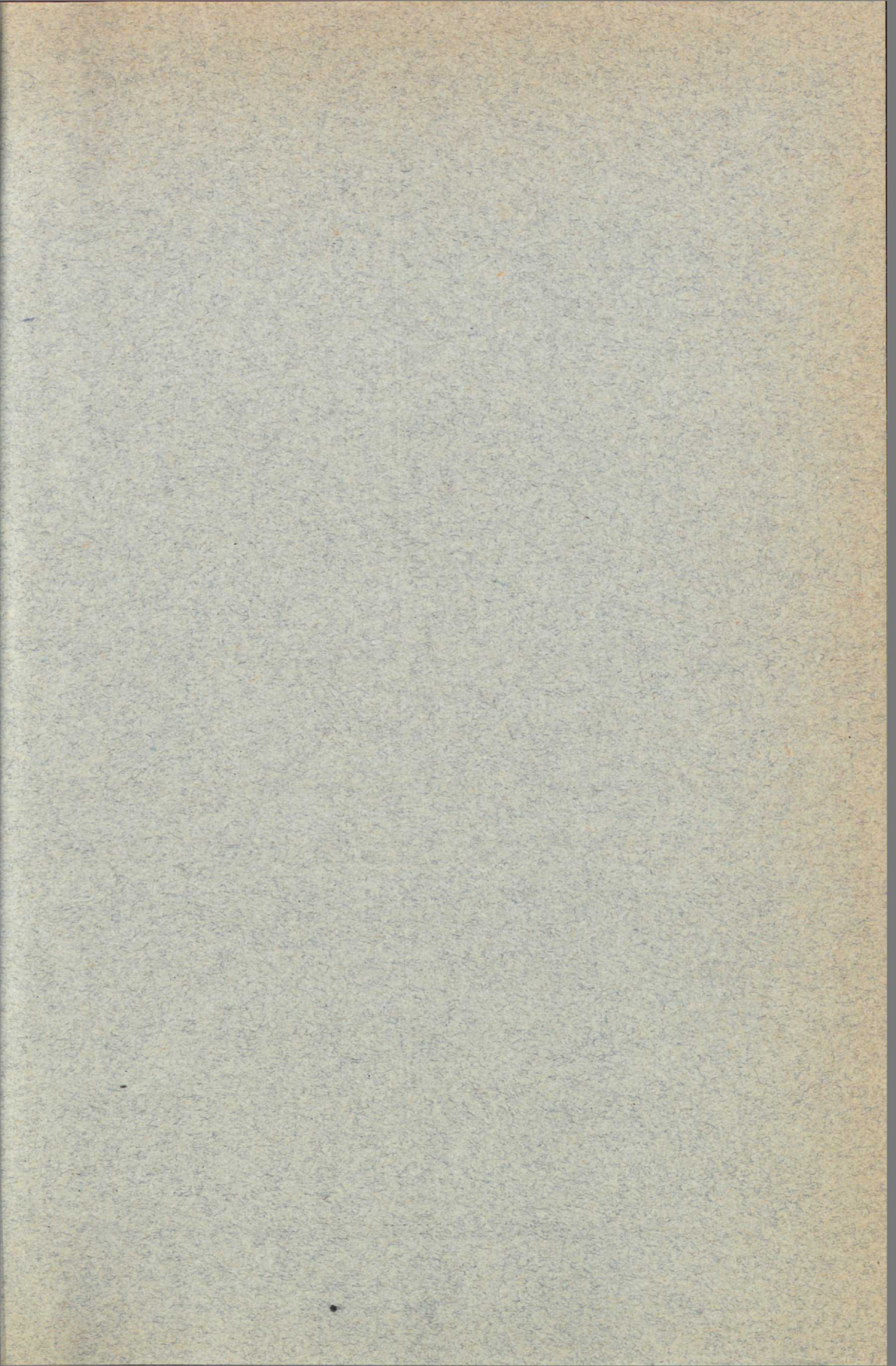
I fråga om verkställighet av beslut om intagande å allmän alkoholistan- stalt skola bestämmelserna i 29 § nämnda lag tillämpas; dock att övervak- ning må fortgå under två år samt alltid skall anordnas där beslutet ej ge- nast går i verkställighet och ej heller omhändertagande sker. Där verk- ställighet av beslutet ej påbörjats inom två år efter dess meddelande, vare det förfallet.

Kostnaden för vård å allmän alkoholistanstalt skall bestridas av stats- verket.

Denna lag träder i kraft den — — —

Innehållsförteckning.

	Sid.
Skrivelse till Chefen för Kungl. Justitiedepartementet	3
Inledning.	
Gällande rätt	5
Statistiska uppgifter	7
Tidigare reformförslag	13
Redogörelse för vissa utländska lagar och lagförslag	17
Förslag till ändrad lagstiftning.	
<i>Allmän motivering.</i>	
Om frivillig betalning samt indrivning av böter	22
Om förvandling av bötesstraff	29
Bestämmelser rörande vissa mindre böter	35
Bestämmelser rörande böter ådömda å alkoholist- eller tvångsarbetsanstalt intagna personer	40
Särskilda bestämmelser angående förvandling av böter då fråga är om alkoholister	43
Sammanfattning	45
<i>Specialmotivering.</i>	
Lag om verkställighet och förvandling av bötesstraff	47
Lag om ändring i vissa delar av lagen den 28 juni 1918 angående villkorlig straffdom	60
Lag om ändring i vissa delar av strafflagen.....	63
Lag om ändring i lagen den 24 september 1931 angående dagsböter utom strafflagens område (särskild böteslag)	65
Lag om ändring i vissa delar av lagen den 17 oktober 1900 om straffregister.....	66
Lag om ändrad lydelse av 1 och 4 §§ lagen den 6 juni 1924 innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga	66
Lag om ändrad lydelse av 10 § lagen den 14 juni 1917 om införsel i avlöning, pension eller livränta	67
Förordning om upphävande av 46 § 3. i förordningen den 11 juni 1926 angående tillverkning och beskattning av brännvin	67
Förordning om upphävande av 58 § förordningen den 1 juni 1923 angående tillverkning och beskattning av maldrycker och kungörelse om upphävande av 9 § fjärde stycket i kungörelsen den 31 december 1913 angående rätt för utlänning och i utlandet bosatt svensk undersåte att här i riket giva offentlig föreställning m. m. eller att därvid medverka	68
Lag om ändring i vissa delar av strafflagen för krigsmakten	68
Lag om ändrad lydelse av 9 kap. 39 och 46 §§ lagen den 23 oktober 1914 om krigsdomstolar och rättegången därstädes	69
Lag med särskilda bestämmelser angående förvandling av böter ådömda alkoholister	70
Författningsutkast	71

Statens offentliga utredningar 1935

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvärd.

- Betänkande med förslag ang. åtgärder mot statsfientlig verksamhet. [8]
Yttranden över preliminärt förslag till lagstiftning om avbrytande av havandeskap. [13]
Lagberedningens förslag till lag om skuldebrev m. m. [14]
Betänkande med förslag till lagstiftning om avbrytande av havandeskap. [15]
Betänkande med förslag till lag om arbetsavtal. [18]
Betänkande och förslag rörande verksamheten vid skyddshemmen m. m. Förre delen. Skyddshemmens organisation m. m. [35]
Promemoria ang. avveckling av bestående fideikommiss. [50]
Promemoria ang. ändrade bestämmelser rörande verkställighet och förvandling av bötesstraff. [56]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

- Förslag till ändrade bestämmelser rörande allmänna handlingars offentlighet. [5]
Yttrande och förslag rörande förmlär för tjänstgöringsbetyg som av länsstyrelserna utfärdas. [17]
Utredning ang. införande av ett dagordningsinstitut m. m. [21]
Förslag till nya avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie befattningshavare inom den allmänna civilförvaltningen. [25]
Betänkande med förslag till ändring i vissa delar av uppdragsförordningen. [27]
1934 års nämnd för städningsutredning. Förslag rörande allmänna grunder för ordnandet av städnings- och rengöringsarbetet inom vissa statliga ämbetslokaler i Stockholm samt beräkandet av ersättning för nämnda arbete. [37]

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

Politi.

- Betänkande med förslag till ändrad organisation av den statliga verksamheten för bekämpande av olovlig införsel av spritdrycker m. m. [24]

Nationalekonomi och socialpolitik.

- Betänkande med förslag rörande lån och årliga bidrag av statsmedel för främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade barnrika familjer jämta därtill hörande utredningar. [2]
Kortfattad framställning av organisationssakkunnigas betänkande med utredning och förslag rörande den samhälleliga hjälpverksamhetens organisation m. m. [3]
Arbetslöshetsutredningens betänkande. 2. Åtgärder mot arbetslöshet. [6]
Konjunkturuppsvingets förlopp och orsaker 1932—1934. [16]
Betänkande med förslag till lag om arbetstiden i jordbruk och trädgårdsskötsel (lantarbetstidslag) m. m. [48]
Betänkande med förslag rörande ändringar i vissa delar av hälsovårdsstadgan samt anordnande av förbättrad bostadsinspektion i städer och stadsliknande samhällen m. m. [49]
Den ekonomiska och sociala utvecklingen under år 1934. [51]
Bostadsproduktionsakkunnigas betänkande med förslag till lag om sparföreningar m. m. [54]

Hälso- och sjukvård.

- Kungl. medicinalstyrelsens utlåtande och förslag ang. förebyggande mödra- och barnvård. [19]
Kungl. medicinalstyrelsens utlåtande och förslag ang. statsunderstödd dispensärverksamhet. [33]
Betänkande ang. folktandvård. [46]

Allmänt näringsväsen.

- Betänkande ang. behörighet att utföra elektriskt installationsarbete m. m. [53]

Fast egendom. Jordbruk med binäringar.

- Betänkande med förslag ang. åtgärder för spannmålsodling stödjande. [1]
Promemoria ang. tillsynen över fastighetsregistreringen och fastighetsbildningen. [4]
Utredning med förslag om egnahemskonsulenter hos hushållningssällskapen. [28]
Betänkande ang. husdjursförsöksverksamhetens organisation [29]
Berättelse över statens spannmålsnämnds verksamhet m. m. under år 1934. [30]
Jordbrukskreditutredningen. Betänkande med förslag till förordning om jordbrukets kreditkassor m. m. [32]
Betänkande med vissa synpunkter och förslag i fråga om den primära fastighetskrediten. [34]
Sociala jordutredningens betänkande med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 18 juni 1925 ang. förbud i vissa fall för bolag, förening och stiftelse att förvärva fast egendom. [47]
Betänkande med förslag till mejeristadga samt vissa andra åtgärder till mejerihanteringsens befrämjande. [55]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

- Betänkande med förslag till omorganisation av den högre skogsundervisningen. [9]
Betänkande ang. råvaruförörjning, produktion och arbetarantal m. m. vid skogsindustrierna. [36]

Industri.

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

- Teknisk-ekonomiska utredningar rörande vägvisandet. Del 2. Broar. [7]
Betänkande med förslag till förordning ang. allmän automobiltrafik. [12]
Betänkande med förslag till motorfordonsförordning och vägtrafikstadga m. m. [28]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

- Grunder för kollektiv och individuell pensionsförsäkring. [20]

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen.

Andlig odling i övrigt.

- Utredning och förslag ang. rundradion i Sverige. [10]
Betänkande med utredning och förslag ang. inrättande av en statsvetenskaplig examen. [11]
Utredning och förslag rörande frågan om avgift för hemlån av böcker från bibliotek. [22]
Betänkande med förslag rörande det svenska naturskyddets organisation och statliga förvaltning. [26]
Betänkande med förslag till lag om domkapitel m. m. [31]
Betänkande med utredning och förslag ang. folk- och småskoleseminariernas organisation m. m. [44]
Utredning och förslag rörande läroböcker vid allmänna läroverk och folkskolor m. m. undervisningsanstalter. [45]
Betänkande med undersökningar och förslag i anledning av tillströmningen till de intellektuella yrkena. [52]

Försvarsväsen.

- Betänkande med förslag till ordnande av Sveriges försvarsväsende. Del 1. Inledande avdelning m. m. [35] Del 2. Arméorganisationen. [39] Del 3. Marinorganisationen. [40] Del 4. Flygvapnets organisation. [41] Del 5. Värnplikten m. m. Bilagor. [42] Del 6. Särskilda yttranden. [43]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.